

การพัฒนาสื่อการสอนทางไกลเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากร

การสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ

Distance Learning : Research and Development

in Multi-Media for Dip in TEFL

Distance Learning : Research and Development

รศ. ดร. ลำอาน หิรัญบุรณะ

ผศ. เฉลียวศรี พิบูลชล

374.27
ส714ก

ภาควิชาภาษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .

ทุนอุดหนุนการวิจัย
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
(2539-2541)

สารบัญ

บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ	2
1.3 ผลที่คาดว่าจะได้รับเมื่อสิ้นสุดโครงการ	3
1.4 งบประมาณ	3
 บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	 5
1. การพัฒนาบุคลากร	7
1.1 ความหมายของการพัฒนาบุคลากร	7
1.2 ความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา	8
1.3 วิธีการพัฒนาบุคลากร	12
2. การศึกษาทางไกล	15
2.1 ความหมายและรูปแบบการจัดการศึกษาทางไกล	16
2.2 หลักสูตรการศึกษาทางไกล	17
2.3 วิธีการจัดการเรียนการสอนการศึกษาทางไกล	18
2.4 การประเมินการเรียนการศึกษาทางไกล	18
2.5 การศึกษาทางไกลในประเทศไทย	18
2.6 การศึกษาทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช	21
2.7 ปัญหาในการใช้การศึกษาทางไกล	23
2.8 การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม	25
3. การสร้างและพัฒนาสื่อการศึกษาทางไกล	27
3.1 บทเรียนด้วยตนเอง	27
3.2 บทเรียนโปรแกรม	30
3.3 หลักสูตรการฝึกอบรม	42

บทที่ 3 การดำเนินงานและการเก็บข้อมูล	50
3.1 วัตถุประสงค์ของโครงการ	50
3.2 วิธีดำเนินการ	50
3.3 รูปแบบการสอนทางไกลที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น	51
3.4 รูปแบบสื่อการสอนทางไกล	60
3.5 การศึกษาความเป็นไปได้ของการสอนแบบทางไกล และการทดลอง สื่อการสอนทางไกล	73
 บทที่ 4 สรุป อภิปรายผลและเสนอแนะ	 90
4.1 สรุปผลและอภิปรายผล	90
4.1.1 รูปแบบของโครงการการสอนทางไกล	90
4.1.2 การเตรียมการเพื่อเสนอโครงการการสอนนอกวิทยาเขต	91
4.2 การทดลองใช้สื่อการสอนทางไกล	92
4.3 ข้อเสนอแนะ	
4.3.1 ข้อเสนอแนะต่อระบบมหาวิทยาลัยและบัณฑิตวิทยาลัย	93
4.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับภาควิชา	94
บรรณานุกรม	95
บทคัดย่อ	100
Abstract	103

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา

ปัจจุบันประสิทธิภาพของการสอนภาษาอังกฤษเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศให้ก้าวไปสู่ความเป็นนานาชาติ การพัฒนาหลักสูตรให้เกิดความหลากหลาย ทันสมัย ยืดหยุ่น โดยใช้สื่อการสอน (mode of teaching) ที่อาศัยเครื่องมือในการสื่อสารที่ย่นระยะทางย่นระยะเวลา เช่น การสอนในลักษณะหลักสูตรระยะสั้นที่มีเป้าหมายชัดเจนต่อเนื่อง และมีระบบควบคุมและประกันคุณภาพที่เอื้อต่อการฝึกอบรมบุคลากรประจำการให้สามารถปฏิบัติการกิจของตนเองในขณะที่ทำการศึกาเพิ่มเติม หรือเข้าฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเข้าสู่วิทยาการแบบใหม่ให้สามารถพัฒนาการจัดการเรียนการสอน สื่อการสอนตลอดจนระบบการวัดและการประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างเร่งด่วนเพื่อตอบสนองการพัฒนาบุคลากร

ปัญหาที่ประเทศไทยและหลายประเทศในเอเชียกำลังประสบคือ ในขณะที่ประเทศต้องการคนจำนวนมากที่สามารถใช้ภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อันหมายถึงการมีผู้สอนที่มีคุณภาพ) แต่ตกอยู่ในภาวะขาดแคลนบุคลากรเช่นนี้อย่างรุนแรง อันเนื่องมาจากความต้องการทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน ดังจะเห็นได้จากกรณีที่ทบวงมหาวิทยาลัยประกาศให้สาขาวิชาภาษา เป็นสาขาวิชาขาดแคลนและกระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นวิชาบังคับ และอนุญาตให้โรงเรียนเปิดสอนภาษาอังกฤษได้ตั้งแต่นั้นประมปีที่ 1 (กระทรวงศึกษาธิการ หลักสูตรภาษาอังกฤษ 2539) แต่พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ขาดครูผู้สอนที่ชำนาญ และเปิดสอนทั้ง ๆ ที่ไม่มีครูที่จบทางสาขานี้โดยตรง ในส่วนของทบวงมหาวิทยาลัยก็มีการสร้างโครงการผลิตและพัฒนาบุคลากรสาขาภาษาซึ่งถือว่าเป็นสาขาขาดแคลน (ทบวงมหาวิทยาลัย รายงานการประชุมคณะอนุกรรมการพัฒนาการผลิตบุคลากรทางด้านภาษา 2539) และได้อนุมัติให้จ้างศาสตราจารย์และรองศาสตราจารย์ในสาขาภาษาได้หลังเกษียณอายุราชการ อันเป็นผลจากการขาดแคลนและความไม่สามารถสร้างคนรุ่นใหม่ขึ้นมาทดแทนได้ทันการ ส่วนทางด้านการผลิตนั้น หลักสูตรปริญญาโทในสาขาภาษาอังกฤษ การสอนภาษา ภาษาศาสตร์ประยุกต์ ภาษาศาสตร์การศึกษามหาวิทยาลัยต่าง ๆ ยังสามารถผลิตบัณฑิตในแต่ละปีได้น้อย ประมาณ 10-20 คน ต่อหนึ่งมหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่เป็นการเอาครูประจำการมาศึกษาต่อ มิใช่เป็นการสร้างบุคลากรเพิ่ม การผลิตบัณฑิตในแต่ละปีได้จำนวนน้อยเนื่องจากความพยายามที่จะธำรงรักษาคุณภาพและมาตรฐานในการผลิต โดยมีอัตราส่วนระหว่างผู้เรียนและผู้สอนอยู่ระหว่าง 1:5

ภาควิชาภาษาสาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ (Diploma in Teaching English as a Foreign Language) มาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2530 โดยมีอัตราในการรับปีละ 15-18 คน หลักสูตรนี้ใช้ภาษาอังกฤษในการเรียนการสอน และการร่วมทำงานอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้เรียนและผู้สอน และเน้นการปฏิบัติในโรงเรียนจริงทั้งในโรงเรียนทดลองและโรงเรียนที่นักศึกษาสอนอยู่ เพื่อให้แน่ใจว่าผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่เรียนไปปฏิบัติได้จริงในโรงเรียน ในแต่ละปีจะมีผู้ขอเข้าเรียนประมาณ 60-80 คน แต่หากทำการสอนในรูปแบบที่เป็นอยู่ตามกำลังบุคลากรที่มีอยู่ ภาควิชาจะรับได้เพียงปีละไม่เกิน 18 คน ดังนั้นภาควิชาจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบของหน่วยการเรียนการสอน (Modules) ทั้งนี้เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้ยืดหยุ่นขึ้นในลักษณะของการสอนแบบเข้ม (intensive programme) ซึ่งจะใช้เวลาเรียนแต่ละรายวิชาเท่าเดิมในช่วงเวลาที่สั้นลง เนื่องจากเปิดสอนต่อเนื่องกันไป ช่วงเวลาเรียนมิใช่เป็นภาคการศึกษาอย่างที่เป็นอย่างอยู่ แต่เป็นระหว่างเสาร์-อาทิตย์ ช่วงหยุดภาคฤดูร้อน หรือเรียนด้วยตนเองผสมกับการเรียนแบบเข้มในระบบทางไกล (Distance Learning) โดยอาจจะตั้งศูนย์ศึกษาของมหาวิทยาลัยในจุดต่าง ๆ ที่มีความต้องการ การเปิด โอกาสเช่นนี้จะตอบสนองความต้องการ และนโยบายการกระจายโอกาสทางการศึกษาไปทั่วประเทศ ไปยังผู้ที่ปรารถนาจะเรียนรู้ทุกท้องถิ่น ในลักษณะเช่นนี้ มหาวิทยาลัยจะสามารถนำ นวัตกรรมใหม่ที่มีประสิทธิภาพไปขยายผลให้ครูในต่างจังหวัดอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว อันทำให้เกิดการบริการการศึกษาตลอดชีวิต (Life Long Education) ให้แก่ภาคชนบทที่กำลังจะกลายเป็นสังคมเมือง และเป็นการวางแผนการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้สามารถรับและปรับตัวให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้สังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาสื่อการสอนทางไกล ทางด้านการสอนภาษาอังกฤษที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและเป็นหลักสูตรที่มีการศึกษาภาคทฤษฎีควบคู่กับภาคปฏิบัติ.
2. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาสื่อการสอนทางไกล ทางด้านการสอนภาษาอังกฤษที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และสนองตอบความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ
3. เพื่อเตรียมการกระจายโอกาสทางการศึกษาในสาขาวิชาภาษาอันเป็นสาขาขาดแคลนไปยังคนหนุ่มมาก โดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการสื่อสาร

1.3 ผลที่คาดว่าจะได้รับเมื่อสิ้นสุดโครงการ

1. รายงานการวิจัย 1 เล่ม
2. สื่อการสอนทางไกล 2 ชุด

- 2.1 เอกสารคำสอน หน่วยการเรียนรู้การสอนชุดที่ 1 : การสอนและ
การทดสอบศัพท์ (Teaching and Testing Vocabulary)
- 2.2 เอกสาร (Language Testing and Evaluation)

1.4 งบประมาณ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประเภทการพัฒนาโดยการทดลองประจำปี 2540-2541
วิธีดำเนินงาน

1.3 ผลที่คาดว่าจะได้รับเมื่อสิ้นสุดโครงการ

1. รายงานการวิจัย 1 เล่ม
2. สื่อการสอนทางไกล 2 ชุด

2.1 เอกสารคำสอน หน่วยการเรียนรู้การสอนชุดที่ 1 : การสอนและการทดสอบศัพท์ (Teaching and Testing Vocabulary)

2.2 เอกสาร (Language Testing and Evaluation)

1.4 งบประมาณ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประเภทการพัฒนาโดยการทดลองประจำปี 2540-2541
วิธีดำเนินงาน

2540											2541							
กิจกรรม	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6
1. ประชุมคณะกรรมการหลักสูตร	←-----→																	
2. ปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับระบบการสอนทางไกล								←-----→										
3. กำหนดรูปแบบของหน่วยการเรียนสอน								←-----→										
4. ยกร่างหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 และ 2											←-----→							
5. ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ปรับปรุง															←-----→			
6. ทดลองใช้กับนิสิตจริงภาคปกติ																		←-----→
7. ทดลองใช้กับนักศึกษากลุ่มเป้าหมาย จังหวัดชัยนาท																		←-----→
8. เก็บข้อมูลทางด้านการบริหารและการทดลอง การจัดการ																		
9. เก็บข้อมูลทางด้านการประเมินคุณภาพ																		
10. ทดลองใช้กับนักศึกษากลุ่มเป้าหมาย จังหวัดกาฬสินธุ์																		
11. เก็บข้อมูลทางด้านการบริหารและการทดลอง การจัดการ																		
12. เก็บข้อมูลทางด้านการประเมินคุณภาพ																		
13. สัมมนาและสรุปผลของการทดลองใช้																		
14. พัฒนาปรับปรุง																		
15. เสนอโครงการการสอนหลักสูตรป. บัณฑิตภาคพิเศษ																		
16. จัดทำต้นฉบับหน่วยการเรียนรู้ที่ 1และ2																		
17. เขียนรายงานการวิจัย																		

กิจกรรม	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1. ประชุมคณะกรรมการหลักสูตร																		
2. ปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับระบบการสอนทางไกล																		
3. กำหนดรูปแบบของหน่วยการเรียนสอน																		
4. ขอร่างหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 และ 2																		
5. ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ปรับปรุง																		
6. ทดลองใช้กับนิสิตจริงภาคปкти		→																
7. ทดลองใช้กับนักศึกษากลุ่มเป้าหมาย จังหวัดชัยนาท	←	→																
8. เก็บข้อมูลทางด้านการบริหารและการทดลอง การจัดการ	←	→																
9. เก็บข้อมูลทางด้านการประเมินคุณภาพ	←	→																
10. ทดลองใช้กับนักศึกษากลุ่มเป้าหมายจังหวัดกาฬสินธุ์		←	→															
11. เก็บข้อมูลทางด้านการบริหารและการทดลอง การจัดการ		←	→															
12. เก็บข้อมูลทางด้านการประเมินคุณภาพ		←	→															
13. สัมมนาและสรุปผลของการทดลองใช้			←	→														
14. พัฒนาปรับปรุง					←	→												
15. เสนอโครงการการสอนหลักสูตร ป. บัณฑิตภาคพิเศษ							←	→										
16. จัดทำต้นฉบับหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 และ 2									←	→								
17. เขียนรายงานการวิจัย											←	→						

3.2.6 การวิเคราะห์วัตถุประสงค์ทางการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหา

3.2.7 หลักการประเมินผล

3.3 หลักสูตรการฝึกอบรม

3.3.1 ความหมายของหลักสูตรการฝึกอบรม

3.3.2 องค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม

3.3.3 กระบวนการฝึกอบรม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่ใช้เป็นแนวในการดำเนินการศึกษาวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. การพัฒนาบุคลากร

- 1.1 ความหมายของการพัฒนาบุคลากร
- 1.2 ความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา
- 1.3 วิธีการพัฒนาบุคลากร

2. การศึกษาทางไกล

- 2.1 ความหมายและรูปแบบการจัดการศึกษาทางไกล
- 2.2 หลักสูตรและชุดวิชาการศึกษาทางไกล
- 2.3 วิธีการจัดการเรียนการสอนการศึกษาทางไกล
- 2.4 การประเมินการเรียนการศึกษาทางไกล
- 2.5 การศึกษาทางไกลในประเทศไทย
- 2.6 การศึกษาทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
- 2.7 ปัญหาในการใช้การศึกษาทางไกล
- 2.8 การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

3. การสร้างและพัฒนาสื่อการศึกษาทางไกล

3.1 บทเรียนด้วยตนเอง

- 3.1.1 ลักษณะของบทเรียนด้วยตนเอง
- 3.1.2 ประเภทของบทเรียนด้วยตนเอง

3.2 บทเรียนโปรแกรม

- 3.2.1 ความหมายของบทเรียนโปรแกรม
- 3.2.2 แนวคิดในการสร้างบทเรียนโปรแกรม
- 3.2.3 ทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนโปรแกรม
- 3.2.4 หลักของบทเรียนโปรแกรม
- 3.2.5 ชนิดของบทเรียนโปรแกรม

1. การพัฒนาบุคลากร

1.1 ความหมายของการพัฒนาบุคลากร

นักวิชาการ ได้ให้ความหมายของการพัฒนาบุคลากรหลากหลาย ซึ่งอาจรวบรวมเป็นความหมายหลักได้สองกลุ่ม กลุ่มแรกให้ความหมายของการพัฒนาบุคลากรในสถานะที่เป็นการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ และมีทัศนคติที่ดีในการทำงาน ในขณะที่อีกกลุ่มเน้นการพัฒนาบุคลากรในแง่ที่เป็นการให้การฝึกอบรม สำราญ ดาวรุศน์ (2518 : 12) กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากรและการฝึกอบรมนั้น แม้จะมีความหมายใกล้เคียงกันแต่เป็นกิจกรรมคนละอย่าง ที่สัมพันธ์และใกล้เคียงกัน

การพัฒนาบุคลากรในความหมายที่เน้นเฉพาะการพัฒนาบุคลากรนั้น มีนักวิชาการต่าง ๆ ได้ให้ความหมายดังนี้

สมาน รังสิโยภุชณ์ (2535 : 80) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาบุคลากรว่าเป็นการดำเนินการส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการทำงานดีขึ้น ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีในการทำงาน อันจะเป็นผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

ชูเคน และเชอร์แมน (Chruden and Sherman. 1968 : 10 - 110) ได้กล่าวว่าการพัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการในการให้การศึกษาดูงานบุคลากรเพื่อให้เป็นบุคลากรที่เหมาะสมกับความต้องการขององค์กร ทั้งในด้านทักษะความรู้ ทัศนคติ และบุคลิกภาพ

โทบิน และคนอื่น ๆ (Tobin and others. 1974 : 3) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาบุคลากรไว้ว่า การพัฒนาบุคลากร หมายถึง ความหมายที่จะปรับปรุงความสามารถ และความรู้ของลูกจ้างที่ปฏิบัติงานในหน่วยงาน

ส่วนนักวิชาการที่ให้ความหมายของการพัฒนาบุคลากรในแง่การฝึกอบรมได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ฟลิปโป (Flippo. 1970 : 268) ได้กล่าวว่า การฝึกอบรมคือ กระบวนการพัฒนาคุณภาพของบุคลากร เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในขอบเขตของการปฏิบัติงานเฉพาะด้าน

เปรี๊ญ กุมท (2521 : 2) ให้ความหมายของการฝึกอบรมว่า หมายถึงโปรแกรมการศึกษาที่ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะช่วยให้สามารถปรับตัวกับงาน หรือช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ภิญโญ สาร (ประหยค์ จิระวรพงศ์. 2537 : 10; อ้างอิงจากภิญโญ สาร. 2517. การบริหารงานบุคคล. หน้า 442) กล่าวว่าการศึกษาฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการที่มีระเบียบแผน ซึ่ง

มุ่งหมายที่จะพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ และความชำนาญ เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะขององค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ

เริงลิทซ์ โรจนพันธ์ (2529 : 8) กล่าวว่าการศึกษาฝึกอบรมเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งในการพัฒนาองค์การ โดยอาศัยการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน มีการวางแผนที่ดี และเป็นการกระทำที่ต่อเนื่องกันไปโดยไม่หยุดยั้ง เพื่อมุ่งที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพิ่มพูนความรู้ ทักษะ หรือความชำนาญ ตลอดจนเปลี่ยนแปลงทัศนคติ เพื่อให้เกิดทัศนคติใหม่ที่มีประโยชน์ตามความประสงค์

วูดเวิร์ด (Woodward. 1992 : 3) ให้คำจำกัดความของการฝึกอบรมว่า หมายถึง กระบวนการในการจัดการให้ผู้ฝึกอบรม และผู้เข้ารับการฝึกอบรมมาติดต่อสื่อสารกัน เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ ความชำนาญ และเกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้

จากนันททัศนะของนักวิชาการจะเห็นว่า ความหมายของการพัฒนาบุคลากรทั้งในแง่การพัฒนาบุคลากร และการฝึกอบรมมีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน คือ เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรขององค์กรได้เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ และประสบการณ์ อันจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านพฤติกรรมและทัศนคติ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการทำงาน ช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 ความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา

การพัฒนาบุคลากรนับมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการที่จะสร้างเสริมความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม และทางจิตใจ เช่น ความหวังของสังคม หรือการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วที่อาจทำให้เกิดความสับสน และขัดแย้ง (ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา. 2524 : 15) การพัฒนาบุคลากรจะช่วยให้บรรลุเป้าหมายทั้งส่วนบุคคลและองค์กร ซึ่งจะนำไปสู่ความพึงพอใจในงานและเป็นการส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

กุลธนะ ธนาพงษ์ (2529 : 169-170) และอวยพร ชะนะพา และคนอื่น ๆ (2530 : 169, 171) กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรพอสรุปได้ดังนี้

1. การพัฒนาบุคลากรช่วยให้ระบบและวิธีการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ และมี การติดต่อประสานดีขึ้น เพราะจะช่วยเร่งเร้าความสนใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มีความสำนึกรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ได้ผลดี นอกจากนี้ยังสามารถนำเอาความรู้ที่ได้จากการพัฒนาไปแก้ไขข้อบกพร่อง และปรับปรุงวิธีการดำเนินงานของตนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น อีกด้วย

2. การพัฒนาบุคลากรช่วยทำให้เกิดการประหยัด ลดความสิ้นเปลืองของวัสดุที่ใช้ในการปฏิบัติงาน เนื่องจากการพัฒนาบุคลากรจะช่วยทำให้บุคลากรมีความเข้าใจในระบบ และวิธีการทำงานตลอดจนลักษณะของงานที่ต้องทำเป็นอย่างดี ทำให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น

3. การพัฒนาบุคลากรช่วยลดระยะเวลาของการเรียนรู้ของงานให้น้อยลง โดยเฉพาะผู้ที่เพิ่งเข้าทำงานใหม่หรือเข้ารับตำแหน่งใหม่ และเป็นการช่วยลดความเสียหายต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงานแบบลองถูกลองผิดอีกด้วย

4. การพัฒนาบุคลากรเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้าหน่วยงานต่าง ๆ ในการตอบคำถามหรือให้คำแนะนำแก่ผู้บังคับบัญชา ดังนั้น หากจัดให้มีโครงการพัฒนาบุคลากรแก่บุคคลที่บรรจุใหม่จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในลักษณะของงานที่ต้องปฏิบัติตั้งแต่แรก ช่วยให้การตอบคำถามหรือให้คำแนะนำที่อาจมี

5. การพัฒนาบุคลากรเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะช่วยกระตุ้นบุคลากรให้ปฏิบัติงานเพื่อความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน

6. การพัฒนาบุคลากรยังช่วยทำให้บุคลากรมีโอกาสได้รับความรู้ ความคิดใหม่ ๆ ทันสมัยต่อความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ ซึ่งหากสามารถรู้และเข้าใจอย่างแท้จริงแล้วย่อมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนได้ และย่อมก่อให้เกิดผลดีต่อองค์กร

กัญญา สาร (2526 : 161) กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากรไม่เพียงแต่จะทำให้คนมีความรู้ความสามารถและทักษะในการทำงานดีขึ้นเท่านั้น ยังส่งผลของงานให้สูงขึ้น เพราะการทำงานจำอยู่เสมอ ๆ งานที่ทำก็จะกลายเป็นความเบื่อหน่ายได้เช่นกัน การได้ออกมาเพื่อร่วมสัมมนา ฝึกอบรม พบปะกับบุคคลอื่น ๆ ทำให้มีพลังและกำลังใจเกิดขึ้นใหม่ กลับมาทำงานได้ดีขึ้น การพัฒนาบุคคลในลักษณะนี้เป็นการฝึกอบรมระหว่างปฏิบัติการ (In-service Training) โดยไม่ต้องลาออกจากงาน และไม่ก่อความเสียหายให้แก่หน่วยงานขณะที่บุคคลนั้น ๆ ไปรับการฝึกอบรม หน่วยงานอาจจัดขึ้นเองเป็นทางการ หรือเชิญผู้ชำนาญมาฝึกอบรมให้อย่างไม่เป็นทางการ โดยบุคลากรยังคงปฏิบัติงานต่อไปตามปกติด้วย โดยจัดออกมาในรูปของการสัมมนา การประชุมหรือการอบรมที่สมาคมต่าง ๆ จัดให้มีขึ้น การพัฒนาบุคคลอีกวิธี คือ การฝึกฝนตนเองของบุคคลที่กำลังทำงานอยู่ หรือยังอยู่ในระหว่างการทำงานปกติ โดยการเรียนทางไปรษณีย์ การซื้อหนังสือมาอ่านเอง หรือการได้พบปะสนทนากับผู้ทรงคุณวุฒิอยู่เสมอ

ในด้านการศึกษาคัดต์ (Dutt. 1961 : 12-13) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายและความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาดังนี้

1. เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ครู อาจารย์ ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ๆ ได้มีโอกาสแสวงหาทิศทางใหม่ทางการศึกษา และค้นคว้าหาความรู้ด้านทฤษฎีและปฏิบัติและงานวิจัยเกี่ยวกับการสอน ซึ่งนับเป็นการศึกษาระหว่างประจำการเป็นการสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ประกอบอาชีพครู

2. เป็นการช่วยเหลือครู โดยให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการแก้ปัญหาต่าง ๆ

3. เพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานที่เกี่ยวกับข้อบกพร่องในการเตรียมครู อาจารย์ และผู้บริหารการศึกษา การศึกษาระหว่างประจำการช่วยให้มีความรู้ และทักษะที่จำเป็นในการแก้ปัญหา ในขณะที่ปฏิบัติงานที่การศึกษาก่อนประจำการ (Pre-service education) ไม่สามารถสนองความต้องการอย่างเพียงพอ

4. เพื่อเป็นเครื่องมือทำให้ครู อาจารย์ และผู้บริหารการศึกษา ได้มีทักษะและความสามารถในการแก้ปัญหา และพัฒนาให้มีทัศนคติที่พึงปรารถนา รวมทั้งเป็นการสร้างความสำนึกในการเป็นครู

5. เพื่อช่วยให้ครู อาจารย์ และผู้บริหารการศึกษา เข้าใจเกี่ยวกับสังคม และวัฒนธรรมที่กำลังเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีอิทธิพลต่อการจัดทำหลักสูตรและการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะการศึกษาในระบอบประชาธิปไตยนั้น นอกจากจะต้องเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงแล้ว ยังจะต้องดำรงรักษาและถ่ายทอดค่านิยมต่าง ๆ ที่เป็นมรดกของสังคมอีกด้วย

6. เพื่อช่วยให้ครู อาจารย์ และผู้บริหารการศึกษา ได้รับความรู้ใหม่ ๆ อันจะเป็นประโยชน์ในการสอนนักเรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล และช่วยให้ครูสามารถวางแผนปรับปรุงวิธีสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะว่าได้มีการศึกษาค้นคว้าใหม่ ๆ เกี่ยวกับการศึกษามากมาย ซึ่งการศึกษาก่อนประจำการไม่สามารถคาดการณ์ไว้ล่วงหน้าได้ และไม่สามารถเตรียมครูไว้ได้อย่างเหมาะสม ทำให้ครูประสบปัญหาการเรียนการสอนและงานที่ปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องให้การศึกษาระหว่างประจำการ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะใหม่ ๆ ที่จำเป็น

7. เพื่อช่วยให้วิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้อง หรือมีหน้าที่ในการผลิตครู สามารถเตรียมการผลิตได้อย่างเหมาะสมทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ

8. เพื่อช่วยให้สถาบันการฝึกหัดครูได้ปรับปรุงการฝึกทักษะในการเป็นครูให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ทั้งทางด้านบุคลิกภาพ ความสนใจ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่พึงปรารถนา

9. เพื่อช่วยให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำที่ดีในโรงเรียน เพื่อช่วยให้ครูอาจารย์กล้าที่จะแสดงบทบาทในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ การเป็นผู้นำนั้น ความรู้และประสบการณ์เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง

วิชัย ต้นศิริ (2539) ได้ให้ความเห็นว่า การพัฒนาครูมีความสำคัญมาก การที่ครูได้ประกาศนียบัตรจากสถาบันการศึกษามีได้หมายความว่าครูพร้อมแล้วที่จะเป็นครูที่ดีได้ เส้นทางของการพัฒนาตนเองไปสู่จุดสูงสุดยังอีกไกลมาก ฉะนั้นการจัดระบบและกระบวนการพัฒนาครูจึงมีความสำคัญมาก

บุญชู โรจนเสถียร (2538 : 7) กล่าวว่า การพัฒนาด้านความรู้เป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับคนที่มืออาชีพที่จะต้องศึกษา อบรม ค้นคว้า แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพการณ์ปัจจุบันที่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองเป็นไปอย่างรวดเร็ว วิชาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเรียนแบบครั้งเดียวจบจึงไม่เพียงพอ แต่ต้องมีการฝึกอบรม หรือการศึกษาเพิ่มเติมเป็นระยะ เพื่อให้เป็นผู้ทันโลก ทันกระแส “โลกาภิวัตน์” อย่างแท้จริง

ยนต์ ชุมจิต (2535 : 17) กล่าวถึงการพัฒนาครูว่า ต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง ครูทุกคนต้องได้รับการพัฒนาพฤติกรรมของความเป็นครู ตั้งแต่ยังศึกษาอยู่ในสถาบันผลิตครู เมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปประกอบอาชีพครูก็ต้องได้รับการพัฒนาพฤติกรรมการสอนต่อไป เพื่อให้ครูสามารถกระทำการกิจหน้าที่ของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาครูจึงเป็นงานที่มีความสำคัญ เพราะ

1. คุณภาพในการปฏิบัติงานเป็นสิ่งที่มีคุณค่า ควรแก่การคิดตาม
2. ความสามารถของบุคคล จะสัมพันธ์กับความเข้าใจในข้อผูกมัดของงานแต่ละอย่าง
3. ความเจริญก้าวหน้าเป็นคุณลักษณะของมนุษย์
4. บุคคลอื่น ๆ จะให้ความยกย่องในความรู้ ความชำนาญของบุคคลที่มีความเจริญก้าวหน้า

จากการศึกษาความสำคัญและความจำเป็นของการพัฒนาบุคลากรพอสรุปได้ว่า การพัฒนาบุคลากรช่วยให้บุคลากรในองค์กรสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะนำไปสู่ความมีประสิทธิภาพของหน่วยงานยิ่งขึ้น ในส่วนของการพัฒนาครู นับเป็นความจำเป็นที่ครูต้องมีการพัฒนาความรู้วิธีการสอนเพื่อให้สามารถพัฒนาการเรียนการสอนให้ทันกับกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยการพัฒนาดังกล่าวจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดอันจะยังผลต่อการศึกษาของประเทศ

1.3 วิธีการพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาบุคลากรที่จะเอื้อประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร ต้องกระทำให้สอดคล้องกับความต้องการที่เกิดขึ้นในองค์กรนั้น ๆ กัญญา สาร (2526 : 105) เสนอกิจกรรมในการพัฒนาบุคลากรให้หน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

1. วิธีศึกษางานไปพร้อม ๆ กับการปฏิบัติ (On-the-job Training) เป็นการปฏิบัติงานโดยกำหนดให้บุคลากรเก่าคนหนึ่งคอยช่วยสอน หรือแนะนำตลอดเวลาที่ทำงานไปด้วยกัน
2. วิธีปฐมนิเทศ (Vestibule Training and Orientation) โดยการจัดให้ผู้ที่เข้าใหม่เข้าชั้นเรียนเป็นทางการชั่วระยะเวลาหนึ่ง เพื่อให้เข้าใจสู่ทางที่จะปฏิบัติงาน
3. วิธีให้ทำงานในฐานะผู้ช่วยสอนหรือลูกมือชั่วคราว (Apprenticeship Training) โดยเริ่มจากการเป็นลูกมือหรือผู้ช่วยไปก่อน จนกว่าจะเป็นงานจริงให้รับผิดชอบเอง ในวงการครูได้แก่ การให้เป็นครูช่วยสอนในโรงเรียนประชาบาล และโรงเรียนมัธยมบางแห่งก็เช่นเดียวกัน มีครูที่เลี้ยงคอยช่วย และเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในระยะหนึ่งจนมั่นใจจึงมอบงานให้ผู้ช่วยรับผิดชอบทั้งหมด
4. วิธีฝึกงาน (Internship Training) คือ การให้ฝึกทำงานจริง ๆ ก่อนบรรจุ แต่ระหว่างนั้นจะต้องมีการเข้าชั้นเรียนด้วยอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง เพื่อนำปัญหาหาหรืออาจารย์ผู้รับผิดชอบการฝึกงาน ในระหว่างฝึกงานก็มีอาจารย์ผู้ฝึกมาคอยดูแลให้คำปรึกษาตามความจำเป็น
5. วิธีฝึกอบรมระยะสั้น (Learner Training) ได้แก่ การฝึกงานระยะหนึ่งก่อนบรรจุ เพื่อให้ผู้นั้นได้ฝึกอบรมจนมีคุณสมบัติครบตามที่ต้องการก่อนให้เข้าทำงาน
6. วิธีส่งไปเรียนบางวิชาในมหาวิทยาลัย (Outside Courses) ได้แก่ การตกลงกับทางมหาวิทยาลัย ขอให้รับบุคลากรบางคนไปเรียนเพิ่มเติมบางวิชาโดยไม่มุ่งรับปริญญา และไปเรียนเฉพาะวันที่มีสอน เวลาอื่นกลับมาทำงานตามปกติ
7. วิธีส่งไปศึกษาเพิ่มเติมเต็มเวลา (Retraining or Upgrading) คือ การให้ลาไปศึกษาต่อเต็มเวลาไม่ต้องมาทำงาน แต่ต้องไปศึกษาวิชาที่องค์การต้องการ เพื่อให้กลับมาทำงานนั้น ๆ หลังจากศึกษาสำเร็จแล้ว ได้แก่ การให้ลาไปศึกษาต่อทั้งในประเทศและนอกประเทศของวงการข้าราชการพลเรือนของไทย

ในส่วนของการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เป็นครูซึ่งต้องพัฒนาตัวเองตลอดเวลา เพราะความรู้และวิธีการสอนต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สตูปส์และราฟเฟอร์ดี (Stoops and Rafferty, 1961 : 453) กล่าวว่า ควรอยู่บนพื้นฐานที่จะต้องการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และตรงตามความต้องการ เป็นที่ยอมรับของครู อาจารย์ และผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ไรต์ (Wright, 1990 : 82) ที่กล่าวว่า กิจกรรมการพัฒนาครู ควรมีจุดมุ่ง

หมายเหตุ เพื่อเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติการพัฒนาครูจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ได้เกิดจากความต้องการของตัวครูเอง ถ้าเป็นการบังคับจากผู้บังคับบัญชา หรือการที่ครูขาดประสบการณ์ในการนำทฤษฎีมาใช้ในการปฏิบัติ

อัศวิน พรหมโสภา (2541 : 108-109). พันัส หันนาคินท์ (2524 : 89-93) และชนัด ชุ่มจิต (2535 : 182-201, 207-213) สตูปส์และราฟเฟอร์ตี (Stoops and Rafferty. 1961 : 453) และ วอลเลซ (Wallace. 1998 : 1-18) กล่าวถึงการพัฒนาครูว่ามีหลากหลายวิธีดังนี้

1. การศึกษาจากสถาบันหรือการประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นโครงการการให้การศึกษาระหว่างประจำการที่หน่วยงานบริหารการศึกษาคัดให้มีขึ้นเพื่อแก้ปัญหาบางประการ โดยใช้วิธีการอภิปรายเป็นวิธีสำคัญในการแก้ปัญหา
2. การศึกษาในมหาวิทยาลัย โดยการเข้าไปรับการศึกษาในมหาวิทยาลัย ทั้งที่เป็นการศึกษาในภาคฤดูร้อนหรือการศึกษาเป็นปี
3. การดูงาน เพื่อเป็นการหาประสบการณ์จากสถานที่หน่วยงานต่าง ๆ มาปรับปรุงการปฏิบัติงานของตน
4. การอ่านเอกสารทางวิชาชีพ การอ่านเป็นวิธีที่ครูสามารถทำได้ทันทีเมื่อมีโอกาส และยังช่วยให้ครูมีความรู้ทันต่อความเจริญ และความเปลี่ยนแปลงทางวิชาชีพ
5. การค้นคว้าและการทดลองด้านวิชาชีพ หรือความรู้ด้านวิชาการแบบง่ายที่สุด คือ การศึกษาจากตำราต่าง ๆ แล้วรวบรวมเป็นบทความขึ้นใหม่
6. การทดลองและการวิจัย เป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงบางอย่าง การวิจัยมีตั้งแต่แบบง่าย ๆ เช่น สังเกตการขาดเรียนของนักเรียนในเดือนต่าง ๆ ไปจนถึงการวิจัยที่ต้องใช้ความรู้พื้นฐานในเรื่องนั้น ๆ จากนั้นก็นำสิ่งที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า หรือทดลองนั้น ๆ มาเขียนในลักษณะที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย วิธีนี้เป็นวิธีที่จะช่วยให้การพัฒนาครูเป็นรายบุคคลมีคุณค่า
7. การเข้าร่วมประชุมอบรมทางวิชาการ เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในหมู่ผู้ที่มีความสนใจร่วมกัน ทำให้ผู้ร่วมประชุมมีทักษะ และความรู้กว้างขวางยิ่งขึ้น
8. การพบปะกันระหว่างครู โดยการส่งเสริมให้ครูอาจารย์ที่สอนในระดับเดียวกัน หรือเนื้อหาสาระวิชาคล้ายคลึงกันมาพบปะปรึกษาหารือกัน เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
9. การเยี่ยมเยียนกันระหว่างครูอาจารย์ โดยการส่งเสริมให้ครูอาจารย์ได้มีโอกาสได้สังเกตการสอนซึ่งกันและกัน เพื่อปรับปรุงการสอนของกันและกันให้ดีขึ้น

10. การพิมพ์เผยแพร่วิชาชีพ การพิมพ์หนังสือออกเผยแพร่ และการส่งเสริมให้ครูอาจารย์ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม หรือส่งเสริมให้ครูอาจารย์เขียนตำราหรือบทความออกเผยแพร่

11. การเลือกหนังสือแบบเรียนและสื่อการสอนอื่น ๆ เป็นการให้โอกาสอย่างมากที่จะช่วยส่งเสริมครูและผู้มีส่วนร่วมอื่น ๆ ได้เกิดความงอกงามทางวิชาชีพของตน กล่าวคือ การพิจารณาความต้องการ การพัฒนาเกณฑ์ การตรวจสอบฉบับตัวอย่าง การให้ความสนใจต่อการแสดงหนังสือแบบเรียน และการปรึกษาหารือกับที่ปรึกษาของบริษัทสำนักพิมพ์ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีส่วนช่วยอย่างมากต่อการพัฒนาคณะผู้ทำงาน

12. การเข้าร่วมในการประเมินผลโรงเรียนโดยส่วนรวม ครูที่มีโอกาสได้ทำหน้าที่นี้จะเกิดประสบการณ์ และช่วยทำให้เกิดความเจริญงอกงามทางวิชาชีพได้

13. การปรับปรุงการสั่งงานด้วยตนเองของครู โดยมุ่งไปที่การริเริ่มด้วยตนเอง (Self-initiative) การสั่งงานด้วยตนเอง (Self - direction) และการดำเนินการด้วยตนเอง (Self-implementation) ซึ่งต้องสอดคล้องกับความต้องการ และความสนใจของแต่ละบุคคล วิธีการปรับปรุงการสั่งงานด้วยตนเองก็คือ การมอบความรับผิดชอบให้ครูทุกคน ได้กำหนดรูปแบบโครงการปรับปรุงตนเอง

14. การประเมินผลประสิทธิภาพครู ช่วยให้ครูปรับปรุงการปฏิบัติงานได้วิธีหนึ่ง การประเมินประสิทธิภาพของครู จึงควรพิจารณาอย่างรอบคอบและยุติธรรม

จากวิธีการพัฒนาบุคลากรข้างต้น จะเห็นได้ว่าการพัฒนาบุคลากรมีวิธีการพัฒนาในหลาย ๆ วิธี ซึ่งแล้วแต่ว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบจะเลือกใช้วิธีการใด โดยต้องคำนึงถึงความเหมาะสม ความนิยม และความพร้อมในด้านต่าง ๆ เช่น เวลา เงิน และความสนใจ เป็นต้น สำหรับการพัฒนาครูในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นการพัฒนาครูประจำการผู้สอนภาษาอังกฤษ ซึ่งมีความต้องการในการพัฒนาด้านความรู้และวิธีสอนจึงให้ความสนใจวิธีการพัฒนาครู โดยการผนวกแนวการศึกษาต่อและการฝึกอบรมเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดเป้าหมายของการพัฒนาชัดเจน กล่าวคือ การอนุมัติให้ข้าราชการ ไปศึกษาต่อทางต้นสังกัดต้องคำนึงถึงสาขาวิชาที่จะให้ไปศึกษาต่อว่า ต้องตรงกับงานที่ปฏิบัติในที่นี้คือสอนวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นการให้โอกาสครูได้พัฒนาวิชาชีพของตน แต่ปัญหาที่พบในขณะนี้คือ การขาดแคลนบุคลากรผู้สอนภาษาอังกฤษ แนวทางพัฒนาครูโดยการลาศึกษาต่อจึงอาจเป็นไปได้ยาก การศึกษาทางไกลจึงน่าจะเป็นความเป็นไปได้ที่สุดในสภาพการณ์เช่นนี้ ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ใช้แนวการจัดการศึกษาทางไกลที่เป็นการประสมจากหลากหลายรูปแบบจากที่ได้ศึกษาดังจะได้นำมาประมวลเรียบเรียงในหัวข้อการศึกษาทางไกลต่อไป

เมื่อพิจารณาถึงความต้องการและเป้าหมายของการพัฒนาครูประจำการผู้สอนภาษาอังกฤษ คณะผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางการพัฒนาดังกล่าวควรอยู่ในรูปของการดำเนินการฝึกอบรม วิทยุสื่อสาร (2518 : 442-443); ธงชัย สันติวงษ์ (2525 : 164); อุทัย หิรัญโต (2523 : 152) กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่มีระเบียบแบบแผนมุ่งหมายที่จะพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ และความชำนาญ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งขององค์การหรือหน่วยงานต่าง ๆ วัตถุประสงค์ดังกล่าวคือ การที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมในการทำงานของบุคลากรที่รับการฝึกอบรม การเปลี่ยนพฤติกรรมดังกล่าว 22 หมายถึง ความชำนาญในการทำงานด้วยฝีมือ (Manipulative Skills) การใช้ความรู้ทางเทคนิคต่าง ๆ (Technical Knowledge) ความสามารถในการแก้ปัญหา (Problem Solving Ability) และทัศนคติที่มีต่อการทำงาน (Attitude) ซึ่งนำไปสู่การนำความรู้ ความชำนาญที่ได้รับใหม่ไปใช้ปฏิบัติจริง ๆ เพื่อทำให้งานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การหรือหน่วยงานนั้น ๆ สมพงษ์ เกษมสิน (2521 : 259-260) ให้ความเห็นว่า การจะพัฒนาให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น ควรได้พิจารณาถึงกระบวนการของการฝึกอบรมซึ่งเริ่มต้นด้วยความต้องการและปัญหาที่ต้องมีการฝึกอบรม กำหนดเป้าหมาย เนื้อหา วิธีการ ตลอดจนสื่อหรือเครื่องมือในการฝึกอบรมเมื่อเตรียมพร้อมแล้วจึงดำเนินการฝึกอบรม หลังฝึกอบรมแล้วควรประเมินผลโครงการ โดยมีการพิจารณาเทียบว่าบุคลากรที่ผ่านการฝึกอบรมแล้วสามารถทำงานได้ผลในระดับที่เป็นมาตรฐานที่ต้องการหรือไม่ วอเรน (Warren, 1974) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวปฏิบัติในการส่งเสริมครูประจำการ ในปี 1974 และสรุปว่า การจัดโครงการควรกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะอย่างในการจัดแต่ละครั้ง และให้เหมาะสมกับความต้องการของครูแต่ละคน และความต้องการที่จะนำไปใช้จริง ๆ โดยการให้ครูมีโอกาสร่วมในการวางแผนเสนอวิธีการจัดการส่งเสริมครูประจำการ มีการประเมินผลความต้องการและความสนใจของครูเป็นรายบุคคลเพื่อนำไปพิจารณาสำหรับการจัดในโอกาสต่อไป

สรุปแล้วความมุ่งหมายหลักของการจัดการศึกษอบรมครูประจำการผู้สอนภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของงานวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการปรับหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต การสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ ระบบการศึกษาทางไกล เพื่อตอบสนองการพัฒนาครูในระหว่างการปฏิบัติการสอน (In-service Training) คือ การจัดโอกาสให้ครูประจำการผู้สอนภาษาอังกฤษได้มีโอกาสได้ศึกษอบรมเพิ่มเติมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพที่จำเป็นและช่วยให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

2) การศึกษาทางไกล (Distance Education)

สังคมปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ สมาชิกของสังคมที่ใฝ่ความก้าวหน้าจำต้องอาศัยการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในอันที่จะเกื้อกูล

กิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต อันเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยไม่จำเป็นต้องแยกชีวิตการเรียนออกจากชีวิตการทำงาน ผลของการยึดแนวความคิดเรื่องการศึกษาตลอดชีวิตเป็นหลักในการจัดการศึกษา นอกจากก่อให้เกิดการขยายขอบเขตและแนวการจัดการศึกษาแล้ว ยังก่อให้เกิดวิธีการใหม่ทางการศึกษาอีกหลายอย่างที่สำคัญ คือ การจัดการศึกษาระบบเปิด (Open education) ที่ใช้ระบบการศึกษาทางไกล (Distance education) โดยมุ่งขยายโอกาสแก่ผู้เรียนอย่างกว้างขวางและเป็นธรรมชาติภาวะความจำคั้ทั้งด้านกระบวนการ โครงสร้าง และสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ เน้นการใช้สื่อการสอนประเภทต่าง ๆ ที่จัดเป็นระบบ “สื่อประสม” ช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้ด้วยตนเองให้มากที่สุดโดยไม่ต้องมาเข้าชั้นเรียนตามปกติ นอกจากนี้การศึกษาทางไกลยังเป็นการให้โอกาสเท่าเทียมกันในการศึกษา (Equal opportunity in education) ซึ่งเป็นการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา เป็นการกระจายและขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับผู้ที่ไม่มีโอกาสศึกษาเล่าเรียน รวมทั้งผู้ที่ต้องการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมได้มีโอกาสศึกษาต่อ อีกทั้งยังเป็นการเสริมการศึกษามวลชน (Mass education) ในระดับต่าง ๆ โดยการใช้สื่อมวลชนหรือสื่ออื่น ๆ ร่วมกันในรูปแบบของสื่อประสม ตลอดจนการใช้อุปกรณ์โทรคมนาคมประเภทต่าง ๆ ด้วย (กิดานันท์ นลทอง 2536 : 126)

2.1 ความหมายและรูปแบบการจัดการศึกษาทางไกล

2.1.1 ความหมายของการศึกษาทางไกล

การศึกษาทางไกล หมายถึง ระบบการศึกษาซึ่งผู้เรียนและผู้สอนอยู่ไกลกัน แต่สามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ได้โดยใช้สื่อการสอนประสม ซึ่งเป็นการนำสื่อต่าง ๆ มาใช้ร่วมกัน เช่น ตำราเรียน แถบบันทึกเสียง หรือใช้อุปกรณ์โทรคมนาคมและสื่อมวลชน เช่น วิทยุและโทรทัศน์ มาช่วยในการกระจายการศึกษาอย่างกว้างขวาง ไปยังผู้ที่ปรารถนาจะเรียนรู้ทั่วทุกท้องถิ่น (Page and Thomas 1977 : 105) การศึกษาทางไกลเป็นระบบการศึกษาที่ยึดหลักการในเรื่องการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong education)

2.1.2 รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกล

การจัดการศึกษาทางไกลที่มีมาปรากฏอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

ก. การศึกษาทางไปรษณีย์ การจัดการศึกษาทางไกลในระยะเริ่มแรกเป็นการศึกษาทางไปรษณีย์ โดยมีเป้าหมายให้ประชาชนได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในระดับเอกศัพทของแต่ละบุคคลในประเทศอังกฤษ การศึกษาทางไปรษณีย์มีการพัฒนาจากการศึกษาที่จัดขึ้นโดยสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งรัฐและเอกชน โดยเปิดบริการในสาขาวิชาต่าง จนกระทั่งมีการจัดตั้งวิทยาลัยการศึกษาต่อเนื่องขึ้น โดยจัดเป็นหลักสูตรการศึกษาทางไปรษณีย์อย่างกว้างขวางในวิชาสามัญ และขยายจนถึงหลักสูตรสอบเทียบระดับปริญญาตรี โดยพัฒนารูปแบบการศึกษาทางไกล

ในสื่อลักษณะต่าง ๆ ตั้งแต่บทเรียนด้วยตนเอง ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสื่อเสริมอื่น ๆ รวมทั้งการใช้วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ประกอบบทเรียน

ข. การศึกษาทางไกลในรูปแบบมหาวิทยาลัยเปิด เมื่อมีการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารมวลชนทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ โทรศัพท์ เทปบันทึกเสียง วิดิทัศน์ คอมพิวเตอร์ และการสื่อสารผ่านดาวเทียม นักการศึกษาจึงประยุกต์เอาเทคโนโลยีการสื่อสารมวลชนเหล่านี้มาเป็นประโยชน์ต่อการสอนทางไกลในรูปแบบของมหาวิทยาลัยเปิด โดยมีการจัดการศึกษาทางไกลที่เป็นระบบซับซ้อนมากขึ้น มีการใช้สื่อการสอนหลายประเภทในการเรียนการสอน มีระบบบริการทางการศึกษาแก่ผู้ลงทะเบียนเรียน การจัดระบบสอนเสริม ตลอดจนการประเมินการเรียนการสอนที่เป็นระบบมากขึ้น ทำให้การศึกษาทางไกลสามารถให้บริการแก่ประชาชนที่ขาดโอกาสทางการศึกษาได้มีโอกาสดำเนินการเรียนรู้และวิทยฐานะของตนเอง

ค. การศึกษาทางไกลในรูปแบบทางไกลผ่านดาวเทียม ในปัจจุบันที่เทคโนโลยีก้าวหน้ามีการใช้ดาวเทียมสื่อสาร ซึ่งทำให้การติดต่อสะดวกและรวดเร็วขึ้นมาก ทำให้การรับรู้ข่าวสารกว้างไกลมีมหาวิทยาลัยและหน่วยงานต่าง ๆ ที่ใช้ประโยชน์จากดาวเทียมสื่อสาร โดยจัดการศึกษาให้ผู้เรียนโดยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เช่น รายการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัย National Technology University ซึ่งเป็นการรวมตัวขององค์กรจาก 14 มหาวิทยาลัยในอเมริกาเปิดสอนรายวิชาต่าง ๆ ในระดับปริญญาตรีผ่านดาวเทียมแก่ผู้สนใจทั้งในสหรัฐอเมริกาและประเทศต่าง ๆ

2.2 หลักสูตรการศึกษาทางไกล

หลักสูตรการศึกษาที่จัดในลักษณะการศึกษา ทางไกลโดยเฉพาะในมหาวิทยาลัยเปิดมีอยู่ 3 ลักษณะ คือ

ก. หลักสูตรระดับปริญญาตรี โดยส่วนใหญ่จะมีการจัดเป็นชุดวิชาโดยนักศึกษาจะต้องลงทะเบียนโดยมีการกำหนดรายละเอียดการจัดการตามแต่ละมหาวิทยาลัย

ข. หลักสูตรระดับสูงกว่าปริญญาตรี หลักสูตรในระดับนี้ไม่เน้นการเรียนการสอนเป็นชุดวิชาเหมือนระดับปริญญาตรี แต่ให้ความสำคัญกับการวิจัยและการค้นคว้า โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาประจำตัวเป็นผู้ควบคุมโครงการศึกษาของแต่ละคนให้เป็นไปตามเป้าหมายและมาตรฐานในแต่ละระดับ

ค. หลักสูตรการศึกษาต่อเนื่อง เป็นหลักสูตรที่เน้นการจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปที่ต้องการหาความรู้เฉพาะด้านโดยไม่รับปริญญา เป็นการเน้นเสริมและพัฒนาวิชาชีพ ส่วนมากจะเป็นหลักสูตรระยะสั้น ๆ มีเป้าหมายชัดเจน เพื่อให้สามารถตอบสนอง

ความต้องการด้านความรู้หรือการเพิ่มพูนทักษะเฉพาะเรื่อง เช่น การจัดการไมโครคอมพิวเตอร์ การศึกษาชุมชน ฯลฯ

2.3 วิธีการจัดการเรียนการสอนการศึกษาทางไกล

การรับนักศึกษาเข้าสู่ระบบของมหาวิทยาลัยเปิดไม่มีการสอบแข่งขัน โดยนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนจะได้รับคำารเรียนของมหาวิทยาลัยสำหรับวิชาที่ลงทะเบียน ซึ่งถือเป็นสื่อการเรียนการสอนหลัก คำารดังกล่าวอาจอยู่ในรูปหนังสือ เอกสารคำสอน หรือในรูปสิ่งตีพิมพ์ อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งผู้เรียนจะต้องมีคอมพิวเตอร์ในการรับข้อมูลในคำารเรียนดังกล่าว นอกจากนี้จะมีเอกสารเสริมประเภทต่าง ๆ เช่น บทสรุปของรายการวิทยุกระจายเสียง สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ นอกจากคำารและเอกสารเสริมดังกล่าวแล้ว ชุดวิชาส่วนใหญ่ที่เปิดสอนจะมีรายการวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ประกอบในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ อีกด้วย ในการเรียนการสอนวิชาที่จำเป็นอาจมีการนำสื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น เทปเสียง วิดีทัศน์ และคอมพิวเตอร์มาใช้สนับสนุน

นอกจากการเรียนทางไกลด้วยตนเองแล้ว นักศึกษาจะต้องเข้ารับการสอนเสริมการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม งานภาคสนาม การทดลองในห้องปฏิบัติการ และกิจกรรมเสริมหลักสูตรอื่น ๆ ในช่วงเวลาที่กำหนด ซึ่งอาจเป็นช่วงปิดภาคเรียน

2.4 การประเมินการเรียนการศึกษาทางไกล

มหาวิทยาลัยเปิดส่วนใหญ่ใช้การประเมินการเรียน ระหว่างการเรียนในรูปของคะแนน ที่ได้รับการทดสอบหรือผลงานจากแบบฝึกหัดที่ได้รับการตรวจแก้ โดยมีการเก็บสะสมและนำไปรวมกับการประเมินครั้งต่อ ๆ ไป ส่วนการประเมินปลายปีมีการจัดขึ้นพร้อมกันตามศูนย์การทดสอบทั่วประเทศ หลังจากจบสิ้นการเรียนการสอนแต่ละชุดวิชาคะแนนจากการสอบระหว่างเรียนและคะแนนสอบปลายปีจะนำมาคำนวณ เพื่อประเมินการเรียนของนักศึกษาในรายวิชานั้น ๆ

ในหลักสูตรที่สูงกว่าระดับปริญญาตรี การประเมินผลอาจอยู่ในรูปของงานที่มอบหมายให้ทำ (Assignment) หรือ หากเป็นหลักสูตรที่มีการปฏิบัติงาน อาจมีการประเมินผลการปฏิบัติงานแล้วแต่กรณี

2.5 การศึกษาทางไกลในประเทศไทย

การศึกษาทางไกลที่มีจัดอยู่ในประเทศไทยอาจจำแนกได้เป็น 2 ระดับ ดังต่อไปนี้

2.5.1 การศึกษาทางไกลระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์อันอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเริ่มต้นในปีการศึกษา 2519 เมื่อกรมสามัญศึกษาโดยกองการศึกษาผู้ใหญ่ (ซึ่งต่อมาได้รับการยกฐานะเป็นกรมการศึกษานอก

โรงเรียน) ร่วมกับกรมวิชาการ โดยศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาได้ร่วมกันเสนอโครงการวิทยุและโทรทัศน์เพื่อการศึกษาออกโรงเรียนขึ้น ตามโครงการนี้กองการศึกษาผู้ใหญ่จะรับผิดชอบจัดการศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์ และศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาจะจัดการศึกษาทางวิทยุและโทรทัศน์ เนื่องจากวิทยุกระจายเสียงสามารถกระจายเสียงเข้าไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ เป็นส่วนมากได้อยู่แล้ว ฉะนั้น หน่วยงานทั้งสองจึงมีความเห็นว่าการจะได้มีการทดลองใช้วิทยุกระจายเสียงเป็นส่วนหนึ่งสำหรับการเรียนการสอน (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2531 : 1-4)

แนวทางการจัดรายการวิทยุและโทรทัศน์ในระยะเริ่มแรกได้วางแผนการจัดเป็นรายการทั่วไป และรายการเรียน

1. รายการทั่วไป เป็นการจัดสำหรับผู้ฟังและผู้ชมในชนบทและในเมือง รายการที่จัดมุ่งที่จะให้บริการความรู้ทั่วไปและกระตุ้นให้เกิดแนวความคิดใหม่ ๆ เนื้อหาเป็นเรื่องการเกษตรและอาชีพ ธรรมชาติวิทยาและภูมิปัญญา การอนามัย และการวางแผนครอบครัว ความเป็นพลเมืองดี และนันทนาการ

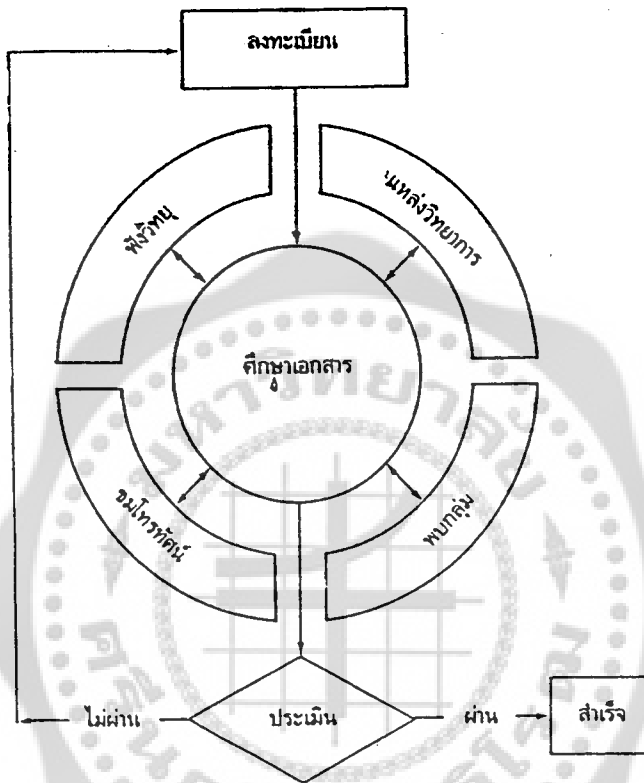
2. รายการเรียน มีหลักสูตรแน่นอน มีการลงทะเบียนเป็นนักศึกษาสมัครหรือวิทยากรประจำกลุ่มผู้เรียน มีการทดสอบ มีหลักสูตร 3 หลักสูตร คือ แบบกลุ่มสนใจเบ็ดเสร็จชั้นอ่านออกเขียนได้ แบบสายสามัญ ระดับที่ 3 - 4

การจัดการสอนทางวิทยุไปรษณีย์ได้มีขึ้นในระหว่างปี พ.ศ.2520 - 2524 โดยได้จัดการศึกษาออกเป็น 2 รูปแบบ คือ การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 และการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จกลุ่มสนใจ

การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 มีเป้าหมายรับนักศึกษาที่จบประถมศึกษาปีที่ 4 และมีอายุย่างปีที่ 15 เข้าเรียนระดับ 3 และรับผู้ที่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือจบการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 หรือผู้ที่มีวุฒิอื่นหรือเทียบเท่า เข้าเรียนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 4 การเข้าเรียนระดับที่ 4 นี้จะไม่มีการจำกัดอายุผู้เรียน สำหรับผู้เข้าเรียนทั้ง 2 ระดับดังกล่าวจะต้องเสียค่าหน่วยกิต

การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ กลุ่มสนใจเป็นการศึกษาสำหรับประชาชนที่มีอายุย่างเข้าปีที่ 15 ขึ้นไป ผู้เข้าเรียนจะไม่เสียค่าหน่วยกิต และไม่มิตินำความรู้ไปเรียนต่อในระดับใด ๆ การเปิดสอนหลักสูตรก็ก็ตาม การพัฒนาหลักสูตรจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความต้องการและความสนใจของประชาชน ในอันที่จะเพิ่มทักษะและเพิ่มรายได้

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลโดยใช้สื่อประสมของกรมการศึกษานอกโรงเรียนมีความหลากหลาย ดังปรากฏในแผนภูมิข้างล่าง

แผนภูมิที่ 2.1 รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลโดยใช้สื่อประสมของกรมการศึกษานอกโรงเรียน

รูปแบบของการเรียนการสอนใช้สื่อ 3 ชนิด คือ คู่มือเรียน รายการวิทยุและการรวมกลุ่ม โดยครูประจำกลุ่มการเรียนรู้มุ่งให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดเป็น สำหรับสื่อที่เป็นรายการวิทยุส่วนใหญ่จะใช้สถานีวิทยุกระจายเสียงท้องถิ่นเป็นหลัก

ในปี พ.ศ. 2529 จึงได้มีการทดลองหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ 5 ทางวิทยุและไปรษณีย์ ต่อมาได้มีการเปลี่ยนชื่อการสอนทางวิทยุไปรษณีย์เป็นการสอนทางไกลหรือการเรียนทางไกล

2.5.2 การศึกษาทางไกลระดับอุดมศึกษา จากความต้องการทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาซึ่งมีมากขึ้น และมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนอยู่ในระบบการสอนที่มีชั้นเรียนเป็นหลัก ทำให้การขยายตัวทางด้านอาคารเรียนไม่ทันกับการขยายตัวทางด้านความต้องการการเรียน รวมทั้งการลงทุนทางการศึกษาก็เพิ่มมากขึ้นทุกทีจนไม่มีที่สิ้นสุด

ฉะนั้นทบวงมหาวิทยาลัย จึงได้ศึกษาหาแนวทางใหม่ในการจัดการศึกษาซึ่งผู้เรียนจะต้องศึกษาด้วยตนเองโดยใช้สื่อการสอนประเภทต่าง ๆ เช่น ปรแกรม วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ เป็นต้น ซึ่งเรียกการศึกษาแบบนี้ว่าการศึกษาทางไกล รูปแบบของการศึกษาดังกล่าวนี้นี้ได้มีการนำมาใช้จัดการสอนระดับอุดมศึกษาอย่างได้ผลในประเทศต่าง ๆ เช่น ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ญี่ปุ่น อิหร่าน และปากีสถาน และจากการศึกษาและพิจารณาเห็นว่าการศึกษาทางไกลโดยใช้สื่อการสอนประเภทต่าง ๆ นี้สามารถนำมาใช้ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพความต้องการของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาได้อย่างกว้างขวาง และสามารถรักษาคุณภาพมาตรฐานทางการศึกษาไว้ได้ รวมทั้งจะเป็นการประหยัดด้วย

2.6 การศึกษาทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

การศึกษาทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช มีลักษณะก้ำกึ่งระหว่างการให้การศึกษาในระบบตามรูปแบบของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งมุ่งไปสู่ประกาศนียบัตรหรือปริญญา เพียงแต่วิธีการต่างออกไปจากมหาวิทยาลัยธรรมดา และอีกลักษณะหนึ่งที่เป็นเหมือนการศึกษานอกระบบ เพราะเป็นมหาวิทยาลัยที่เชื่อในหลักของการจัดการศึกษาตลอดชีวิตที่เป็นลักษณะเช่นนี้หมายความว่าประชาชนทั่วไป ควรได้รับโอกาสที่จะปรับปรุงตนเองโดยอาศัยการเผยแพร่ความรู้จากแหล่งวิทยาการ เช่น มหาวิทยาลัย ทั้งโดยมุ่งปริญญาและไม่มุ่งปริญญา ซึ่งในลักษณะที่ 2 มีลักษณะเป็นการศึกษาผู้ใหญ่ (วิจิตร ศรีสอาน 2529 : 24)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราชใช้ระบบการศึกษาที่เอื้ออำนวยให้นักศึกษาสามารถใช้เวลาว่างศึกษาด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมาเข้าชั้นเรียนตามปกติ เป็นวิธีการศึกษาด้วยระบบการศึกษาที่เรียกว่า ระบบการศึกษาทางไกล ซึ่งเป็นระบบที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาที่อยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ สามารถศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเองตามความพร้อม ความสะดวก และความสนใจของตนเอง จากสื่อประสมประเภทสิ่งพิมพ์ในรูปของเอกสารการสอน แบบปฏิบัติพิเศษประกอบชุดวิชา และหนังสืออ่านประกอบต่าง ๆ รายการวิทยุกระจายเสียง รายการวิทยุโทรทัศน์ และการสอนเสริมตามศูนย์บริการการศึกษา ทั้งนี้มีการจัดการศึกษาโดยใช้สื่อประสมดังต่อไปนี้

ก. การศึกษาจากวัสดุการศึกษาที่ส่งให้ทางไปรษณีย์

เอกสารการสอนประจำชุดวิชา ประกอบด้วยคำอธิบายชุดวิชา วัตถุประสงค์ รายชื่อหน่วยการสอน วิธีการศึกษา แผนการสอนหน่วยต่าง ๆ เนื้อหาสาระในเอกสารการสอนจัดอยู่ในรูปแบบเรียนแบบโปรแกรม ซึ่งนักศึกษาจะต้องศึกษาเอกสารการสอนทุกหน่วยอย่างละเอียด พร้อมทั้งทำกิจกรรมตามที่ได้กำหนดไว้ในแต่ละหน่วย

แบบฝึกหัดปฏิบัติประจำชุดวิชา ประกอบด้วยคำชี้แจงในการใช้การฝึกปฏิบัติ รายละเอียดเกี่ยวกับหน่วยการสอน แบบประเมินผลตนเองก่อนเรียนและหลังเรียนที่ว่างสำหรับบันทึกสาระสำคัญ ทำกิจกรรมและทำรายงาน รวมทั้งแบบทดสอบประจำหน่วย

เทปเสียงประกอบชุดวิชา มหาวิทยาลัยดำเนินการพัฒนาและผลิตเทปเสียงประกอบชุดวิชาบางชุดวิชาเพื่อจำหน่ายให้กับนักศึกษา เทปเสียงดังกล่าวมีลักษณะเป็นการบรรยายหรือสนทนา หรือรูปแบบอื่น ๆ ที่ไม่จำกัดรูปแบบรายการวิทยุกระจายเสียงที่ใช้ประกอบในชุดวิชาเดียวกัน

หนังสือและเอกสารอ่านประกอบ นักศึกษาจะต้องศึกษาหนังสือ เอกสารหรือบทความตามที่กำหนดไว้ในเอกสารการสอนชุดวิชา หรือแบบฝึกหัดปฏิบัติประจำชุดวิชาเพื่อเพิ่มและเสริมความเข้าใจ หนังสือเหล่านี้มหาวิทยาลัยจัดส่งไปไว้ตามมุม มสธ. ณ ห้องสมุดประชาชนในจังหวัดต่าง ๆ

ข. การศึกษาจากการสอนทางวิทยุกระจายเสียง

มหาวิทยาลัยจัดให้มีรายการวิทยุกระจายเสียงประกอบชุดวิชาที่ปรากฏในหลักสูตร

ค. การศึกษาจากรายการสอนทางวิทยุโทรทัศน์

มหาวิทยาลัยจัดให้มีรายการวิทยุโทรทัศน์ประจำชุดวิชา และรายการวิทยุโทรทัศน์ประกอบวิชาเอก แขนงวิชาหรือกลุ่มวิชา ซึ่งมีลักษณะเนื้อหาต่อเนื่องกันเป็น “ชุดรายการ”

ง. การศึกษาจากสื่อโสตทัศน

มหาวิทยาลัยผลิตสื่อโสตทัศนศึกษาขึ้นเพื่อเสริมการสอนต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ ภาพถ่าย สไลด์ สื่อสามมิติ เทปเสียง ภาพยนตร์ และวีดิทัศน์ ซึ่งสื่อเหล่านี้มหาวิทยาลัยมีโครงการที่จะจัดไว้บริการ ณ ศูนย์บริการการศึกษาเฉพาะกิจ มุม มสธ. ซึ่งอยู่ในห้องสมุดประชาชนจังหวัดทั่วประเทศ

จ. การศึกษาจากการสอนเสริม

การสอนเสริมเป็นบริการทางวิชาการอย่างหนึ่งที่มหาวิทยาลัยจัดให้นักศึกษาโดยคณาจารย์เป็นผู้เสริมความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของชุดวิชาที่นักศึกษาเรียนด้วยตนเองให้กว้างขวางขึ้น และสร้างความกระจ่างในปัญหาข้อสงสัยของนักศึกษาเกี่ยวกับเอกสารการสอนที่ศึกษานักศึกษาที่ไปรับการสอนเสริมจะได้รับเอกสาร โสตทัศน เพื่อประกอบการสอนเสริมอีกด้วย เอกสารนี้จะสรุปเค้าโครง เนื้อหาสาระ รวมทั้งแผนภูมิ แผนภาพ ภาพประกอบของชุดวิชาต่าง ๆ

ฉ. การศึกษาด้วยตนเองจากศูนย์บริการการศึกษา

เพื่อให้การบริการการศึกษากระจายถึงนักศึกษาทั่วประเทศ มหาวิทยาลัยจึงจัดตั้งศูนย์บริการการศึกษาขึ้น โดยความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ตลอดจนส่วนราชการอื่นที่เกี่ยวข้อง ศูนย์บริการการศึกษาที่จัดขึ้นนี้แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ ศูนย์บริการการศึกษากภาค ศูนย์บริการการศึกษาจังหวัด ศูนย์บริการการศึกษาเฉพาะกิจ ศูนย์บริการการศึกษาเฉพาะกิจ “มม มสธ.”

ช. การศึกษาด้วยตนเองจากบริการด้านห้องสมุดและสื่อการศึกษา

- 1) สำนักบรรณสารสนเทศ ทำหน้าที่เป็นห้องสมุดกลาง ของมหาวิทยาลัย
- 2) ศูนย์บริการการศึกษาเฉพาะกิจ “มม มสธ.” เป็นศูนย์บริการห้องสมุดและสื่อการศึกษาที่จัดอยู่ในห้องสมุดประจำจังหวัดทุกจังหวัด
- 3) ศูนย์วิทยบริการ เป็นศูนย์บริการสื่อการศึกษา และบริการข่าวสารข้อมูลต่างๆ จัดตั้งขึ้นเป็นสำนักงานของสำนักบรรณสารสนเทศกระจายตามภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ

ซ. การศึกษาจากกิจกรรมภาคปฏิบัติเสริมประสบการณ์

ในบางชุดวิชานักศึกษาจะต้องเข้ารับการฝึกภาคปฏิบัติเสริมประสบการณ์ โดยใช้เวลาศึกษาประมาณสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง มหาวิทยาลัยจัดแหล่งฝึกงานหรือฝึกภาคปฏิบัติ โดยมีกิจกรรมดังต่อไปนี้ คือ การทำชุดทดลองด้วยตนเอง การปฏิบัติงานในห้องทดลอง การฝึกงานการอบรมประสบการณ์วิชาชีพ การอบรมเข้มโครงการเสริมประสบการณ์บัณฑิต การร่วมการประชุมสัมมนา การเข้าร่วมในสถานการณ์จำลอง และการฝึกเสริมทักษะ

2.7 ปัญหาในการใช้การศึกษาทางไกล

ปัญหาการใช้การศึกษาทางไกลสำหรับการศึกษาอนกระบบที่มีในประเทศไทยที่ประสบอยู่โดยทั่ว ๆ ไป เป็นปัญหาในเชิงการบริหาร ซึ่งรวมเอาปัญหาในด้านการวางแผน การจัดองค์กร บุคลากร การประสานงาน การรายงานติดตามประเมินผลและงบประมาณ ซึ่งก็มีลักษณะเช่นเดียวกับการจัดการศึกษาในลักษณะอื่น ซึ่งอาจแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

2.7.1 ปัญหาของผู้จัดกิจกรรม

2.7.2 ปัญหาของผู้รับบริการ

2.7.1 ปัญหาของผู้จัดกิจกรรม

จะเห็นได้ว่าการใช้การศึกษาทางไกลสำหรับการให้ความรู้พื้นฐาน และ การศึกษาต่อเนื่อง การเพิ่มพูนทักษะ และข่าวสารข้อมูลเท่าที่ดำเนินการในปัจจุบันขึ้นอยู่กับสื่อสิ่งพิมพ์ รายการวิทยุกระจายเสียง รายการวิทยุโทรทัศน์ และตัวบุคคล การจัดกิจกรรมในระดับและ ลักษณะต่าง ๆ จะมีปัญหาเฉพาะเกี่ยวกับสื่อดังกล่าว ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

ก. ปัญหาเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์

1. การดำเนินงานการศึกษาทางไกลสำหรับนักเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์มีสื่อสิ่งพิมพ์ซึ่งนับว่าเป็นสื่อหลัก แต่กลับไม่อยู่ในสภาพที่พร้อมจะนำออกใช้ การผลิตล่าช้าทำให้เกิดการจัดส่งล่าช้า เกิดการผิดพลาดในการส่ง บางครั้งส่งไม่ถึงมือผู้เรียนเพราะองค์กรไปรษณีย์มีไม่ทั่วถึง
2. การดำเนินงานการศึกษาทางไกลระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จากการวิจัยเรื่อง การประเมินระบบการสอนทางไกล ประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพของผู้จบการศึกษา พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ คือ มีเนื้อหามากเกินไป บางเรื่องไม่ค่อยทันสมัย เนื้อหาในส่วนที่เป็นทักษะ คุณธรรม จริยธรรมยังมีน้อย การอธิบายเนื้อหาบางส่วนไม่กระชับชัดเจนเท่าที่ควร คำศัพท์ที่ใช้เข้าใจยากควรมีคำอธิบายพร้อมตัวอย่างประกอบ บางครั้งรูปภายในเอกสารไม่ชัดเจนเท่าที่ควร การจัดทำเอกสารการสอนมีขนาดใหญ่และหนาเกินไป ไม่สะดวกในการใช้ และไม่แข็งแรงทนทานเท่าที่ควร
3. กิจกรรมกลุ่มสนใจทางวิทยุและไปรษณีย์ จากการสรุปผลการประชุมพัฒนารูปแบบการดำเนินงานการเรียนการสอนกลุ่มสนใจทางไกล (ทาง ว.ปณ.) ของศูนย์ภาคต่าง ๆ ที่จัดในปี 2531 พบว่าปัญหาที่ประสบเกี่ยวกับการผลิตสื่อ คือ คุณภาพไม่ดีเท่าที่ควรเพราะผู้ที่ทำงานในส่วนหนึ่งขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำสื่อที่ใช้ศึกษาด้วยตนเองอย่างแท้จริง ไม่มีภาพประกอบ เฉลยควรพิมพ์ไว้ท้ายบทเรียนไม่ควรทำไว้ข้างล่างของแต่ละหน้า ควรเพิ่มแบบฝึกหัดให้มากขึ้น การผลิตคู่มือเรียนไม่ทันตามกำหนด ผู้เรียนได้รับช้า (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2531:56)

ข. ปัญหาเกี่ยวกับรายการวิทยุกระจายเสียง

1. คุณภาพของรายการ
2. ด้านการรับฟัง รับฟังไม่ชัดเจน ไม่มีเวลาติดตามฟัง
3. ด้านรูปแบบรายการ
4. ด้านผู้ดำเนินรายการ

5. ด้านวิทยาการที่ร่วมรายการ

6. ด้านเวลาออกอากาศไม่เหมาะสม

ค. ปัญหาเกี่ยวกับรายการวิทยุโทรทัศน์

การดำเนินงานการศึกษาทางไกลระดับอุดมศึกษา รายการทางวิทยุโทรทัศน์มีเนื้อหาสาระน้อยไป เนื้อหาซ้ำ กิจกรรมการให้ข่าวสารข้อมูลรายการส่วนใหญ่ตามสถานีโทรทัศน์ที่ออกอากาศอยู่ในปัจจุบันเน้นด้านบันเทิงและธุรกิจโฆษณา การจัดรายการในรูปของการให้ความรู้ข่าวสารข้อมูลมีน้อยมาก

ง. ปัญหาเกี่ยวกับสื่อบุคคล

การดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์ สื่อบุคคลคือครูประจำกลุ่มไม่ถนัดที่จะคิดกิจกรรมกลุ่มที่จะใช้ฝึกหัดนักศึกษาในส่วนของการทำกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน แต่ถนัดในการสอนเนื้อหาวิชาการให้โดยตรง

การดำเนินงานการศึกษาทางไกลระดับอุดมศึกษา สื่อบุคคลคืออาจารย์ผู้มีความรู้ความสามารถทั้งจากมหาวิทยาลัยเอง และจากบุคคลภายนอกมีความเข้าใจในเรื่องการสอนเสริมแตกต่างกัน

2.7.2 ปัญหาของผู้รับบริการ

1. ความรับผิดชอบในส่วนตัวของผู้รับบริการพบว่า ผู้รับบริการไม่มีวินัยในตนเอง ขาดความรับผิดชอบไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนของการเรียน ขาดความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ

2. นิยักรักการอ่านและใฝ่รู้ของผู้รับบริการ

3. ผู้รับบริการ ไม่มีเวลาพอที่จะศึกษาด้วยตนเองจากการฟังวิทยุ และการอ่านหนังสือพิมพ์

ดังนั้นสรุปได้ว่า ปัญหาในการใช้การศึกษาทางไกลสำหรับการศึกษานอกระบบในประเทศไทยที่ประสบอยู่ คือปัญหาในส่วนของผู้จัดซึ่งเกี่ยวข้องกับการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ การจัดรายการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ตลอดจนสื่อบุคคล และผู้รับบริการ

2.8 การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

โครงการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ณ โรงเรียนวังไกลกังวล เป็นโครงการที่เกิดขึ้นโดยกรมสามัญศึกษาได้รับการประสานจากรองเลขาธิการพระราชวังฝ่ายกิจการพิเศษ เสนอให้กรมสามัญศึกษาจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม โดยให้โรงเรียนวังไกลกังวล อำเภอหัวหิน

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นแม่ข่ายถ่ายทอดการศึกษาสาขาสามัญด้วยระบบทางไกลผ่านดาวเทียม ตั้งแต่ชั้น ม.1 ถึง ม.6 ไปสู่โรงเรียนทั่วประเทศโดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อยกระดับคุณภาพทางการศึกษา และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง ครอบคลุมทุกพื้นที่ของประเทศในระดับมัธยมศึกษา และการศึกษาสงเคราะห์
2. เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนบุคลากร และงบประมาณ
3. เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพใกล้เคียงกันทั้งในเมือง และชนบทที่ห่างไกล

4. เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในปีเทคโนโลยีสารสนเทศและปีกาญจนาภิเษก รวมทั้งเป็นการถวายพระราชกุศลแด่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ที่ได้พระราชทานพระมหากรุณาธิคุณทรงแนะนำให้อัดวิชาชีพรองวางศิลาฤกษ์ในโรงเรียนสารพัดช่าง ปัจจุบันสถานะเป็นวิทยาลัยการอาชีพและสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตวังไกลกังวล ระดับอุดมศึกษา

(การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม, มูลนิธิ. 2541 : 5-6)

การดำเนินงานการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

เนื่องจากโครงการนี้เป็นประโยชน์ต่อพสกนิกรอย่างกว้างขวาง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้อัดตั้งสถานีส่งโทรทัศน์ขึ้นในเขตพระราชฐานที่โรงเรียนวังไกลกังวล หัวหิน เป็นอาคาร 4 ชั้น ขนาด 12 ห้องเรียน เพื่อทำการส่งสัญญาณออกอากาศสอนจากโรงเรียนวังไกลกังวล ไปตามสายใยแก้วนำแสงเข้าสถานีดาวเทียมภาคพื้นดินที่รัตนธิเบศ นนทบุรี ยิงขึ้นสู่ดาวเทียมไทยคม 1, 2, 3 แพร่ภาพไปยังโรงเรียนต่าง ๆ ในเครือข่ายทั่วประเทศ ทั้งนี้โดยมีมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ดำเนินการบริหารโครงการการเรียนการสอน ดำเนินไปตามหลักสูตรมัธยมศึกษาของกระทรวงศึกษา โดยแพร่ภาพทุกรายวิชาตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์ ในชั้นเรียนของโรงเรียนวังไกลกังวล หัวหิน โดยมีโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย คือ โรงเรียนที่เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายทุกสังกัด โดยเฉพาะโรงเรียนที่อยู่ในท้องถิ่นทุรกันดารห่างไกลคมนาคม ขาดแคลนครูผู้สอน ซึ่งมีโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการในรุ่นที่ 1 (พ.ศ.2539) จำนวน 119 โรงเรียน และมีโรงเรียนสมัครเข้าโครงการเพิ่มเติมในปี 2541 รวมยอดโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการในปี 2541ทั้งสิ้น 1,012 โรงเรียน ซึ่งมีโรงเรียนในสังกัดต่าง ๆ เช่น กรมสามัญศึกษา สปช. กทม. การศึกษาเอกชน เทศบาล โรงเรียนพยาบาล วัด และศูนย์ฝึกอาชีพ

นอกจากนี้ โครงการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมนี้ยังได้ขยายออกไปสู่ โรงเรียน พระปริยัติธรรมสายสามัญในพระอารามทั่วประเทศ ซึ่งขาดแคลนครูสายสามัญอีกด้วย

3. การสร้างและพัฒนาสื่อการศึกษาทางไกล

สื่อประสมที่ใช้ในการศึกษาทางไกลปรากฏหลากหลาย เช่น สิ่งพิมพ์ในรูปเอกสารการสอน แบบปฏิบัติเทปเสียงประกอบชุดวิชา หนังสืออ่านประกอบต่าง ๆ รายการวิทยุกระจายเสียง รายการวิทยุโทรทัศน์ และการสอนเสริมตามศูนย์บริการการศึกษา

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยให้ความสนใจกับสื่อการสอนทางไกลใน 2 รูปแบบคือ รูปแบบหน่วยการเรียนการสอนด้วยตนเอง หรืออีกนัยหนึ่ง คือ บทเรียนด้วยตนเอง และอีกประเภทคือ หน่วยการเรียนการสอนที่อยู่บนหลักการของการเรียนรู้ของผู้ศึกษาอบรม คือ สิ่งที่จะเรียนจะต้องเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อตนเอง สอดคล้องกับหน้าที่ภารกิจงาน และมีการลงมือปฏิบัติจริงจากประสบการณ์โดยตรง เพื่อสามารถนำไปประยุกต์กับการสอนในชั้นเรียนจริง หรืออีกนัยหนึ่งคือ ลักษณะของบทเรียนแบบ โมดูล หรือ หลักสูตรการฝึกอบรมนั่นเอง

3.1 บทเรียนด้วยตนเอง

รูปแบบสื่อการเรียนการสอนทางไกลที่ใช้กันมานานมีการพัฒนา โดยยึดหลักการเรียนด้วยตนเอง (Self-Instruction) ซึ่งเอื้อต่อการให้ผู้เรียนสามารถใช้หรือเรียนจากสื่อได้สะดวกที่สุด (Roe, 1981; Gibbs and Taylor, 1980) และได้มีการค้นคว้าทดลองและนำทฤษฎีทางจิตวิทยาใช้เป็นรากฐานในการพัฒนาบทเรียนด้วยตนเองให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีแนวทางที่ชัดเจนและแน่นอนซึ่งจะนำผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมาย จากการพยายามพัฒนาระบบบทเรียนด้วยตนเองได้ทำให้รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองแตกแขนงออกไปเป็นหลายประเภท และมีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น บทเรียนสำเร็จรูป บทเรียนโปรแกรม ชุดการเรียน และระบบการสอนด้วยเทปเสียง เป็นต้น อย่างไรก็ตามสื่อเหล่านี้ต่างมีลักษณะร่วมและความหมายในทำนองเดียวกัน คือ การสอนด้วยตนเองซึ่งเป็นเทคนิคการสอนอย่างหนึ่งซึ่งผู้เรียนเป็นผู้ใช้วัสดุการสอนด้วยตนเอง โดยเฉพาะวัสดุการสอนแบบโปรแกรม ชุดการสอน และระบบการสอนด้วยเทปเสียงบทเรียนด้วยตนเอง จะต้องมีส่วนประกอบดังนี้คือ มีสิ่งเร้า การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงปฏิกิริยาตอบสนอง เช่น การตอบคำถาม การให้ผู้เรียนรู้ผลของการกระทำ รวมทั้งการทดสอบเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้โดยครูไม่ต้องเป็นผู้ควบคุมกิจกรรมการเรียนรู้ หรือถ้าจะมีบ้างก็เป็นเพียงการให้คำแนะนำเล็กน้อย และผู้เรียนแต่ละคนก้าวไปตามความสมควรของตนเอง

แกทซ์ (Gatz. 1985) ให้ความเห็นว่าองค์ประกอบสำคัญในการสร้างบทเรียนสำหรับการศึกษาด้านไกล คือต้องคำนึงถึงรูปแบบการเรียนรู้ (Learning style) ของผู้เรียน ในขณะที่ คูกสัน (Cookson. 1989) กล่าวว่า ความสำเร็จของโปรแกรมการศึกษาทางไกลอยู่ที่ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผ่านมานั้นนักศึกษาได้รับ หากได้รับความสำเร็จก็จะมีแรงจูงใจสูงในการเรียน นอกจากนี้ก็วิจัยหลายท่าน (Park. 1980; Marland et. al. 1984; Mathias. 1980) ได้กล่าวเสริมว่าแรงจูงใจทั้งภายนอกและภายในที่เกิดขึ้นในตัวนักศึกษาซึ่งอาจเป็นความสนใจส่วนตัว ความสนใจในรายวิชา ฯลฯ จะเป็นแรงผลักดันให้นักศึกษาคิดหากลยุทธ์ในการจัดการกับการเรียน

จากรายงานการวิจัย (Marland and Store 1982; Glynn et. al. 1985; Anwyl et. al. 1987; Cameron et. al. 1991) พบว่าองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการสร้างสื่อการเรียนการสอนทางไกลคือการกำหนดรูปแบบกลยุทธ์ในการเรียนและการทบทวนให้แก่ นักศึกษา เช่น การมอบหมายงานที่ต้องทำเป็นส่วนหนึ่งของการวัดประเมินผล และระยะเวลาของงานชิ้นนั้น ๆ เหล่านี้จะเป็นเสมือนเครื่องกระตุ้นให้นักศึกษาต้องจัดการกับการเรียนของตัวเอง และยังพบว่า ส่วนสำคัญในสื่อการเรียนการสอนทางไกลที่ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น ได้แก่ บทสรุป (Summaries / Conclusions) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) คำถามทบทวน (Review Questions) ฯลฯ นอกจากนี้การจัดรูปแบบการพิมพ์ เช่น การใช้ตัวเข้ม (Bolding) ตัวเอน (Italicisation) ตารางและกราฟฟิก (Diagrams and graphics) มีผลต่อการเข้าใจในบทเรียนของสื่อด้วย

3.1.1 ลักษณะของบทเรียนด้วยตนเอง

แม้ว่าบทเรียนด้วยตนเองจะมีความหลากหลายในรูปแบบ แต่บทเรียนด้วยตนเองทุกประเภทมีลักษณะร่วมกันอยู่หลายประการ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ระบุจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมไว้ชัดเจน
2. การนำเสนอประสบการณ์หรือเนื้อหาเป็นขั้นตอนและมีความต่อเนื่อง
3. กำหนดวิธีเรียนซึ่งจะทำให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายไว้ชัดเจน
4. ผู้เรียนต้องรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง และต้องทำกิจกรรมทุกขั้นตอนตามที่กำหนดไว้ในบทเรียนด้วยตนเอง
5. ผู้เรียนจะได้รับการเสริมแรงอย่างสม่ำเสมอ เมื่อแสดงพฤติกรรมตอบสนอง ส่งผลให้ผู้เรียนจะได้ทราบผลแห่งการกระทำทันที
6. อัตราในการเรียนเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล ซึ่งเป็นไปตามความสามารถ ความพร้อม และความต้องการของแต่ละคน จึงเป็นการส่งเสริมการเรียนการสอนตามเอกัตภาพ

ข้อดีและข้อจำกัดของการใช้บทเรียนด้วยตนเอง

จากลักษณะของบทเรียนด้วยตนเองดังกล่าว สามารถจะวิเคราะห์ข้อดีและข้อจำกัดของบทเรียน ได้ดังนี้

ข้อดีของการใช้บทเรียนด้วยตนเอง

1. เป็นรูปแบบของการเรียนที่สอดคล้องกับหลักความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนแต่ละคนจะเรียตามลำดับความสามารถ ความสนใจ และความพร้อม อัตราความเร็วช้าในการเรียน เป็นเรื่องเฉพาะบุคคล
2. เนื่องจากผู้เรียนต้องทำกิจกรรมทุกขั้นตอนด้วยตนเองตั้งแต่การทดสอบก่อนเรียน กิจกรรมการเรียน และการทดสอบหลังเรียน จึงทำให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบและมีวินัยในตนเอง
3. เป็นเครื่องกระตุ้นและคงไว้ซึ่งความสนใจของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีสิ่งเร้าที่ผู้เรียนจะต้องตอบสนอง และหลังจากตอบสนองก็จะได้ทราบผลของการกระทำทันที จึงทำให้บทเรียนน่าสนใจและน่าติดตาม นอกจากนี้ยังเป็นการลดความตึงเครียดในการเรียน เพราะเมื่อตอบผิดก็ไม่มีใครรู้ และไม่ถูกลงโทษ
4. ช่วยให้ผู้เรียนปลอดจากอารมณ์ของผู้สอน
5. เมื่อครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้ประสานงาน ผู้ชี้แนะและให้คำปรึกษาจึงทำให้ครูมีเวลาเอาใจใส่ผู้เรียนแต่ละคนได้มากขึ้น และมีเวลาในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
6. ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครูบางสาขาวิชา
7. ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ได้ดี เนื่องจากมีทิศทางในการเรียนและการวัดผลที่แน่นอน มีการเสริมแรงเป็นระยะ ๆ อย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งผู้เรียนมีโอกาสประยุกต์ใช้สิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้มาแล้ว

ข้อจำกัดของการใช้บทเรียนด้วยตนเอง

1. การเรียนจากบทเรียนด้วยตนเองนั้นขึ้นอยู่กับทักษะในการอ่านเป็นสำคัญ ผู้ที่มีปัญหาเกี่ยวกับการอ่านอาจทำให้การเรียนไม่ได้ผลเท่าที่ควร
2. การเรียนจากบทเรียนด้วยตนเองแต่อย่างเดียวยังอาจทำให้ทักษะทางสังคมของผู้เรียนถูกจำกัด เนื่องจากต่างคนต่างเรียน จึงควรมีการทำกิจกรรมกลุ่มหลังจากการเรียนด้วยตนเองแล้ว
3. บทเรียนด้วยตนเองบางประเภทอาจไม่ส่งเสริมพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์เท่าที่ควรเพราะผู้เรียนจะต้องทำกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในบทเรียน และข้อมูลย้อนกลับสำหรับการตอบสนองของผู้เรียนก็เป็นสิ่งตายตัว ฉะนั้นในรายวิชาที่ต้องการความคิดเห็นที่หลากหลาย

และอภิปรายอย่างกว้างขวาง จึงไม่เหมาะสมที่จะให้เรียนจากบทเรียนด้วยตนเองบางประเภท เช่น บทเรียนแบบโปรแกรม

4. ครูบางคนขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้บทเรียนด้วยตนเอง จึงไม่สามารถทำ
หน้าที่ใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้การใช้บทเรียนด้วยตนเองไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

5. การผลิตบทเรียนด้วยตนเองทำให้มีคุณภาพทำได้ยาก ผู้ผลิตต้องมีประสบการณ์
ต้องใช้เวลามาก และต้นทุนในการผลิตค่อนข้างสูง

3.1.2 ประเภทของบทเรียนด้วยตนเอง

แนวคิดเกี่ยวกับการจำแนกประเภทของบทเรียนด้วยตนเองนั้นมีหลายแนวความคิด บางกลุ่มอาจจำแนกตามลักษณะการนำเสนอ โดยแบ่งเป็นบทเรียนที่ใช้กับเครื่องช่วยสอน บทเรียนที่ใช้กับคอมพิวเตอร์ บทเรียนในรูปคำราและบทเรียนแบบสื่อประสม อรรถพร พรสีมา (อรรถพร พรสีมา, 2530 : 22) ได้จำแนกประเภทของบทเรียนด้วยตนเองออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ตามลักษณะการผลิตและการใช้ได้ดังนี้

1. บทเรียนแบบ โปรแกรม (Programmed Instruction)
2. บทเรียนแบบ โปรแกรมพิเศษ (Programmed Tutoring)
3. ระบบการสอนโดยลำพัง (Personalized System of Instruction)
4. ระบบการสอนพิเศษด้วยเทปเสียง (Programmed Tutoring with Tape)
5. ชุดการเรียนรู้รายบุคคล (Individualized Learning Package)

สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงเฉพาะบทเรียนด้วยตนเองประเภท บทเรียนโปรแกรมเท่านั้น

3.2 บทเรียนโปรแกรม

3.2.1 ความหมายของบทเรียนโปรแกรม

คำว่า “บทเรียนโปรแกรม หรือบทเรียนสำเร็จรูป” ที่ใช้กันอยู่ทั่วไปมีชื่อเรียก ในภาษาต่างประเทศแตกต่างกันไป ได้แก่ Programmed Instruction, Auto-Instruction, Auto-Instructional Programming, Automated Instruction, Self-Teaching และ Self-Instructional Program ไม่ว่าบทเรียนโปรแกรมจะมีชื่อเรียกอย่างไรก็ตาม แต่ลักษณะทั่วไปก็คล้ายคลึงกัน คือเป็นสิ่งที่ สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนด้วยตนเอง โดยแบ่งเนื้อหาบทเรียนออกเป็นส่วนย่อย ๆ สั้น ๆ ซึ่ง เรียกว่า กรอบ (Frame) แต่ละกรอบบรรจุคำอธิบาย และคำถามต่อเนื่องกันไป เริ่มจากระดับที่ง่าย มากแล้วยากขึ้นตามลำดับ โดยที่คำถามอาจเป็นลักษณะให้เติมคำถูกผิด หรือเลือกตอบก็ได้ และ เมื่อผู้เรียนหาคำตอบของตนเองได้แล้วก็จะทราบถึงคำตอบที่ถูกต้องทันที สำหรับความหมายของ บทเรียนโปรแกรมมีผู้ให้คำนิยามไว้ดังนี้ ถ้าหากเราต้องการที่จะเรียกว่าอะไรว่าเป็นบทเรียน

โปรแกรมได้นั้น ก็จะต้องพิจารณาว่าสิ่งดังกล่าวมีลักษณะที่สอดคล้องกับความหมายของคำว่า “Programmed” หรือไม่ ซึ่งคำว่า “Programmed” โดยแท้ที่จริงแล้วจะมีความหมายอยู่ 2 นัยด้วยกัน (กองกาญจน์ อรุณรัตน์. 2536 : 2) คือ

1. การวางแผนและการเตรียมวัสดุการเรียนการสอน (เนื้อหา) จะต้องเป็นระบบ
2. จะต้องมีการจัดวัสดุการเรียนการสอน (เนื้อหา) อย่างรอบคอบ

เพราะฉะนั้น ไม่ว่าสิ่งใดก็ตามที่ตรงตามลักษณะดังกล่าวในข้างต้น ก็ถือว่าเป็นโปรแกรมได้ทั้งสิ้น

เป็รื่อง กุมท (2519 : 2) ได้ให้คำนิยามของบทเรียนโปรแกรมไว้ว่า หมายถึง ลำดับ ประสิทธิภาพที่จัดวางไว้สำหรับผู้เรียนไปสู่ความสามารถ โดยอาศัยหลักความสัมพันธ์ของสิ่งเร้ากับการสนองตอบ ซึ่งได้พิสูจน์แล้วว่ามีประสิทธิภาพ

สุนันท์ ปัทมาคม (2521 : 15-30) ได้กล่าวว่าบทเรียนโปรแกรมก็คือ เครื่องมือทางการศึกษาอย่างหนึ่ง ซึ่งสามารถทำให้นักเรียนคนหนึ่งรับรู้ประสิทธิภาพที่จัดไว้เป็นอนุกรมไปตาม ลำดับขั้นตอนที่ผู้จัดบทเรียนเชื่อว่าจะทำให้นักเรียนไปสู่ขีดความสามารถที่ต้องการให้เกิดขึ้น

บาร์โลว์ (Barlow, J. 1963 : 9) ได้กล่าวว่า คำว่า “Programmed Instruction” เป็น คำที่ถูกใช้กันหลาย ๆ ความหมายมาตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษ 1950 ซึ่งโดยทั่ว ๆ แล้ว คำ ๆ นี้จะ มีความหมายไม่อย่างใดอย่างหนึ่งในระหว่างสองความหมาย ต่อไปนี้คือ

1. กระบวนการ (Process) คือ กระบวนการเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอย่างมีระบบ โดยเริ่มตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม และการนำไปทดลองใช้ ทั้งนี้เพื่อจะ ให้เชื่อแน่ว่ากระบวนการดังกล่าวเมื่อใช้แล้วจะทำให้ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ
2. ผลผลิต (Product) คือ ผลผลิตที่มีลักษณะสำคัญบางประการ เช่น ลำดับขั้น ของหน่วยการสอน (ซึ่งเรียกว่า กรอบ หรือ Frame) จะถูกจัดให้มีโครงสร้าง (Program) อย่างเป็นระบบ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนตอบปัญหา หรือคำถามได้บ่อย ๆ ครั้ง พร้อมทั้งให้ผลย้อนกลับ

จึงอาจสรุปได้ว่า โปรแกรมการสอนอัตโนมัติเป็นวิธีการเรียนที่มีลักษณะเป็นคำถาม คำตอบ โดยครูเป็นผู้ป้อนคำถามให้ แล้วนักเรียนเป็นผู้ตอบบทเรียนจะสรุปเป็นข้อความแยกย่อย และละเอียดต่อไป โดยมีการใช้เหตุและผลเข้าช่วยด้วย

3.2.2 แนวคิดในการสร้างบทเรียนโปรแกรม

บทเรียนโปรแกรมเป็นสื่อที่ถูกนำมาใช้สำหรับการสอนแบบ โปรแกรมที่มีการ สร้างอย่างมีระบบเสร็จแล้วล่วงหน้าและมีการเตรียมพร้อมเสร็จมาแล้วล่วงหน้า ก่อนที่จะนำมา สอนโดยมีหลักที่สำคัญก็คือ มุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นบทเรียน

โปรแกรมจึงได้ถูกกำหนดให้มีขั้นตอนในการเรียนอย่างมีระเบียบโดยเริ่มตั้งแต่ง่ายไปยาก ในลำดับขั้นการเรียนจึงต้องมีการเสริมแรง (Reinforcement) ผู้เรียนทุกขั้นตอน

สุนันท์ ปัทมาคม (2530 : 14-21) ได้กล่าวถึงแนวคิดในการสร้างบทเรียนโปรแกรม โดยใช้กลุ่มผู้สร้างเป็นหลักมีดังต่อไปนี้

1. แนวคิดของโสเครตีส (Socrates) ในสมัยกรีกโบราณได้เริ่มเขียนบทเรียนสอนทฤษฎีเรขาคณิต โสเครตีสได้สร้างลักษณะเป็นโคแะแกรม โดยเริ่มจากง่ายไปยาก มีการคัดเนื้อหาออกเป็นขั้นเป็นตอน โดยให้เข้าใจแต่ละขั้นตอนก่อนแล้วยากขึ้นเป็นลำดับ แนวคิดของโสเครตีสเป็นแบบหนึ่งของบทเรียนแบบเส้นตรง และแนวคิดนี้ได้พัฒนาเป็นแบบโปรแกรมของสกินเนอร์
2. แนวคิดของเพรสซี่ (Sidney L. Pressey) ปรากฏในราว ค.ศ. 1925 โดยเป็นผู้ประดิษฐ์เครื่องสอนขึ้นเป็นคนแรก วิธีการของเพรสซี่ไม่ได้เรียงลำดับเนื้อหา เป็นเพียงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนด้วยตนเอง โดยสร้างเนื้อหาขึ้นแล้วมีคำถามต่อจากนั้นจะถามด้วยคำตอบแบบเลือกตอบ 4 คำถาม แล้วให้ผู้เรียนกดปุ่ม ถ้าถูกต้องก็จะมีคำถามใหม่ แล้วเครื่องสอนจะมีการบันทึกคะแนนไว้ให้ผู้เรียนได้ดูด้วย และถ้าทำถูกต้องระดับที่กำหนดก็จะมีขนมเป็นรางวัล แนวคิดนี้ภายหลังได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้สร้างคำถามคำตอบในแบบเรียนแบบโปรแกรมได้ดีกว่าผู้อื่น
3. แนวคิดของสกินเนอร์ (Burrush F. Skinner) สกินเนอร์ได้เผยแพร่แนวคิดของตน และได้สร้างบทเรียนโปรแกรมขึ้นใช้กับเครื่องสอน โดยยึดหลักเงื่อนไขในการตอบสนอง (Operant conditioning) และใช้หลักการเสริมแรง (Reinforcement) เข้าช่วยให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมไปในทางที่ต้องการ เครื่องสอนของสกินเนอร์จะจัดลำดับเนื้อหาออกเป็นหน่วยย่อย ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสตอบถูกมากที่สุด บทเรียนของสกินเนอร์ให้โอกาสผู้เรียนตอบผิดไม่เกินร้อยละ 10 ถ้าตอบผิดมากกว่านั้นบทเรียนนั้นก็จะใช้เป็นบทเรียนไม่ได้ บทเรียนตามแนวคิดของสกินเนอร์ต่อมาได้เรียกกันว่าบทเรียนแบบเส้นตรง (Linear Program)
4. แนวคิดของฮิวส์ (Huges) ได้พัฒนาแนวคิดของสกินเนอร์ และเป็นกลุ่มที่สนับสนุนแนวคิดในการสร้างบทเรียนแบบเส้นตรง โดยมีความเชื่อว่าควรจะเรียงเนื้อหาตามลำดับขั้นเรียงจากง่ายไปยาก เนื้อหาจะแบ่งออกเป็นกรอบ แต่ละกรอบจะสอนไปทีละขั้น ผู้เรียนจะต้องเดิมคำตอบลงไปเองในกรอบภายหลังจากผู้เรียนตอบแล้วจะต้องมีคำถามให้ผู้เรียนเห็นทันที เพื่อผู้เรียนจะได้ตอบคำถามของเขา ซึ่งจะต้องถูกเป็นส่วนใหญ่เพื่อให้เกิดกำลังใจในการเรียนขั้นต่อไป
5. แนวคิดของคาเบอร์ (Taber) และกลาเซอร์ (Glaser) เป็นกลุ่มผู้สนับสนุนแนวคิดในการสร้างบทเรียนแบบเส้นตรงเพียงแต่ให้ความคิดเห็นว่า บทเรียนแบบเส้นตรงนี้มีข้อบกพร่องอยู่ที่ว่าไม่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนเก่ง เพราะง่ายเกินไปอาจทำให้ผู้เรียนเบื่อ จึงต้องแก้ไข

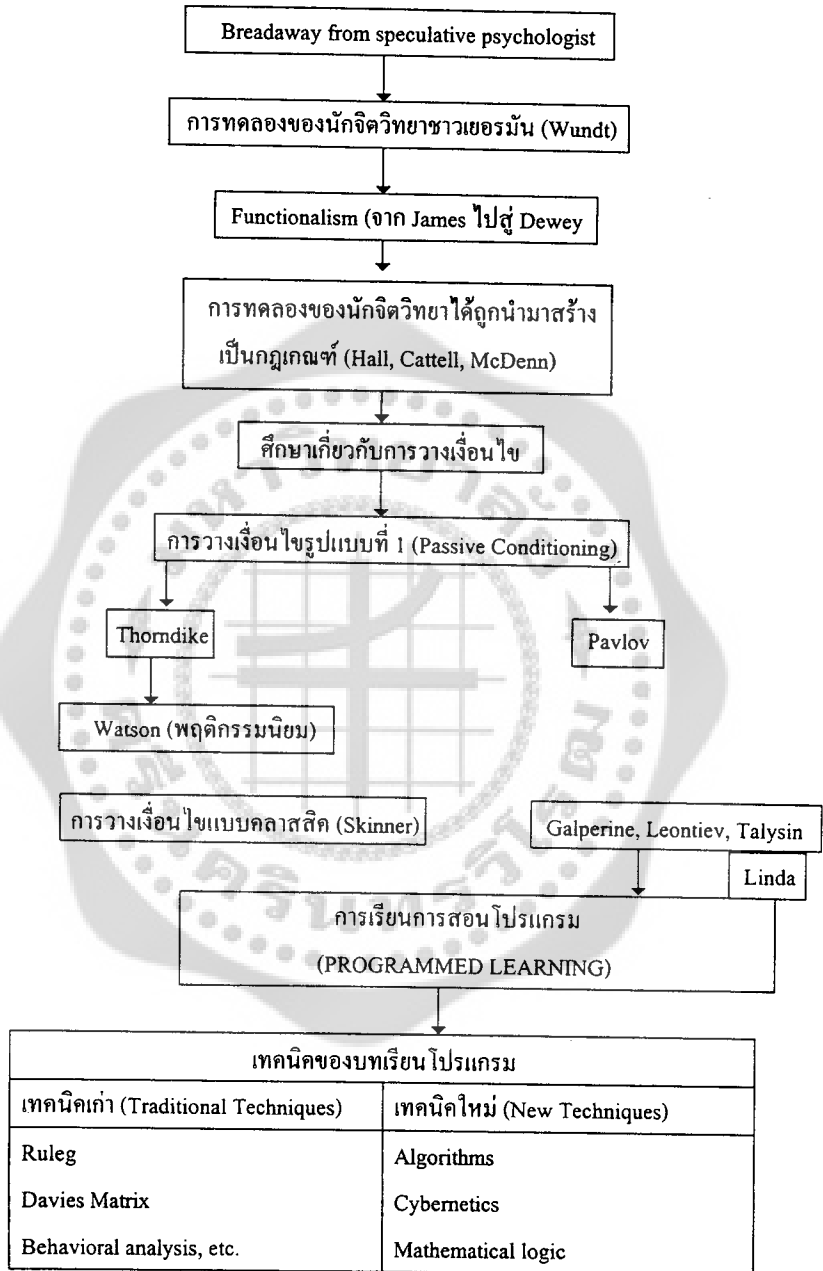
เพราะที่จริงแล้วบทเรียนเดียวกันอาจสร้างให้ผู้เรียนหลายระดับได้ ทั้งนี้เขาเสนอว่า ควรขึ้นอยู่กับผู้สอนที่จะเป็นผู้เลือกให้กับผู้เรียนใช้ศึกษา

6. แนวคิดของบาร์โลว์ (John A. Barlow) เป็นกลุ่มผู้สนับสนุนแนวคิดแบบเส้นตรง ได้กำหนดแนวคิดของลักษณะบทเรียนโปรแกรมของงาน เป็นการสอนในลักษณะขั้นย่อย ๆ (Small steps) และในแต่ละขั้นมีความสัมพันธ์กันให้มีรางวัลหรือแรงจูงใจ (Immediate reinforcement) ทันทีทุกครั้งที่คุณเรียนตอบถูก การเรียนแบบเน้นบทบาทของผู้เรียน ให้ผู้เรียนตอบสนองสิ่งที่ผู้เรียนศึกษา โดยแสดงออกในรูปพฤติกรรมที่สังเกตได้ (Overt response)

เห็นได้ชัดเจนว่าแนวคิดของบาร์โลว์นี้ ได้สนับสนุนแนวคิดของสกินเนอร์โดยเรียกขั้นย่อย ๆ ของบทเรียนว่า กรอบ โดยกำหนดให้กรอบเป็น 2 ส่วน คือ กรอบตั้งต้น (Set frame) และกรอบฝึกหัด (Practice frame) กรอบตั้งต้นเป็นกรอบที่สมบูรณ์โดยให้เป็นความรู้ใหม่ ๆ ส่วนกรอบฝึกหัดจะเป็นการนำความรู้จากกรอบตั้งต้นมาขยายความ จะมีก็กรอบก็ได้ เพื่อให้กรอบตั้งต้นเกิดความแม่นยำนั่นเอง

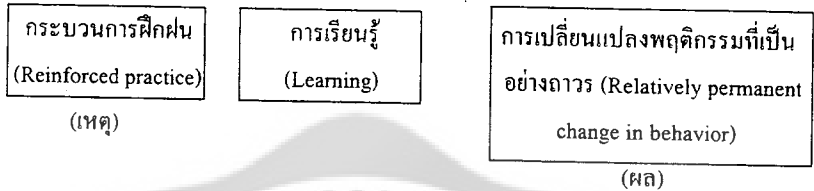
3.2.3 ทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนโปรแกรม (กองกาญจน์ อรุณรัตน์ : 2536, 10-31)

ในการสร้างบทเรียนโปรแกรมนั้น จะต้องอาศัยหลักการพื้นฐานจากทฤษฎีทางจิตวิทยา โดยทฤษฎีทางจิตวิทยาที่ได้รับการศึกษาค้นคว้า และพัฒนาขึ้นมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งกลายมาเป็นทฤษฎี หรือหลักการที่ใช้ในการเรียนการสอนโปรแกรม ดังแผนภูมิข้างล่าง

แผนภูมิที่ 2.2 พัฒนาการ (Line of development) ของทฤษฎีจิตวิทยาสู่หลักการของการสอนแบบโปรแกรม

เนื่องจากการเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงถาวรของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ และเป็นผลของการฝึกฝน (Reinforced practice) ขบวนการฝึกฝนนี้เป็นต้นเหตุที่มาของการเรียนรู้ เพราะฉะนั้นถ้าจะกล่าวกันอย่างง่าย ๆ แล้ว การเรียนรู้จะเกิดขึ้นระหว่างเหตุและผล โดยเหตุนั้นก็ คือ กระบวนการฝึกฝน ส่วนผลก็คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นไปอย่างถาวร

และการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมที่สัมพันธ์กันอย่างถาวรมันหมายถึง การเปลี่ยนแปลงของการกระทำ ซึ่งเราสามารถเห็นการกระทำที่เกิดขึ้นได้ ในขณะที่การรู้นั้นเราไม่สามารถสังเกตได้ แต่เราจะสามารถบอกได้ว่าบุคคลนั้นเกิดการเรียนรู้หรือไม่ ก็คือเมื่อเขาสามารถกระทำในบางสิ่งบางอย่างที่เขาไม่เคยทำมาก่อนได้ ดังนั้นในสถานการณ์ของการเรียนรู้จะมีส่วนประกอบที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ 3 ประการ คือ

1. ผู้เรียน (Learner)
2. ตัวเร้า หรือสภาพการณ์ในการเร้า (Stimulus or Stimulus Situation)
3. การตอบสนอง

เนื่องจากการเรียนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ดังนั้นในการเรียนการสอนแบบโปรแกรม จึงได้มีการนำทฤษฎีการเรียนรู้มาใช้เป็นหลักในการจัดทฤษฎีการเรียนรู้ดังกล่าว คือ ทฤษฎีกลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) อันได้แก่ S-R Theories, Conditioning : Classical Conditioning, Operant Conditioning และ Reinforcement Theories เป็นต้น โดยมีนักทฤษฎีคนสำคัญ ๆ ซึ่งมีบทบาทต่อการเรียนการสอนโปรแกรมเป็นอย่างมาก ได้แก่ Palov, Watson, Thorndike และ Skinner

1. ทฤษฎีการวางเงื่อนไข (Conditioning Theory)

1.1 ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก คิดค้นโดย อีแวน พาโลฟ (Ivan Palov) ชาวรัสเซีย การทดลองกระทำโดยมีการนำสิ่งเร้าที่ไม่ต้องการวางเงื่อนไข (Unconditioned-Stimulus=UCS) และสิ่งเร้าที่เป็นกลาง (Neutral) มาใช้ควบคู่กัน ทั้งนี้เพื่อจะดึงพฤติกรรมหรือการตอบสนองออกมาจนกระทั่งในที่สุดสิ่งเร้าที่เป็นกลางจะแปรสภาพเป็นสิ่งที่ถูกวางเงื่อนไขไป

(Conditioned-Stimulus-CS) ซึ่งจะสามารถเร้าหรือสิ่งพฤติกรรมการตอบสนองออกมาได้โดยไม่ต้องใช้ UCS เลย

จากการทดลองเกี่ยวกับการเรียนรู้ชนิด Classical Conditioning ทำให้ได้หลักใหญ่ ๆ 4 ประการ คือ

1. การเสริมแรง (Reinforcement)
2. การแยกแยะ (Distinction)
3. การสรุปความ (Generalization)
4. การมีเงื่อนไขเฉพาะ (Discrimination)

1.2 ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant Conditioning) ของ บี.เอฟ. สกินเนอร์ (B.F. Skinner) ซึ่งมีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากทอร์นไคล์ว่า การเชื่อมโยงจะเกิดขึ้นระหว่างรางวัล (Reward) และการตอบสนอง (Response) มิใช่เกิดระหว่างสิ่งเร้า (Stimulus) และการตอบสนองตามที่ทอร์นไคล์กล่าว และการเรียนรู้ชนิด Operant Conditioning ผู้เรียนต้องเป็นฝ่ายกระทำเอง มิใช่การแสดงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากสิ่งเร้าภายนอกมากระตุ้น

จากการทดลองของสกินเนอร์ก็ทำให้ได้มาซึ่งหลักการที่ใช้ในการเรียนการสอนแบบโปรแกรม คือ

1. เงื่อนไขของการตอบสนอง (Operant Conditioning)
2. การเสริมแรง (Reinforcement)
3. การเสริมแรงแบบทันทีทันใด (Immediate of Reinforcement)
4. สิ่งเร้าที่มีเงื่อนไขเฉพาะ (Discriminated Stimulus)
5. การยุติการตอบสนอง (Extinction)
6. การคิดพฤติกรรม (Shaping)

2. ทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory) ของเอ็ดเวิร์ด ดี ทอร์นไคล์ ได้เน้นว่า สิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ คือ การเสริมแรงที่เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า (S) และการตอบสนอง (R) มากขึ้น

จากการทดลองของทอร์นไคล์ทำให้ได้มาซึ่งกฎการเรียนรู้ 3 กฎ คือ

1. กฎแห่งผล (Law of Effect)
2. กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise)
3. กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness)

บทเรียนโปรแกรมได้นำทฤษฎีการเสริมแรงของทอร์นไคล์ไปใช้ในลักษณะที่ให้การเสริมแรงแก่ผู้เรียนในทันที ภายหลังจากผู้เรียนได้ตอบคำถามในบทเรียนโปรแกรมแล้ว

จากทฤษฎีจิตวิทยาทั้งทฤษฎีการเสริมแรง ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกและทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ ทำให้ได้มาซึ่งหลักการที่สำคัญของบทเรียนโปรแกรม 5 ประการ คือ

1. การเรียนรู้จะต้องเรียนไปแบบขั้น ๆ เล็ก ๆ
2. ผู้เรียนด้วยความกระตือรือร้น
3. ผู้เรียนสามารถตรวจสอบคำตอบของตนเองได้ทันที
4. การเรียนรู้ควรเรียนจากง่ายไปหายาก
5. ผู้เรียนควรเรียนไปตามความสามารถ

3.2.4 หลักของบทเรียนโปรแกรม (Principles of Programmed Instruction)

ในกระบวนการเรียนการสอน ถ้าหากต้องการให้การเรียนการสอนเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ก็จะต้องอาศัยหลักการพื้นฐานที่ได้ประยุกต์มาจากทฤษฎีการเรียนรู้ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งหลักการของบทเรียน โปรแกรมก็เช่นเดียวกัน ต่างก็ตั้งอยู่บนพื้นฐานของจิตวิทยาการเรียนรู้ทั้งสิ้น ซึ่งหลักที่สำคัญของบทเรียน โปรแกรมมีดังนี้ คือ

1. การเรียนรู้ควรจะเรียนไปตามลำดับขั้น ๆ เล็ก ๆ (Learning should take place in small steps.) ในบทเรียนโปรแกรมจะมีการแบ่งเนื้อหาออกเป็นกรอบ ซึ่งจะมีกรอบอยู่หลายกรอบด้วยกัน การเรียนในครั้งหนึ่ง ๆ นั้น ผู้เรียนจะเรียนเนื้อหาไปทีละเล็กทีละน้อยซึ่งการให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาไปทีละขั้น ๆ เล็ก ๆ นี้มีเหตุผล คือ ผู้เรียนจะมีความกลัวตอบที่เรียนที่มีเนื้อหามาก เพราะฉะนั้นจึงได้มีการคิดกันว่า ถ้าให้เนื้อหากับผู้เรียนทีละเล็กทีละน้อยก็อาจจะทำให้ผู้เรียนลดความกลัวลง นอกจากนั้นยังจะทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาในแต่ละกรอบได้อย่างชัดเจนขึ้น ตลอดจนสามารถตอบคำถามได้โดยง่าย อันจะส่งผลให้เกิดขึ้นตามมาคือ ทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนหรือแม้แต่ผู้เรียนทำผิดก็เป็นการง่ายต่อผู้เรียนที่จะย้อนกลับไปศึกษาในเนื้อหาที่เป็นขั้นตอนเล็ก ๆ ซึ่งมีมาก่อนได้

2. ผู้เรียนควรเรียนด้วยความกระตือรือร้น (The learner should learn actively.) ในการเรียนบทเรียนโปรแกรมผู้เรียนจะถูกให้ตอบคำถามอย่างกระตือรือร้นในการเรียนแต่ละกรอบ ทั้งนี้เพราะการตอบคำถามจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้ดีกว่าการที่ปล่อยให้ผู้เรียนอ่านหรือจดจำเนื้อหาเอาเอง ซึ่งจากการตอบคำถามของผู้เรียนนี่จะเป็นเครื่องมือที่แสดงให้เห็นว่าเราทราบเป็นอย่างดีว่าผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาในกรอบหรือไม่เพียงใด

3. ผู้เรียนสามารถตรวจสอบคำตอบของตนเองได้ทันที (The learner should check his answer immediately.) ภายหลังจากที่ผู้เรียนตอบคำถามในกรอบแต่ละกรอบเสร็จแล้ว ผู้เรียนจะสามารถตรวจสอบคำตอบของตนเองจากคำตอบที่ให้ภายในกรอบแต่ละกรอบนั้น การกระทำ

เช่นนั้นทำให้ผู้เรียนทราบได้ว่าตนเองนั้นทำได้ดีหรือไม่อย่างไร ซึ่งหากว่าคำตอบของเขาถูกต้องก็จะทำให้ผู้เรียนได้รับความพอใจ ซึ่งสิ่งดังกล่าวนั้นจะเป็นแรงจูงใจที่เสริมให้ผู้เรียนจดจำคำตอบ และเกิดความอยากที่จะเรียนอีกต่อไป แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าหากผู้เรียนตอบได้ไม่ถูกต้องก็จะทำให้ผู้เรียนทราบข้อผิดพลาดหรือข้อถูกต้องด้วยตัวของผู้เรียนเอง

4. การเรียนควรเรียนจากง่ายไปยาก (Learning should be from the simple to the complex.) ในตอนเริ่มต้นของบทเรียนโปรแกรม ผู้เรียนจะเริ่มเรียนจากสิ่งที่ย่าง ๆ และมีการถามคำถามที่ง่าย ๆ ด้วย ซึ่งคำถามที่ใช้ถามนั้นจะไดมาจากเนื้อหาที่ผู้เรียนทราบกันอยู่แล้ว สำหรับคำถามในกรอบต่อ ๆ มาจะเป็นคำถามที่ค่อย ๆ ยากยิ่งขึ้น จนกระทั่งทำให้ผู้เรียนสามารถที่จะเข้าใจจุดสำคัญของบทเรียนได้ทั้งหมด การที่ผู้เรียนเรียนจากง่ายไปยากจะช่วยทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น

5. ผู้เรียนจะเรียนไปตามความสามารถของผู้เรียนเอง (The learner should learn at his own speed.) การเรียนการสอนในสภาพปักษ์นั้น ผู้เรียนบางคนอาจจะพบว่าบทเรียนบางบทเรียนได้ช้า บทเรียนบางบทเรียนได้เร็ว สำหรับบทเรียนโปรแกรมนั้นเราจะไม่มีการจำกัดเวลาจากทั้งทฤษฎีจิตวิทยาทั้งของ พาฟลอฟ สกินเนอร์ และทอร์นไคค์ ดังกล่าวในช่วงต้นนั้น เห็นได้ว่าเราได้มีการนำเอามาใช้เป็นหลักในการเรียนและการสร้างบทเรียนโปรแกรมทั้งสิ้น การนำเสนอเนื้อหาเป็นลำดับขั้น ๆ ละเล็กละน้อยจากง่ายไปหายาก พร้อมมีคำถามไว้ถามผู้เรียนเกี่ยวกับเนื้อหาดังกล่าว ซึ่งคำถามนั้นถือว่าเป็นสิ่งแรกที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการตอบสนอง ผู้เรียนจะตอบสนองโดยการตอบคำถาม เมื่อผู้เรียนตอบแล้ว ผู้เรียนก็จะได้รับทราบคำตอบทันทีจากค่าเฉลยซึ่งจากค่าเฉลยจะบ่งบอกให้ผู้เรียนทราบว่าเขตอบถูกหรือผิดมากน้อยเพียงใด เมื่อผู้เรียนทราบผลสะท้อนกลับก็จะทำให้ผู้เรียนอยากที่จะเรียนต่อไป

3.2.5 ชนิดของบทเรียนแบบโปรแกรม

นับตั้งแต่บทเรียนแบบโปรแกรมได้มีผู้สร้างขึ้นเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1934 โดย ซิดนีย์ แอล เพรสซ์ ในปี ค.ศ. 1934 โดย บี เอฟ สกินเนอร์ และในปี ค.ศ. 1959 โดย นอร์มัน เอ กราวเดอร์ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มผู้สร้างบทเรียนแบบโปรแกรมนี้นับว่ามีจำนวนมาก แต่อย่างไรก็ดี ยังคงกล่าวได้ว่าแม้จะมีผู้ดัดแปลงในรูปแบบต่าง ๆ หรือแบบผสมผสานก็ตามบทเรียนแบบโปรแกรมก็ยังมีลักษณะเช่นเดิม 2 ชนิด คือ

ก. แบบเส้นตรง (Linear Program)

แบบเส้นตรงจะมีลักษณะแบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยย่อย ๆ ที่เรียกว่า กรอบ (frame) กรอบเหล่านี้จะจัดเรียงลำดับติดต่อกันตั้งแต่กรอบต้นจนถึงกรอบสุดท้าย โดยเริ่มเรียงจากง่ายไปหายากผู้เรียนจะต้องเริ่มศึกษาจากกรอบแรก และก้าวหน้าไปตามลำดับ เมื่อถึงกรอบสุดท้ายก็เป็นอันสิ้นสุดบทเรียนขณะที่เรียนจะเรียนข้ามกรอบไม่ได้ สิ่งทีเรียนจากกรอบแรกจะเป็นพื้นฐาน

ของกรอบถัดไป ในแต่ละกรอบนอกจากจะมีเนื้อหาแล้ว บางครั้งอาจมีภาพหรือตัวอย่างเพื่อที่จะขยายเนื้อหาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น แล้วจะถามด้วยคำถาม วิธีนี้ส่วนมากใช้วิธีให้ตอบว่าถูกหรือผิด หรือให้เติมคำในช่องว่าง โดยจะมีคำเฉลยเพื่อให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบความถูกต้องในกรอบถัดไป

ข. แบบสาขา (Branching Program)

มีลักษณะแตกต่างกับแบบเส้นตรง ไม่มีการลำดับกรอบเช่นเดียวกับเส้นตรง จะให้เลขหน้าเป็นการกำหนดการจัดลำดับแทนกรอบ ผู้เรียนจะก้าวหน้าหรือถอยหลังไปในทิศทางใดขึ้นอยู่กับคำสั่งที่ปรากฏอยู่ในแต่ละหน้านั้น บทเรียนชนิดนี้มีประโยชน์มากสำหรับผู้เรียนเก่งจะสามารถเรียนจบได้เร็ว ส่วนผู้ที่เรียนช้าหรือเรียนอ่อนก็สามารถเรียนจบได้เช่นเดียวกัน เพียงแต่จะใช้เวลามากกว่าผู้ที่เรียนเก่ง กล่าวได้ว่าอัตราการเรียนรู้ (Learning rate) ของแต่ละคนแตกต่างกันไป เนื้อหาในแต่ละหน่วยจะมีมากกว่าในแบบเส้นตรง เมื่อให้เนื้อหาหรือสิ่งเร้าในกรอบหลักแล้วจะถามด้วยคำถามแบบเลือกตอบที่มีคำตอบที่ผิดและถูกปนกันอยู่ในตัวเลือก เมื่อผู้เรียนเลือกคำตอบข้อใดก็จะปิดไปหน้าค่า ๆ ตามที่บทเรียนกำหนด และถ้าตอบถูกก็จะก้าวหน้าต่อไป แต่ถ้าเปิดไปหน้าที่คำตอบยังไม่ถูกต้องก็จะมีการอธิบายเพิ่มเติมหรือมีคำสั่งให้ปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ให้ย้อนกลับไปอ่านกรอบเดิม หรือมีกรอบช่วยอธิบายเพิ่มเติมให้ใหม่ การย้อนกลับไปอ่านกรอบเดิมก็มีผู้นิยมปฏิบัติกันแต่ไม่ควรให้มีบ่อยนัก เพราะผู้เรียนจะรู้สึกว่าการทำโทษเพราะตอบผิด ซึ่งจะเป็นผลให้การเรียนค่อย ๆ ช้าลง กรอบที่เป็นเนื้อหาเรียกว่า กรอบหลัก ส่วนที่เป็นคำถามและเป็นคำเฉลยที่เปิดไปยังหน้าต่าง ๆ หรือแม้แต่การอธิบายเพิ่มเติมในส่วนที่เป็นตัวเลือก เรียกว่า กรอบย่อยหรือกรอบเสริม

ข้อดีและข้อจำกัดของบทเรียนโปรแกรมทั้งสองประเภท (อรพรรณ พรสีมา, 2530 : 24)

บทเรียนโปรแกรมแบบเส้นตรง	บทเรียนโปรแกรมประเภทแตกกิ่ง
ข้อจำกัด 1. ไม่มีคำอธิบายว่าทำไมคำตอบของผู้เรียนจึงผิด 2. ไม่เหมาะสำหรับเนื้อหาที่เป็นความคิดสร้างสรรค์ แต่เหมาะสำหรับวิชาที่เป็นความรู้ความจำ 3. ผู้มีความสามารถสูงอาจเกิดความเบื่อหน่ายได้ง่าย เพราะต้องทำตามขั้นตอนเหมือนกันหมด และการนำเสนอข้อมูลอยู่ในรูปแบบที่ง่ายและซ้ำซาก 4. การเรียนตามขั้นตอนตายตัวเหมือนกันหมดทุกคนทำให้ยากต่อการแสดงวิธีเรียนให้ชัดเจน	ข้อดี 1. มีคำอธิบายว่าทำไมคำตอบของผู้เรียนจึงผิด 2. สามารถนำเสนอเนื้อหาที่เป็นความรู้ ความจำ และความคิดสร้างสรรค์ได้บ้าง 3. ผู้มีความสามารถสูงสามารถเรียนรู้ได้เร็ว โดยกระโดดข้ามบางขั้นตอน 4. การเรียนไม่เป็นขั้นตอนตายตัว จึงยากต่อการแสดงวิธีเรียนให้ชัดเจน ซึ่งก่อให้เกิดความสับสนต่อผู้เรียนบางคน

5. การเขียนให้มีคุณภาพทำได้ง่ายกว่าบทเรียนโปรแกรมแบบกึ่ง	5. การเขียนให้มีคุณภาพทำได้ยาก ต้องอาศัยความชำนาญและเวลามาก
6. การทำซ้ำ ๆ จะก้าวไปทีละน้อยทำให้ยังต่อการเรียนรู้ ผู้ที่เรียนอ่อนก็สามารถเรียนรู้เองก็สามารถเรียนรู้และจำได้	6. การข้ามขั้นตอนอาจทำให้ผู้เรียนไม่ได้รับประสบการณ์บางอย่างที่เป็นประโยชน์

3.2.6 การวิเคราะห์วัตถุประสงค์ทางการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหา

ปัญหาแรกของการสร้างขั้นตอนต่าง ๆ ของบทเรียนโปรแกรมคือ เราจะสร้างบทเรียนอย่างไรให้ครอบคลุมเนื้อหาทุกขั้นตอน วิธีการที่ถูกต้องก็คือ เราจำเป็นต้องวิเคราะห์เนื้อหาแบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วย (Units) และจากหน่วยนี้เองจะแยกออกเป็น กรอบ (Frame) เป็นประการแรก ต่อจากนั้นคือ จะใช้วิธีการสร้างแบบโปรแกรมชนิดใดมาใช้เป็นแนวทางในการถ่ายทอดเนื้อหานั้นได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมเป็นประการที่สอง

การวิเคราะห์เนื้อหาให้เหมาะกับการเรียนรู้นั้น หมายถึง การจัดบทบาทให้บรรลุเป้าหมาย (goal) ตามที่ได้กำหนดไว้ (Taber and Glaser, 1965 : 63) ฉะนั้นจะมีการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ตั้งแต่ต้นว่า เมื่อผู้เรียนเรียนจบแล้วจะมีพฤติกรรมสุดท้าย (Terminal performance) ที่แสดงว่าผู้เรียนมีความรู้จริง ๆ โดยจะมีเครื่องมือที่ประเมินว่าพฤติกรรมดังกล่าวเป็นไปตามที่กำหนด ฉะนั้นความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหากับวัตถุประสงค์ทางการสอน จึงมีความจำเป็นและต้องสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้

3.2.7 หลักการประเมินผล (Evaluation)

การประเมินผล หมายถึง ขบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งของหรือการกระทำใด ๆ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานได้ให้คำนิยามของการประเมินผลว่า เป็นการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีระบบเพื่อบ่งชี้ถึงคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

การประเมินผลจะมีความสัมพันธ์กับการวัด เพราะการวัดจะมีการกำหนดค่าด้วยตัวเลข ฉะนั้นการวัดจะเป็นกระบวนการหนึ่งของการประเมินผลเสมอ

ในขบวนการศึกษา การประเมินผลการเรียนรู้จะเป็นกระบวนการที่จะวัดผู้เรียนว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ เกิดขึ้น เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยการวัดในรูปของพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป 3 ด้านคือ พุทธิปัญญาหรือพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และเจตพิสัย

เครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนก็คือ แบบทดสอบ (Test) ซึ่งแบบทดสอบอาจแยกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

1. แบบทดสอบแบบปรนัย (Objective Test) เป็นรูปแบบของคำถามที่ให้อยู่หลายชนิด แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.1 แบบให้เป็นคำตอบ (Select Test) แบ่งออกเป็น

- แบบจับคู่ (Matching)
- แบบถูกผิด (True false)
- แบบเลือกตอบ (Multiple choice)

1.2 แบบให้เขียนคำตอบเอง (Supply types) แบ่งออกเป็น

- แบบเติมคำ (Completion)
- แบบตอบสั้น ๆ (Short answer)

2. แบบทดสอบ แบบเรียงความ (Essay test) เป็นแบบทดสอบที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบ ตอบได้อย่างเสรี โดยแยกออกเป็นแบบจำกัด ตอบขยายคำตอบ และแบบตอบปากเปล่า

ชนิดของแบบทดสอบที่นำมาใช้ในบทเรียนโปรแกรม

1. แบบทดสอบเบื้องต้น (Pre-test) เป็นลักษณะของแบบทดสอบที่ใช้ทดสอบความรู้ในบทเรียนแบบโปรแกรมเรื่องนั้น ข้อสอบนี้จะมีเนื้อหาเช่นเดียวกับแบบทดสอบหลังเรียน แบบทดสอบนี้อาจนับเป็นแบบทดสอบเกณฑ์ได้ถ้าระบุว่า ถ้าผู้เรียนผ่านแบบทดสอบนี้ตามเกณฑ์ที่กำหนดจะต้องเรียนบทเรียนนั้นต่อไป

2. แบบสอบพื้นฐานความรู้ (Pre-requisite test) มีลักษณะเช่นเดียวกับแบบทดสอบความรู้พร้อม แบบทดสอบนี้จะใช้ทดสอบก่อนที่จะเรียนบทเรียนโปรแกรมเรื่องนั้น ๆ โดยจะมีลักษณะเป็นความรู้พื้นฐานที่สัมพันธ์กับบทเรียน โปรแกรมเรื่องนี้ และเนื้อหาที่เป็นแบบพื้นฐานมีความเกี่ยวเนื่องกัน ถ้าผู้เรียนไม่ผ่านแบบทดสอบนี้ จะเรียนโปรแกรมต่อไปไม่ได้

3. แบบทดสอบตนเอง (Self-test) มีลักษณะคล้ายแบบฝึกหัดเป็นการวัดความก้าวหน้าของผู้เรียนใคว่มีความก้าวหน้าในการเรียนบทเรียนเพียงใด โดยผู้เรียนจะเป็นผู้ตอบคำถามและตรวจคำตอบด้วยตนเอง เมื่อผู้เรียนทำได้จะมีความก้าวหน้าต่อไป แต่ถ้าไม่ผ่าน ผู้เรียนควรย้อนกลับไปอ่านโปรแกรมนั้น ๆ อีกครั้งหนึ่ง แล้วทดสอบตนเองใหม่

4. แบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) เป็นแบบทดสอบสุดท้ายของบทเรียนแบบโปรแกรมเรื่องนั้น ๆ มีลักษณะเป็นแบบทดสอบเกณฑ์ ถ้าผู้เรียนสอบผ่านและก้าวหน้าไปเรียนบทเรียนต่อไปได้ แต่ถ้าไม่ผ่านจะต้องอ่านโปรแกรมเดิมใหม่

แบบทดสอบทั้ง 4 แบบนี้อาจไม่ใช่ทุกแบบทุกเรื่อง ถ้าโปรแกรมใดเป็นเรื่องติดต่อกันแบบทดสอบพื้นฐานจะทดสอบเพียงครั้งเดียว เมื่อเริ่มต้นเท่านั้นส่วนแบบทดสอบเบื้องต้นอาจจะถาม

ทุกครั้งหรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้สอน ส่วนแบบทดสอบตนเอง และแบบทดสอบหลังเรียนจะไม่ใช้อยู่ทุก ๆ บทเรียน แบบโปรแกรมในแต่ละเรื่องหรือแต่ละตอน

3.3 หลักสูตรการฝึกอบรม

3.3.1 ความหมายของหลักสูตรการฝึกอบรม

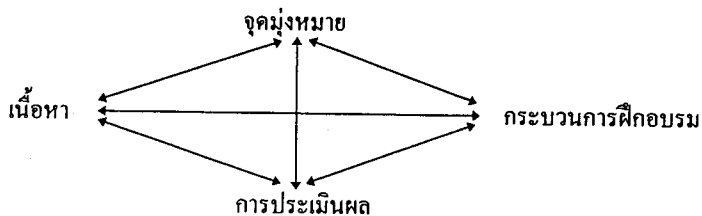
หลักสูตรการฝึกอบรมหรือชุดฝึกอบรม (Training package / Training kit) มีต้นกำเนิดในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยพัฒนามาจากแนวความคิดของบทเรียนแบบโมดูล และได้รับการพัฒนาเรื่อยมาจนเป็นชุดฝึกอบรม เปรมวดี คฤหเดช (2540 : 36-53) ได้กล่าวว่า แม้ชุดฝึกอบรมจะพัฒนามาจากแนวความคิดของบทเรียนโมดูลก็ตาม แต่มีลักษณะสำคัญเฉพาะตัวคือ ใช้เวลาในการเรียนระยะสั้น โดยการใช้สื่อและยุทธวิธีต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมีความยืดหยุ่น และจบสมบูรณ์ในตัวเอง ไม่ใช่นำหน่วยย่อยประกอบวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ และมีใช้เป็นชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยอิสระ

กริช อัมโภชน (สมหวัง คุรุรัตน์ 2539 : 69; อ้างอิงจากกริช อัมโภชน. 2520. การสร้างหลักสูตรและโครงการฝึกอบรม.) ได้กล่าวถึงหลักสูตรในการฝึกอบรมว่าประกอบด้วยวิชา เนื้อหาสาระและวิธีการที่จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดทัศนคติ และความสามารถอันจะยังผลให้เกิดการเรียนรู้หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม คำจำกัดความดังกล่าวสอดคล้องกับคำจำกัดความของทาบ (ประหยัด จีระวรพงศ์. 2529 : 57-58; อ้างอิงจาก Taba. 1962. Curriculum Development : Theory and Practice.) และเปรื่อง กุมุท (2520 : 15) ที่กล่าวว่าหลักสูตรการฝึกอบรมมีความหมายมากกว่าการกำหนดเรื่องหรือเนื้อหา คือหมายรวมถึงมวลประสบการณ์ที่จัดให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่เป็นเป้าหมาย ด้วยบทเรียน วิธีการ และเครื่องมือานาชนิด

จากคำจำกัดความของคำว่า “ชุดฝึกอบรม” และคำว่า “หลักสูตรในการฝึกอบรม” ข้างต้น สรุปได้ว่า ชุดฝึกอบรมคือหลักสูตรในการฝึกอบรมที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง การสร้างชุดฝึกอบรมจึงเป็นการสร้างหลักสูตรขนาดย่อมเพื่อการฝึกอบรมนั่นเอง

3.3.2 องค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม

ทาบ (ประหยัด จีระวรพงศ์. 2529 : 57-58; อ้างอิงจาก Taba. 1962. Curriculum Development : Theory and Practice.) นักทฤษฎีทางการพัฒนาหลักสูตรได้เสนอความคิดว่า หลักสูตรการฝึกอบรมควรจะต้องมีองค์ประกอบพื้นฐาน 4 ประการ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันทุกด้านดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 2.3 องค์ประกอบพื้นฐานของการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม

ทราบกล่าวว่าประสิทธิภาพของหลักสูตรการฝึกอบรม ย่อมขึ้นอยู่กับความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบทั้ง 4 ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกอบรม

ผู้เชี่ยวชาญเรื่องการฝึกอบรมหลายท่าน เช่น เครือวัลย์ ลิ้มอภิชาติ (2531 : 69) อรพรรณ พรสีมา (2537 : 37) สมหวัง คุรุรัตน์ (2539 : 70-72) และเปรมวดี คฤหเดช (2540 : 70) ได้สรุปองค์ประกอบของชุดฝึกอบรมดังนี้คือ

1. วัตถุประสงค์ของชุดฝึกอบรม เป็นการบอกให้ทราบว่าการให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเรียนรู้อะไร หรือต้องการให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอะไรบ้างหลังจากรับการฝึกอบรมมาแล้ว มีลักษณะเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

2. เนื้อหาและการจัดลำดับเนื้อหา เป็นการกำหนดและจัดลำดับเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องจำเป็น และเหมาะสมกับหัวข้อหรือโครงการฝึกอบรมที่ได้กำหนดไว้แล้ว โดยจัดลำดับวิชาที่เป็นพื้นฐานความรู้ไว้ก่อนภาคปฏิบัติ

3. เทคนิคหรือวิธีการฝึกอบรม เป็นการกำหนดวิธีการหรือกิจกรรมที่จะนำมาใช้เพื่อช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์

4. ระยะเวลา เป็นการกำหนดว่าตลอดโครงการฝึกอบรม จะต้องใช้เวลานานเท่าใด และในแต่ละหัวข้อวิชาจะต้องใช้เวลานานน้อยเพียงใด

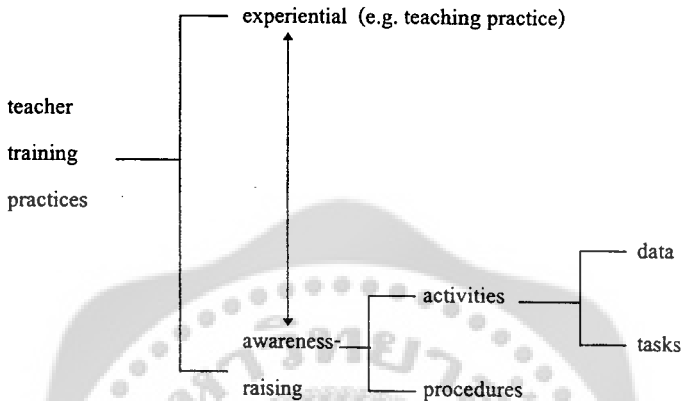
3.3.3 กระบวนการฝึกอบรม

เอลลิส (Ellis, 1990 : 226-235) ได้เสนอแนะว่ากระบวนการฝึกอบรมครุณั้นควรแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

- ก. การพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการสอน (Awareness - raising practices)

- ข. การฝึกประสบการณ์ในการสอน (Experiential practices)

เอลติสสรุปเป็นโครงสร้างของกระบวนการฝึกอบรม ดังนี้

แผนภูมิที่ 2.4 กระบวนการฝึกอบรมตามแนวของเอลติส

การพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการสอน (Awareness-raising practices)

การพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการสอน — คือการทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้พัฒนาความรู้ความเข้าใจในตัวทฤษฎีหรือเทคนิคการสอนต่าง ๆ

ในส่วนนี้ เอลติส แบ่งออกเป็น 2 ส่วนย่อย ๆ คือ

1. กิจกรรมที่จัดให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจในวิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนต่าง ๆ (Teacher-training activities)
2. วิธีการในการจัดกิจกรรม (Teacher-training procedures) ที่ผู้ฝึกอบรมใช้ในการดำเนินกิจกรรมให้ลุล่วงไป

การฝึกประสบการณ์ในการสอน (Experiential Practices)

การฝึกปฏิบัติโดยการสอน (Teaching practice) ในโปรแกรมการฝึกอบรมมุ่งให้ผู้เข้าอบรมได้มีประสบการณ์ตรงในการฝึกปฏิบัติสิ่งที่ได้รับจากทฤษฎี ซึ่งอาจทำได้โดยเข้าไปสอนนักเรียนในชั้นเรียนจริง ๆ หรือสอนผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วยกันเอง

บรัมฟิต (Ramani. 1990 : 196-197. อ้างอิงจาก Brumfit. 1984. Communicative Methodology in Language Teaching.) ให้ความเห็นสอดคล้องว่าการให้โอกาสได้มีกรปฏิบัติการสอนจะช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจในทฤษฎียิ่งขึ้น เสมือนเป็นการลดช่องว่างระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ

วู้ดเวิร์ด (Woodward. 1992 : 5) กล่าวว่าในการฝึกอบรมนั้น ควรใช้กระบวนการหรือวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลายเพราะจะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเรียนรู้ได้มากที่สุด วิธีการดังกล่าวได้แก่

1. การบรรยาย (Lectures)
2. การใช้วิธีการกลุ่ม (Input from the Group)
3. การเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning)

การบรรยาย (Lectures) การบรรยายจะต้องมีวิธีการที่จะทำให้ผู้เข้าฟังการบรรยายมีส่วนร่วมในการบรรยายนั้นด้วย เช่น ฟังแล้วแสดงความคิดเห็น, สรุป, ถามคำถามหรือทำนายว่าผู้บรรยายจะบรรยายอะไรต่อไป ดังนั้นในการบรรยายนี้ผู้ฟังอาจเปลี่ยนบทบาทไปเป็นผู้พูด และผู้พูดก็เปลี่ยนบทบาทไปเป็นผู้ฟังได้เช่นกัน

สำหรับเอกสารสำหรับแจกนั้น ควรเป็นเอกสารที่เอื้อให้ผู้ฟังได้ใช้ความคิดและความรู้จากการบรรยาย เขียนสรุปลงในเอกสารนั้นด้วยตนเอง ดังนั้นเอกสารสำหรับแจกไม่จำเป็นต้องเป็นเอกสารที่เขียนไว้แล้วอย่างสมบูรณ์ และไม่จำเป็นต้องแจกให้ผู้ฟังเฉพาะเมื่อจบการบรรยายเท่านั้น อาจจะแจกให้ก่อนการบรรยาย เพื่อให้ผู้ฟังแก้ไข เรียงลำดับ หรือเติมข้อความไปในขณะที่ฟังการบรรยายก็ได้

การใช้วิธีการกลุ่ม (Input from the Group) การเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้หรือข้อมูลเป็นอีกวิธีการหนึ่ง โดยอาจเป็นการมอบหมายให้หาความรู้ หรือผู้ฝึกอบรมอาจเป็นผู้หาแหล่งข้อมูล และถ่ายทอดไปยังผู้เข้ารับการฝึกอบรม เพื่อให้ถ่ายทอดไปยังผู้เข้าฝึกอบรมคนอื่น ๆ ต่อไป

การเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) การได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะได้ความรู้ทั้งในด้านเนื้อหา (Content) และกระบวนการ (Process) ในเวลาเดียวกันให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเปลี่ยนบทบาทไปเป็นครู ทำหน้าที่สอนและผู้เข้ารับการฝึกอบรมคนอื่น ๆ เปลี่ยนบทบาทไปเป็นนักเรียน หลังการลงมือปฏิบัติจะมีการวิเคราะห์วิจารณ์ในกิจกรรมที่ได้ทำผ่านไป โดยวิธีนี้จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ความเข้าใจยิ่งขึ้น

3.3.4 เทคนิคหรือกิจกรรมการฝึกอบรม

เทคนิคหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ใช้ในการฝึกอบรมควรเอื้อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีส่วนร่วมให้มากที่สุด เพื่อให้มีโอกาสผสมผสานประสบการณ์และความรู้ที่มีอยู่แล้วเข้ากับความรู้นี้ใหม่ ตลอดจนแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับผู้อื่น ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาความ

รู้และประสบการณ์มากขึ้น คอฟฟี่ (Doff. 1989 : 3-4) ได้เสนอแนะว่าในการฝึกอบรมครูที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีส่วนร่วมช่วยอย่างเต็มที่ ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก ๆ 3 ชนิด คือ

1. การสาธิต (Demonstrations)
2. การอภิปราย (Discussions)
3. กิจกรรมคู่และกิจกรรมกลุ่ม (Pair and Group Activities)

การสาธิต (Demonstrations) ในการแนะนำเทคนิคใหม่ ๆ วิธีที่มักจะใช้กันเป็นประจำก็คือการสาธิต เพื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะได้มองเห็นว่าเทคนิคดังกล่าวนั้นเป็นอย่างไร การสาธิตนั้นบางครั้งก็เป็นการสาธิตในระดับภาษาของครูผู้สอนเอง เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ประสบการณ์ของการเป็นผู้เรียนด้วยตนเอง แต่บางครั้งเป็นการสาธิตในระดับภาษาของนักเรียน เพื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะได้มองเห็นว่าอะไรจะเกิดขึ้นบ้างในชั้นเรียนจริง ๆ ของตนเอง

การอภิปราย (Discussions) การอภิปรายเป็นการให้ความรู้ความคิดใหม่ โดยวิธีที่ไม่ใช่การบรรยาย (Lectures) ตรง ๆ แต่เป็นไปในรูปแบบของการอภิปราย ซึ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีส่วนร่วมในการเสนอความรู้ความคิดด้วยวิธีนี้มีข้อดีคือเอื้อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีส่วนร่วมในการอบรมมากขึ้น และทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมนำประสบการณ์ของตนเองมาแลกเปลี่ยนกับผู้อื่นผู้ฝึกอบรมจะทราบได้ว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมเข้าใจความรู้ความคิดใหม่นั้นมากน้อยเพียงใด

การอภิปรายจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับผู้ฝึกอบรมจะต้องมีความยืดหยุ่น รู้จักปรับความคิดของตนเอง และยอมรับความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วย

กิจกรรมคู่และกิจกรรมกลุ่ม (Pair and Group Activities) กิจกรรมประเภทนี้ ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมมากขึ้น และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนพัฒนาความคิดไปด้วยกัน

ขั้นตอนของกิจกรรมคู่และกิจกรรมกลุ่ม มักจะเป็นดังนี้ คือ

1. การนำเข้าสู่งิจกรรม (Introduction to the activity) ผู้ฝึกอบรมจะแนะนำกิจกรรม และจะต้องมั่นใจว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมเข้าใจดีว่าจะต้องทำอะไรบ้างในกิจกรรมนั้น

2. การทำกิจกรรม (The activity itself) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องทำกิจกรรมนั้น ๆ ด้วยตนเอง ผู้ฝึกอบรมเพียงแต่เข้าไปสังเกตการทำกิจกรรมของแต่ละกลุ่ม และคอยช่วยเหลือเฉพาะเมื่อจำเป็นเท่านั้น

3. การสรุป (Round-up) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแต่ละคู่ หรือแต่ละกลุ่ม นำเสนอผลการทำกิจกรรมของกลุ่มตน หลังจากนั้นก็มีกรอภิปราย (Discussion) เพื่อหาข้อสรุป (Conclusion)

ถ้ากิจกรรมนั้นเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมแบบฝึกหัด หรือเกี่ยวกับเทคนิควิธีสอน ผู้ฝึกอบรมอาจจะให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแต่ละคนลองออกมาเสนอความคิด โดยสมมติให้ตนเองเป็นครูผู้สอน และผู้เข้ารับการฝึกอบรมคนอื่น ๆ เป็นนักเรียนในชั้นเรียนของคน

เทคนิคและกิจกรรมการฝึกอบรมที่ผู้ฝึกอบรมใช้ในการดำเนินการฝึกอบรมให้ลุล่วงไปนั้น เอลลิส (Ellis. 1990 : 227) รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญเรื่องการฝึกอบรมอีกหลายท่าน เช่น ประหยัด จิระวรพงศ์ (2529 : 91-136) เรืองลักษณ์ โรจนพันธ์ (2529 : 46-76) อรพรรณ พรสีมา (2537 : 52) และสมหวัง คุรุรัตน์ (2539 : 117-140) ได้นำเสนอไว้ในทำนองเดียวกัน ดังนี้

1. การบรรยาย (Lectures)
2. การอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion)
3. การอภิปรายถกเถียง (Buzz Group)
4. การระดมสมอง (Brain Storming)
5. การแสดงบทบาท (Role-Playing)
6. การศึกษากรณี (Case Study)
7. การสาธิต (Demonstration)
8. การสัมภาษณ์ (Interview)
9. การอภิปรายหมู่ (Panel Discussion)
10. การบรรยายหมู่ (Symposium)
11. การสัมมนา (Seminar)
12. การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop)

กล่าวโดยสรุป การใช้เทคนิคหรือกิจกรรมการฝึกอบรม เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้มากมายวิธี ซึ่งแต่ละวิธีจะต้องเลือกให้เหมาะสมกับประเภทของการฝึกอบรมและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และอาจจะต้องใช้ประกอบกันไปหลาย ๆ กลวิธี เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจในเทคนิควิธีการสอนใหม่ ๆ และสามารถนำเทคนิคและวิธีการสอนที่ได้รับการฝึกอบรมนั้นไปประยุกต์ใช้ในห้องเรียนจริง ๆ ของตนเองได้

3.3.5 การประเมินผลการฝึกอบรม

การประเมินผลการฝึกอบรม นับเป็นองค์ประกอบหนึ่งของหลักสูตรการฝึกอบรมที่มีความสำคัญมาก และจะขาดเสียมิได้ สุดา อิงคนันท์ (2527 : 253) กล่าวว่า ในการจัดการฝึกอบรมทุกครั้งควรมีการประเมินผล เพื่อวัดประสิทธิภาพของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และเทคนิคที่ใช้ในการฝึกอบรมว่าตรงกับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ เพื่อจะได้ปรับปรุง และแก้ไขโครงสร้างหลักสูตร และเนื้อหาของการฝึกอบรมให้ตรงกับเป้าหมายที่ต้องการ

การประเมินผลการฝึกอบรมนั้น มีผู้เสนอไว้หลายรูปแบบ แต่รูปแบบหนึ่งที่นิยมใช้กัน ได้แก่ รูปแบบการประเมินของเคิร์ก แพททริก (Kirk Patrick) (ศิริชัย กาญจนวาสี. 2538 : 10) ที่ได้เสนอการประเมินผล 4 ระดับ ดังนี้

1. การประเมินผลการเรียนรู้ (Learning) เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม ว่าได้เรียนรู้ เกิดทักษะ หรือเปลี่ยนทัศนคติไปในแนวทางที่ต้องการตามที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์หลักของโครงการหรือไม่อย่างไร

2. การประเมินปฏิกิริยา (Reaction) เป็นการประเมินปฏิกิริยาตอบสนองของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ว่ามีความรู้สึกอย่างไรเกี่ยวกับโครงการ เช่น หัวข้อวิชาในหลักสูตร เนื้อหาสาระ เอกสารประกอบการฝึกอบรม โสตทัศนูปกรณ์ ระยะเวลาของการฝึกอบรม ว่ามีความเหมาะสมเพียงใด วิทยากรมีความเหมาะสมเพียงใด ได้รับความรู้-ทักษะในระดับใด มีความคาดหวังอย่างไรต่อการนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปใช้เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน เป็นต้น

3. การประเมินพฤติกรรม (Behaviour) เป็นการประเมินการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำงาน ว่าเป็นไปในทางที่ดีขึ้นหรือไม่ มีการนำความรู้และทักษะที่ได้จากการฝึกอบรมไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานได้มากน้อยเพียงใด

4. การประเมินผลลัพธ์ (Result) เป็นการประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อหน่วยงาน อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

พัฒนา สุขประเสริฐ (2540 : 57-58) ได้กล่าวไว้ว่าการประเมินการเรียนรู้ (Learning) และการประเมินปฏิกิริยา (Reaction) นั้น เกี่ยวข้องกับผลที่ได้จากการเรียนการสอนในโครงการฝึกอบรมโดยตรง ดังนั้นการประเมินในลักษณะนี้ จึงดำเนินการในช่วงขณะฝึกอบรม คือประเมินระหว่างดำเนินการฝึกอบรม และ/หรือ เมื่อเสร็จสิ้นการฝึกอบรมแล้ว ซึ่งเรียกลักษณะการประเมินแบบนี้ว่าเป็นการวัดหรือประเมินภายใน (Internal measures) ส่วนการประเมินพฤติกรรมและการประเมินผลลัพธ์นั้นจะเกี่ยวข้องกับผลที่ได้จากการโครงการในการทำงานของผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมแล้ว การประเมินผลในลักษณะนี้จึงจำเป็นต้องดำเนินการภายหลังสิ้นสุดการฝึกอบรมไปแล้วระยะหนึ่ง จึงเรียกการประเมินลักษณะนี้ว่าเป็นการวัดหรือประเมินภายนอก (External measures)

ในการสร้างบทเรียนสำหรับการศึกษาทางไกลตามหลักสูตรการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศในงานวิจัยครั้งนี้มีแนวคิดที่จะพัฒนาพฤติกรรมการสอนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รวมทั้งให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานของพฤติกรรม การสอนซึ่งจะเป็นผลให้เกิดการยอมรับที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน ดังนั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายข้างต้น รูปแบบของบทเรียนจึงอยู่ในลักษณะของหน่วยการเรียนรู้การสอนสองประเภท คือ หน่วย

การเรียนการสอนที่ผู้เรียนใช้เรียนด้วยตนเอง ในลักษณะเดียวกับบทเรียนโปรแกรมโดยมีการส่งเอกสารและติดต่อสื่อสารโดยทางไปรษณีย์ และอีกประเภทคือหน่วยการเรียนการสอนที่สร้างบนหลักการที่ว่าสิ่งที่เรียนต้องมีความสอดคล้องกับงานประจำ และอยู่ในรูปแบบของกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายของการเข้าใจเหตุผลที่แฝงอยู่ในกิจกรรมดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปปรับใช้ให้เข้ากับบุคลิกภาพและรูปแบบการสอนของตนเอง ความรู้ขั้นตอนและวิธีการจากบทเรียนที่ศึกษาในชั้นเรียนที่ประจำการอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หน่วยการเรียนการสอนประเภทนี้เป็นไปในลักษณะเดียวกับหลักสูตรการฝึกอบรมหรือชุดฝึกอบรม โดยมีการดำเนินการในรูปแบบการสอนนอกวิทยาเขต (Out-reach program) ในช่วงเวลาสั้น ๆ

อย่างไรก็ตามสำหรับเนื้อหาวิชาที่มีภาคปฏิบัติ เช่น การทดลองปฏิบัติการสอนจะมีอุปสรรคในการจัดการด้านมาตรฐานของการให้คำปรึกษา และวิธีการประเมินผล ซึ่งในงานวิจัยจะได้เสนอแนะระบบการจัดการบริหารหลักสูตร ซึ่งเป็นรูปแบบที่สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองแนวคิดของหลักสูตรดังกล่าวข้างต้น

บทที่ 3

การดำเนินงานและการเก็บข้อมูล

ในการดำเนินงานครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

3.1 วัตถุประสงค์ของโครงการ

3.1.1 เพื่อหาแนวทางการพัฒนาสื่อการสอนทางไกลทางการสอนภาษาอังกฤษที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและเป็นหลักสูตรที่มีการศึกษาภาคฤดูเดียวควบคู่กับภาคปฏิบัติ

3.1.2 เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาสื่อการสอนทางไกลทางการสอนภาษาอังกฤษที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และสนองตอบความต้องการของกลุ่มที่เป็นเป้าหมายในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ

3.1.3 เพื่อเตรียมการกระจายโอกาสทางการศึกษาในสาขาวิชาภาษาอันเป็นสาขาขาดแคลนไปยังหมู่บ้าน โดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการสื่อสาร

3.2 วิธีดำเนินการ

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว จึงได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสารรูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลและสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง
2. วิเคราะห์พระราชบัญญัติการศึกษา พศ.2542 และหลักสูตรภาษาอังกฤษ พศ. 2539
3. ประชุมสัมมนา
 1. กำหนดรูปแบบ
 2. วิเคราะห์หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการสอนภาษาอังกฤษ ในฐานะภาษาต่างประเทศ
 3. เสนอแนวทางปรับหลักสูตรสำหรับการศึกษาทางไกล
 4. เสนอรูปแบบการบริหารหลักสูตรสำหรับการศึกษาทางไกล
 5. เสนอรูปแบบของสื่อการสอนสำหรับการศึกษาทางไกล
4. สร้างสื่อการสอน (2 หน่วยการเรียนรู้การสอน)
5. ศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการสอนทางไกล และทดลองใช้สื่อการสอน
6. สรุปผลความเป็นไปได้ของโครงการ และการใช้สื่อการสอน

3.3 รูปแบบการสอนทางไกลที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

จากการศึกษาเอกสารการจัดการศึกษาทางไกล การวิเคราะห์พระราชบัญญัติการศึกษา 2542 หลักสูตรภาษาอังกฤษฉบับปรับปรุง 2539 การประชุมสัมมนาผู้สอนและคณะกรรมการหลักสูตร คณะผู้วิจัยได้ข้อสรุปรูปแบบการสอนทางไกลที่เหมาะสมดังนี้

3.3.1 รูปแบบของการสอนทางไกล

การสอนทางไกลในประเทศไทย ในปัจจุบันมีอยู่ 3 รูปแบบหลัก ๆ กล่าวคือ

ก. คือการสอนทางไกลที่คล้ายกับรูปแบบของการสอนทางไปรษณีย์เดิม กล่าวคือ เมื่อนักศึกษาลงทะเบียนเรียนแล้ว ก็จะมีการส่งตำราเรียนไปให้ผู้เรียน พร้อมทั้งตารางการเรียนการสอน โดยผู้เรียนจะต้องส่งการบ้านหรืองานที่ได้รับมอบหมายมาให้ผู้สอน แต่แทนที่จะส่งไปรษณีย์ ก็ให้ส่งมาทาง Electronic Mail ที่เป็นตัวสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนหลักสูตรที่สอนกันอยู่ เช่น หลักสูตรมหาวิทยาลัยของออสเตรเลียที่เข้ามารับสมัครนักศึกษาทุกปีในประเทศไทย หลักสูตรของมหาวิทยาลัย Oxford Brookes จากประเทศอังกฤษ หลักสูตรเหล่านี้พบว่าต้องปรับรูปแบบเพราะนักศึกษาไทยต้องการมีปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์มาก จึงต้องมีรายวิชาประมาณ 3-6 สัปดาห์ที่นักศึกษาจะมาร่วมเรียนเหมือนนักศึกษาทั่วไป

นอกจากนี้ในหลักสูตรระดับปริญญาตรีหรือหลักสูตรพิเศษ ขณะนี้ได้มีรายการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัย National Technology University (NTU) ซึ่งเป็นองค์การจาก 14 มหาวิทยาลัยในอเมริกาที่รวมกลุ่มกันเป็น The North Central Association Colleges and Schools, และได้ทำ การสอน และให้ปริญญาแก่ชาวอเมริกันมาตั้งแต่ปี 1984 หรือ พศ.2527 โดยสอนผ่านดาวเทียมที่ส่งจากมหาวิทยาลัยทั้ง 14 แห่ง ทั้งนี้ทาง NTU เลือกรายวิชาของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งตามที่กลุ่ม เป้าหมายที่ต้องการ เช่น รายวิชาสำหรับกลุ่มผู้ที่ทำงานในบริษัท หน่วยงานของรัฐ และเอกชน ซึ่งต้องการการพัฒนาบุคลากรอยู่ตลอดเวลาเพื่อรับกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และสังคม โดยได้ส่งผ่านดาวเทียม Pan Amsat 2 ไปยังประเทศต่าง ๆ ได้แก่ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ในปี 2537 และ ในปี 1997 (พศ.2540) ก็เริ่มเปิดรับนักศึกษาในเอเชียและประเทศในแถบมหาสมุทรแปซิฟิก สาขาวิชาที่มีผู้สนใจเรียนมาก คือ วิศวกรรม คอมพิวเตอร์ และการสื่อสารทางไกล (Telecommunication)

ข. การสอนทางไกลโดยผ่านดาวเทียม อันได้แก่ระบบการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม ณ โรงเรียนวังไกลกังวล หัวหิน

โครงการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเป็นโครงการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานทุนเพื่อดำเนินการโครงการนี้จำนวนเงิน 50 ล้านบาท เนื่องในปีเทคโนโลยีสารสนเทศและปีกาญจนาภิเษก และเป็นการถวายพระราชกุศลแด่สมเด็จพระศรีนครินทราบรม

ราชชนนี เริ่มดำเนินการเมื่อ 5 ธันวาคม 2538 สถานีออกอากาศตั้งอยู่ที่โรงเรียนไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยแพร่ภาพออกอากาศการเรียนการสอนสายสามัญชั้น ม.1-ม.6 ชั้นละ 1 ช่องสัญญาณรวม 6 ช่องสัญญาณ ซึ่งเป็นการพระราชทานการศึกษา ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยแก่นักเรียนไม่ว่าจะยากดีมีจนอยู่ในส่วนใดของประเทศ อันเป็นการสนองพระบรมราโชวาทที่ว่า “การศึกษาลดลงชีวิตจะเป็นประโยชน์ทั้งส่วนตัวและประเทศชาติสืบต่อไป” โดยถ่ายทอดออกอากาศ 6 ช่องรายการ 6 ชั้นเรียนในวันจันทร์ - วันศุกร์ ตั้งแต่เวลา 08.00 - 16.00 น. สำหรับในปี 2542 ท่านขวัญแก้ว วัชรโรทัย ประธานมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ได้ขอให้มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นผู้ร่วมงานในโครงการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในมหาวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 6 รอบ ภายใต้โครงการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เพื่อผลิตรายการออกอากาศให้ความรู้แก่ครูผู้สอนภาษาอังกฤษให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นการช่วยพัฒนานักเรียนซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญของประเทศต่อไป

ค. การสอนแบบที่เรียกว่า นอกวิทยาเขต (Out-reach Program) คือการสอนแบบที่ 1 แต่จะมีการส่งอาจารย์ที่สอนไปสอนรายวิชาต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยทำรายวิชาให้เข้มข้น กระชับ สามารถสอนรายวิชา 3 หน่วยกิต (48 ชั่วโมง) ได้ภายใน 2 สัปดาห์ แทนการสอนเพียงสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง ดังที่ทำอยู่ในมหาวิทยาลัย รูปแบบนี้เป็นที่นิยมมากและถูกอุปนิสัยของคนไทยที่มีศรัทธาและจะเรียนด้วยความมั่นใจก็ต่อเมื่อมีครูสอน วิธีการสอนเหล่านี้ปัจจุบันมหาวิทยาลัย นิคมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้เริ่มใช้กันอย่างแพร่หลายเป็นการกระจายคุณภาพการศึกษาไปสู่ชนบท

3.3.2 ประโยชน์ของการสอนทางไกล

ประโยชน์ของการเรียนทางไกลในรูปแบบเหล่านี้ คือ

1. ผู้เรียนสามารถจะเรียนในระหว่างการทำงาน แทนการลามาศึกษาต่ออันจะมีผลต่ออนาคตในสายงาน (คนอื่นซึ่งมาทำงานแทนและได้รับการแต่งตั้งให้ตำแหน่งเดิมของผู้ลาศึกษาต่อ)
2. ผู้เรียนสามารถจะนำวิชาความรู้ที่ได้ลงไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้เห็นผลทันที
3. ลดปัญหาทางสังคม เช่น การแตกแยกของครอบครัวอันเกิดจากการที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดต้องลาไปศึกษาต่อในต่างจังหวัด
4. ลดค่าใช้จ่ายจากการต้องเช่าที่พัก การเดินทาง ฯลฯ

3.3.3 รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย

มีผู้สนใจการนำโครงสร้างของ NTU มาใช้ในประเทศไทยสำหรับการสัมมนาบุคลากรทางด้าน การเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ เพราะปัจจุบันประเทศไทยกำลังผ่านวิกฤตทางเศรษฐกิจสังคมและการเมือง และเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ จำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาบุคลากรที่สามารถกระทำได้โดยไม่ก่อให้เกิดภาระทางการเงิน ความเครียด การสูญเสียโอกาสในการทำงานในตำแหน่งหน้าที่เดิม

ภาควิชาภาษาศาสตร์เห็นความจำเป็นดังกล่าว จึงได้แสวงหาแนวทางในการพัฒนาบุคลากรทางการสอนภาษาต่างประเทศ อันได้แก่ ภาษาอังกฤษ ญี่ปุ่น จีน อาหรับ ตลอดจนภาษาของเพื่อนบ้านคือ เขมร เวียดนาม พม่า โดยจะเริ่มต้นจากการศึกษาหาแนวทางและรูปแบบการสอนทางไกลที่เป็นไปได้ และเหมาะสมกับสภาพของประเทศไทยสำหรับการสอนภาษาอังกฤษที่มีครูอยู่ทั่วประเทศประมาณ 8 หมื่นคน แต่ปัจจุบันการพัฒนาเป็นไปได้ช้าโดยกำลังการผลิตที่มีคุณภาพจริง ๆ ยังมีน้อย ดังเช่น หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต และหลักสูตรมหาบัณฑิต และการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ (Diploma and M.A. in TEFL) ของภาควิชาภาษาศาสตร์ ซึ่งประสบความสำเร็จสูงมากจนเป็นที่ยอมรับของกระทรวงศึกษาธิการที่กำลังการผลิตต่ำมาก คือ ในรอบ 5 ปีที่ผ่านมามีตัวเลขดังนี้

	2537	2538	2539	2540	2541	2542
ป.บัณฑิต	18	6	2	1	3	8
ปริญญาโท	10	11	11	15	13	10
ยอดรับ	28	17	13	16	16	18

นับเป็นตัวเลขน้อยนิดเมื่อเทียบกับจำนวนครู 8 หมื่นคนที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพื่อรองรับการสอนในรูปแบบใหม่ที่จะมากับหลักสูตรพระราชบัญญัติการศึกษา พศ.2542 ซึ่งหากจะทำให้ได้ผลและมีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยการพัฒนาบุคลากรอย่างรวดเร็วและเข้มข้น ดังรายละเอียดข้างล่าง

3.3.4 การวิเคราะห์พระราชบัญญัติการศึกษา พศ.2542 และการเตรียมครูในอนาคต

จากพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว คำถามที่ผู้อยู่ในแวดวงการศึกษาเริ่มถามคือ

1. หลักสูตรจะเป็นอย่างไร
2. กระบวนการเรียนการสอนจะเป็นเช่นไร

3. แนวการวัดและประเมินผลจะเป็นอย่างไร

4. จะเตรียมบุคลากรอย่างไร

สาระของหลักสูตร

เราสามารถวิเคราะห์แนวทางที่ระบุไว้ให้ในหลักสูตรในมาตราต่าง ๆ ดังนี้

มาตรา 23 ต้องรู้ตนเอง ชุมชน สังคม ชาติและโลก

มาตรา 27 มีหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตร

มาตรา 28 เป็นวิธีการที่นำไปสู่วิชาชีพ

มาตรา 29 หลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่น

ข้อความในมาตรา 27 และมาตราที่ 29 นั้น เป็นการเน้นเรื่องโครงสร้างของหลักสูตร กล่าวคือ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาใหม่นี้จะมีหลักสูตร 2 ประเภทคู่ขนานกัน คือ หลักสูตรแกนกลาง หรือ หลักสูตรของชาติที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ) เป็นผู้กำหนดโดยรับผิดชอบเรื่อง พื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ (ระดับมหภาค) ตลอดจนการศึกษาเพื่อการศึกษาต่อ (ระดับอุดมศึกษา)

หลักสูตรท้องถิ่น มาตราที่ 29 นั้น ระบุว่าในชุมชนต่าง ๆ จะต้อง มีหลักสูตรท้องถิ่นที่ให้การศึกษาด้านสภาพ ปัญหา ในชุมชนของสังคมของตนโดยจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ภาระคือ

1. กำหนดหลักสูตร วัตถุประสงค์ เป้าหมาย กระบวนการเครื่องมือ

มาตรการในการวัดผล

2. บริหารหลักสูตร สนับสนุน ติดตามประเมินสัมมนาในด้านการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร สื่อการสอนและแนวทางการวัดผล ติดตามประเมินให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายสัมมนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม ทั้งสังคมโลกประเทศและท้องถิ่น

ในส่วนที่เป็นภาระของหลักสูตรนั้นในพระราชบัญญัติการศึกษา 2542 มีมาตราที่เป็นบทกำหนดทิศทางหลักสูตรว่าจะเป็นอย่างใด ดังนี้

มาตรา 23 ต้องการให้รู้จักตนเอง ชุมชน สังคมในระดับชาติและระดับโลก

มาตรา 27 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องเน้นพื้นฐานความเป็นไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความเป็นปึกแผ่นของชาติ

การดำรงชีวิต

การประกอบอาชีพ

การศึกษาต่อ

มาตรา 28 สารของหลักสูตรจะต้องเน้นวิชาการอันจะเป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพ อันหมายถึงการพัฒนาทางด้านอาชีวศึกษาหรือ หัดศึกษาความรับผิดชอบต่องานที่คลุมความถึงจริยธรรมศึกษา

มาตรา 29 เน้นการให้ผู้เรียนรู้จักสภาพ และปัญหาของชุมชน และสังคมของตน เน้นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ เน้นความสนใจและความถนัดของผู้เรียน

เพื่อตอบคำถามว่า หลักสูตรใหม่นี้คืออะไร ผู้ที่เกี่ยวข้องจึงควรยึดเนื้อหาและแนวนโยบายในมาตราต่าง ๆ ในพระราชบัญญัติการศึกษาเป็นหลัก

ประเด็นคำถาม : อีก 12 ปีข้างหน้า (หลักสูตรพื้นฐานการศึกษา 12 ปี) ท่านต้องการเห็นเด็กไทยวัย 18 ปีในประเทศไทย (หลักสูตรแกนกลาง) และในจังหวัดของท่าน (หลักสูตรท้องถิ่น) มีคุณสมบัติและความสามารถทางด้านใดบ้างในสถานการณ์ต่อไปนี้

1. ฐานะสมาชิกของครอบครัวและของชุมชน
2. ฐานะพลเมืองของประเทศ
3. ฐานะพลเมืองของโลก

ความคาดหวังของหลักสูตรที่มีต่อเยาวชนในสภาพการณ์ข้างต้นต้องคำนึงถึง

- บทบาททางเศรษฐกิจ
- บทบาททางสังคม
- บทบาททางการเมือง
- บทบาททางจริยธรรม

ก. คุณสมบัติและบทบาททางสังคม

ในฐานะสมาชิกของครอบครัวและชุมชนหรือในฐานะประชาชนคนไทย ทุกคนอยากเห็นเด็กไทยมีความสุขที่ดี มีความสุขความพึงใจตามสมควรแก่ฐานะ มีความสามารถในการประกอบอาชีพ (หางานทำได้) ซึ่งแปลว่า เราจะต้องรู้ว่าในท้องถิ่น ประเทศ โลก อาชีพใดบ้างกำลังเป็นที่ต้องการสูง จะแสวงหาความรู้ ความชำนาญในเรื่องดังกล่าวได้อย่างไร และเพราะในอนาคตโครงสร้างเศรษฐกิจจะมีความเป็นพลวัติสูง และคนอาจจะต้องเปลี่ยนอาชีพทุก 3-5 ปี ตามสัญญา

การจ้าง คนจะต้องสามารถหาความรู้ความชำนาญใหม่ อันหมายถึงการพัฒนาแสวงหาความรู้ โดยต้องกำหนดว่าตัวเองต้องการที่จะเป็นลูกจ้าง หรือเป็นเจ้าของกิจการ ดังนั้นการศึกษาจะต้องสร้างความสามารถในการพัฒนาอาชีพไปสู่ความก้าวหน้า มิใช่รู้แต่เพียงเนื้อหาวิชาสื่อความรู้เท่านั้น แต่จะต้องสอนทางด้านการวางแผนและการจัดการควบคู่ไปกับความรู้และความชำนาญด้วย

บทบาททางด้านสังคมและจริยธรรม

อีก 12 ปีข้างหน้าเราอยากเห็นสังคมเป็นเช่นไร เราจะต้องสอนให้เด็กในปัจจุบันนี้ เห็นว่าจะดำรงตนอย่างไรและจะอย่างไรให้แกสังคม จะเข้าไปควบคุมดูแลกำกับสังคมอันรวมไปถึงภาษา วัฒนธรรม เอกลักษณ์ โดยให้รู้เท่าทันกระแสและปรับตนเองให้เข้ากระแสโลกได้อย่างไร

ข. บทบาททางจริยธรรม

อีก 12 ปีข้างหน้าเราอยากให้ลูกหลานเรายึดถือคุณค่าอะไรบ้างเป็นต้นแบบทางจริยธรรม เราต้องการให้รักษามรดกของคนไทย ทางกาย ความมีจิตใจ ความเมตตากรุณา การยึดถือความถูกต้อง ความเกรงใจ ความเคารพในสิทธิของกันและกัน หรือ เราต้องการให้น้ำเงินแทนน้ำใจ และวัดคุณค่าของคนด้วยวัตถุที่เราเป็นเจ้าของแทนการสร้างกุศลบารมี เราต้องการยึดความถูกต้องคุณธรรม หรือ ยึดระบบบรรพการ ระบบอุปถัมภ์ เราต้องการให้เขาเคารพในสิทธิของกันและกัน มีความเกรงใจต่อกันหรือยึดคิดว่า เมื่อใครสาวได้สาวเอา เราต้องการพิทักษ์คนที่อ่อนแอ คนพิการ หรือ ยึดคิดว่าตัวใครตัวมัน เหล่านี้เป็นสิ่งที่เราต้องสำนึกและกำหนดแนวทางเพื่อปลูกฝังในสิ่งที่เราเลือกไว้

ค. บทบาททางการเมือง

บทบาทในสังคม และบทบาททางจริยธรรมจะมีผลกระทบต่อบทบาททางการเมืองมาก ในปัจจุบันภายใต้รัฐธรรมนูญใหม่ได้เกิดการกระจายอำนาจ (งบประมาณ อำนาจการตัดสินใจ อำนาจการบริหาร ฯลฯ) ไปสู่จังหวัด อำเภอ ตำบล บทบาททางสังคมในระดับท้องถิ่นในขณะเดียวกันเป็นบทบาททางการเมือง เช่น การเข้าไปทำงานควบคุมดูแลกำกับการเมืองท้องถิ่นในระดับ อบต. และอบจ. ในฐานะผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้ว่า ซึ่งแน่นอนพรรคการเมืองต่าง ๆ ได้เริ่มสร้างฐานการเมืองระดับท้องถิ่น ดังนั้นการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในระบบการปกครองของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

สรุป หลักสูตรจะเป็นอย่างไรนั้น คำตอบจะได้จากการตอบคำถามที่ว่า

- อีก 12 ปีข้างหน้า ท่านต้องการเด็กไทยวัย 18 ปี เป็นอย่างไรในสถานภาพต่อไปนี้

- ในฐานะสมาชิกของครอบครัว ของชุมชนในตำบล อำเภอ จังหวัด (หลักสูตรท้องถิ่น)

- ในฐานะประชาชนชาวไทยและเป็นพลเมืองคนหนึ่งของโลก
(หลักสูตรแกนกลาง)

คำตอบของคำถามนี้จะกำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตร มาตรฐาน และกระบวนการวัดและประเมินผล และเนื้อหาสาระดังกล่าวจะเป็นตัวกำหนดบทบาททางด้านบุคคล สังคม เศรษฐกิจ จริยธรรม และการเมืองของเยาวชนชาวไทยในอนาคต

กระบวนการเรียนการสอนและแนวการวัดและประเมินผล

กระบวนการเรียนการสอนที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาปี.ศ.2542 มีดังนี้

มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน และสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 24 การจัดกระบวนการการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังนี้

1. การเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน เกิดการใฝ่หาความรู้อย่างต่อเนื่อง

มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพรวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

สำหรับการวัดประเมินผลได้กำหนดในมาตราที่ 26 ดังนี้

มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรม การเรียน การร่วมกิจกรรม และการสอนควบคู่ไปตามความเหมาะสม ระดับ และรูปแบบ ให้ใช้วิธีที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อและให้นำผลการประเมินในวรรค 1 (จัดเนื้อหาสาระกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล) มาประกอบการพิจารณาด้วย

การเตรียมบุคลากร

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการเตรียมครูสำหรับหลักสูตรในอนาคตอันใกล้ตามแนวทางที่ระบุไว้ในมาตราที่ 24, 25, 26 และ 27 นั้น ครูจะต้องมีความสามารถในการเนื้อหาวิชาที่สอนในส่วนของวิชาภาษาอังกฤษ คือครูจะต้องมีความรู้ภาษาอังกฤษ มีเทคนิควิธีในการนำเสนอ เชื้อและ

ศรัทธาในตัวผู้เรียน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นพบและตั้งศักยภาพในตนเองออกมาให้มากที่สุดที่จะเป็นไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการหัวข้อที่หลักสูตร ป.บัณฑิตเน้น และนำไปใช้ในการประเมินครู คือ

1. ความสามารถในการให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเรียน (Learner's involvement)
2. ความสามารถในการจัดการและวางแผนการเรียนการสอน (Lesson management)
3. ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ (Teacher's language Proficiency)
4. ความสามารถในการใช้สื่อการสอน (Use of teaching aids)
5. ความสามารถในการวัดและประเมินผล (Testing and evaluation)

3.3.5 การกำหนดรูปแบบการสอนทางไกล หลักสูตร ประกาศนียบัตรบัณฑิต การสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ

จากการสัมมนาปรับปรุงรูปแบบการสอน 3 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 4-10 มกราคม 2540 ครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 6-9 พฤษภาคม 2540 และครั้งที่ 3 ระหว่างวันที่ 10-17 กรกฎาคม 2540 ที่ประชุมซึ่งประกอบด้วย หัวหน้าภาควิชาภาษาศาสตร์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร หัวหน้าโครงการวิจัย ผู้สอน และที่ปรึกษาโครงการได้มีมติเห็นร่วมกันดังต่อไปนี้

1. ควรพิจารณาให้เปิดสอนในรูปแบบ 2 รูปแบบ คือ

ก. รูปแบบของการสอนนอกวิทยาเขต (Out-reach Program)

ข. รูปแบบของการสอนทางไกลแก่ท้องถิ่น

ก. รูปแบบของการสอนนอกวิทยาเขต (Out-reach Program) หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศที่อาจจะเปิดสอน ณ ศูนย์วิทยาการในจังหวัด เป้าหมายในรูปแบบของ Out-reach Program ซึ่งจะต้องมีความเข้มข้นทางเนื้อหาวิชาการเท่าเทียมกับที่เปิดสอน ณ วิทยาเขตกลาง ประสานมิตร ทั้งทางด้านเนื้อหา ลักษณะของกิจกรรม จำนวนชั่วโมงในภาคทฤษฎี และฝึกปฏิบัติ เกณฑ์และมาตรฐานการวัดและประเมินผล และหากเป็นไปได้ควรสอนโดยกลุ่มบุคคลเดียวกัน

ข. รูปแบบของการสอนทางไกลแก่ท้องถิ่น เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด ควรเปิดสอนหลักสูตรทางไกลในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่งเป็นเวลา 2-3 ปี เพื่อพัฒนาบุคลากรทางการสอนภาษาอังกฤษสร้าง ผู้นำทางการสอนภาษาเพื่อให้เป็นวิทยากรให้แก่อาจารย์ในจังหวัด และใช้เวลาในช่วงดังกล่าวให้ คำปรึกษาแก่บุคลากรที่รับผิดชอบทางด้านภาษาอังกฤษในการนำหลักสูตรการสอนภาษา

อังกฤษฉบับปรับปรุงพ.ศ.2539 มาใช้ปฏิบัติในโรงเรียนแทนที่จะกระจายการรับรู้อย่างไม่มีการขอบเขตเพียงอย่างเดียว ดังที่ทำอยู่ที่วิทยาเขตกลาง ประสานมิตร กรุงเทพฯ ในขณะนี้

อย่างไรก็ตามเมื่อคำนึงถึงข้อจำกัดทางด้านบุคลากรของภาควิชา และการะงานประจำที่ทำอยู่ที่ประชุมมีมติให้เปิดสอนหลักสูตรทางไกลดังกล่าวครั้งละ 1-2 จังหวัด โดยให้เลือกจังหวัดที่มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. เป็นจังหวัดที่ไม่มีมหาวิทยาลัยตั้งอยู่ และให้ความสำคัญกับจังหวัดที่ไม่มีวิทยาลัยครู
2. ควรเป็นจังหวัดที่มีศิษย์เก่าที่จบหลักสูตรดังกล่าวเกี่ยวข้องหรือ (เคย) ดำรงตำแหน่งเลขานุการศูนย์ (English Resource Instruction Center) หรือ ERIC ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานให้กับโครงการ
3. โดยหลักการให้บุคลากรที่สอนโครงการในภาคปกติ สอนในโครงการทางไกลหากมีผู้ที่ไม่สะดวกต่อการเดินทางไปสอนทางไกล ก็ให้เชิญอดีตคณาจารย์ของภาควิชาที่ลาออกหรือเกษียณอายุไปแล้ว หรือวิทยากรจากสถาบันอื่น ๆ ทั้งในและต่างประเทศมาช่วยสอน ทั้งนี้ โดยยึดตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2. เพื่อสร้างแรงจูงใจ และมีให้เกิดปัญหาในการจัดหาผู้สอน ให้เปิดสอนโครงการดังกล่าวเป็นโครงการอิสระ มีค่าตอบแทนผู้สอนตามกฎหมาย และระเบียบของมหาวิทยาลัย

3. โครงการนี้จะป็นโครงการการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สอนโดยบุคลากรของมหาวิทยาลัย มิใช่โครงการร่วมกับโรงเรียน จึงให้ตั้งอัตราค่าเช่าสถานที่ไว้ในค่าใช้จ่ายด้วย แต่หัวหน้าโครงการอาจจะศึกษาความเป็นไปได้ถึงความร่วมมือกับกรมสามัญศึกษา หรือเลขานุการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและสำนักงานประถมศึกษาประจำจังหวัด ในการอำนวยความสะดวกในการลงเรียน โดยถือว่าการมาปฏิบัติราชการ ตลอดจนมีการจัดสรรทุนสำหรับผู้เข้ารับการศึกษา

4. การรับบัณฑิตเข้าศึกษาในโครงการ ตลอดจนมาตรฐานในการจบการศึกษา ให้ใช้เกณฑ์และวิธีการเดียวกันกับที่ใช้ในวิทยาเขตกลาง ประสานมิตร แต่อาจจะยืดหยุ่นเวลาได้ไปตามความจำเป็นและความต้องการ และได้ตกลงให้ปรับปรุงหลักสูตร และจัดทำสื่อการสอนภายใต้หลักการดังต่อไปนี้

จุดประสงค์ระยะสั้น ให้ยกร่างรูปแบบการสอนทางไกล ที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

ก. ใช้รูปแบบประสมระหว่างการสอนทางไกลทางไปรษณีย์ และรูปแบบการสอนแบบนอกวิทยาเขต (ดูรายละเอียดใน 3.3.1) โดยคำนึงถึงความเหมาะสมทางด้านเนื้อหาและการดำเนินการจัดการเรียนการสอน

ข. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางทั้งในด้านการกำหนดหลักสูตรภาษาอังกฤษที่สอดคล้องกับท้องถิ่น สำหรับผู้เรียนที่ไม่สามารถเข้าเรียนในโครงการปกติและมีการแสวงหาทุนการศึกษาให้แก่ผู้เรียน

ค. ทำให้การเรียนการสอนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต มีประสิทธิภาพสูงสุดตามศักยภาพของผู้เรียนผู้สอนผ่านบริการการรับสื่อทางไกลประสม (วิดีโอ อินเทอร์เน็ต สื่อสิ่งพิมพ์) โดยใช้ทรัพยากรทั้งที่เป็นของมหาวิทยาลัยและที่มีอยู่ในท้องถิ่น

ง. เพื่อสร้างหลักสูตรต่อจากระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต ไปสู่หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตต่อไปในอนาคต

จุดประสงค์ระยะยาว เป้าหมายคือการสอนแบบทางไกลผ่านดาวเทียม โดยให้มีการดำเนินการดังนี้

ก. สร้างการสอนทางไกลในรูปแบบต่อไปนี้ ตามความพร้อมของผู้เรียน

5 ปีแรก : การสอนโดยสื่อสิ่งพิมพ์ + การสอนนอกวิทยาเขต

50 %

50%

หลังการดำเนินการ 5 ปี : การสอนโดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ + การสอนทางไกล + การสอนนอก

ผ่านดาวเทียม

วิทยาเขต

50%

30%

20%

ข. แสวงหาความร่วมมือมหาวิทยาลัยในต่างประเทศเพื่อเปิดสอนทางไกลให้ประเทศเพื่อนบ้าน

เพื่อตอบสนองรูปแบบการจัดการข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงเห็นสมควรให้ทดลองสร้างสื่อการสอน 2 รูปแบบ รูปแบบแรก คือ สื่อที่มีภาคทฤษฎีและภาคการฝึกปฏิบัติควบคู่กันไป โดยมีครูผู้สอนในระบบการสอนนอกวิทยาเขต (Out-reach Program) และรูปแบบที่สอง คือ สื่อที่ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเอง โดยมีการสื่อสารทางไปรษณีย์ หรืออีเมล กับผู้สอน

3.4 รูปแบบสื่อการสอนทางไกล

3.4.1 การปรับหลักสูตรเพื่อตอบสนองรูปแบบการสอนทางไกล

3.4.1.1 รูปแบบหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต การสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ

จากการวิเคราะห์หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต การสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ (Diploma in TEFL) พบว่ารูปแบบในหลักสูตรใช้เนื้อหาเป็นแกน (topic-based syllabus) โดยมีการสอดประสานกันของเนื้อหาระหว่างรายวิชาหลัก 3 รายวิชา คือ ภาต 501 (หลักการสอนและการเรียนภาษา) ภาต 502 (การวางแผนรายวิชาและการวางแผนการสอน) และภาต 503 (กลวิธีและกระบวนการเรียนการสอน) ซึ่งผู้เรียนจะได้นำไปทดลองปฏิบัติจริงในรายวิชา ภาต 504 (การปฏิบัติการสอน) และรับทราบข้อมูลย้อนกลับในรายวิชา ภาต 561 (สัมมนาการสอนภาษา) ดังรายละเอียดในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 การจัดการรายวิชาหลักในหลักสูตรการสอนประกาศนียบัตรการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

week	ภาต 501	ภาต 502	ภาต 503	ภาต 504	ภาต 561
1	*SE	*OCIT	*PREV	ผู้เรียนออกไปปฏิบัติสอน (ภาต 504) ในชั้นเรียนจริง ณ โรงเรียนที่กำหนดสัปดาห์ละ 2 ครั้ง โดยมีอาจารย์ผู้สอนไปร่วมสังเกตการสอนทุกครั้ง เพื่อนำมาให้อข้อมูลย้อนกลับในรายวิชา ภาต 561 (สัมมนาการสอน) ตามหัวข้อที่กำหนดเป็นเนื้อหาหลักในแต่ละสัปดาห์	
2	SSR	OCA	VA		
3	SSR	OCA	VA		
4	SC	WRE	PREV		
5	UFOM	WIA	PRAV		
6	UFOM	CLS	UT		
7	UFU/S	CLD	PRES		
8	PRS	OCD	E		
9	PV	CRS	C		
10	PLE	CPRE	PRES		
11	PPN	CPQT	PRAS		
12	LAAF	CQ	ST		
13	LAE	CERL	ST		
14	LAE	CRS	SO		
15	LAM/CS	WT	MA		
16	LAI	WC	MA		

* ดู Coding Key

ทั้งนี้โดยมีการสอนเนื้อหาวิชา ภาต 505 (การทดสอบและประเมินผล) เสริมความคู่ตามทักษะที่เป็นเนื้อหาหลักของแต่ละสัปดาห์

ส่วนรายวิชาเลือก ซึ่งผู้เรียนจะเลือกเรียนอีก 2 ราย เป็นรายวิชาที่มีเนื้อหาเสริมเพิ่มเติมในความรู้ที่ครูภาษาอังกฤษพืงมี เช่น ภาต 541 (ภาษาและวัฒนธรรม) ภาต 506 (ปัญหาการเรียนการสอนภาษา) ภาต 581 (เทคโนโลยีในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ) เป็นต้น

เมื่อเสร็จสิ้นรายวิชาดังกล่าวข้างต้น ผู้เรียนจะกลับไปทำโครงการงานสอนตามรายวิชา ภาต 571 ณ โรงเรียนที่ประจำการ โดยมีอาจารย์ผู้ควบคุมไปตรวจเยี่ยมให้คำแนะนำ และมีการประเมินผลโดยการส่งโครงการงานและสอบสัมภาษณ์ปากเปล่า (Oral Interview)

Coding Key

ภาต 501

SE	= Semantics : Equivalence
SSR	= Semantics : Sense Relations
	- Antonymy
	- Hlyponymn
	- Symonymy
SC	= Semantics : Collocation
UFoM	= Use : Form, Meaning
Ufu/S	= Use : Function, Situation
PRS	= Phonology : Rhythm and Stress
PV	= Phonology : Vowel Reduction
PLE	= Phonology : Linking and Elision
PPN	= Phonology : Phonemic Notation and Assimilation
LA AF	= Learning and Aquisition : Accuracy and Fluency
LAE	= Learning and Aquisition : Error
LAM/CS	= Learning and Aquisition : Motivation / Concious and Subconscious Learning
LAI	= Learning and Aquisition : Input

ภาต 502

OCIT	= Oral Communication : Information Transfer
------	---

OCA	= Oral Communication	: Activities
WRE	= Writing	: as Reinforcement
WIA	= Writing	: Integrated into an Activity
CLS	= Comprehension	: Listening Skills
CDL	= Comprehension	: During Listening
QCD	= Oral Communivsyion	: Dialogues and Role Play
CRS	= Comprehension	: Reading Skills
CPRE	= Comprehension	: Pre-listening / Reading
CPOT	= Comprehension	: Post-listening / Reading
CQ	= Comprehension	: Wh / TF Questions
CERL	= Comprehension	: Extended Reading / Listening
WT	= Writing	: as Text
WC	= Writing	: Correction
ภต 503		
PREV	= Presenting Vocabulary	
VA	= Visual Aids, Drawing, Blackboard	
PRAV	= Practising Vocabulary	
UT	= Using Tapes	
PRES	= Presenting Structure	
E	= Eliciting	
C	= Contextualising	
PRAS	= Practising Structure	
ST	= Story telling	
SO	= Songs	
MA	= Managing Activities	

การจัดการบริหารรายวิชาในลักษณะใช้นี้เนื้อหาเป็นแกน โดยให้มีความสอดคล้องของเนื้อหาระหว่างรายวิชาดังกล่าวพบว่า มีความยืดหยุ่นในการดำเนินการค่อนข้างน้อย เพราะจะต้องดำเนินการสอนเนื้อหาในแต่ละรายวิชาควบคู่กันไปในแต่ละสัปดาห์ เพื่อให้เกิดการสอดรับขององค์ความรู้ทั้งในส่วนของทฤษฎี (WHY?) จากรายวิชา ภต 501 (หลักการสอนและการเรียนภาษา)

การประยุกต์ในรูปของการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมทักษะต่าง ๆ (WHAT?) จากรายวิชา ภาศ 502 (การวางแผนรายวิชาและการวางแผนการสอน) และกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอน (HOW?) ในรายวิชา ภาศ 503 (กลวิธีและกระบวนการเรียนการสอน) ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า การบริหารรายวิชาโดยจัดให้เกิดความเบ็ดเสร็จในตัวเองในรูปของหัวข้อ (topic) ซึ่งประกอบทั้งด้านทฤษฎีและการปฏิบัติที่จะช่วยเสริมให้ผู้เรียนได้เข้าใจในเนื้อหา และการนำไปประยุกต์ด้านการสอนในห้องเรียนน่าจะมีความเหมาะสมกว่า

เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด คณะผู้วิจัยจึงขอเสนอรูปแบบการสอนทางไกลโดยยึดหลักการบริหารรายวิชาที่มีความเบ็ดเสร็จในตัวเอง และการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่มีข้อจำกัดของผู้เรียน

3.4.1.2 รูปแบบการสอนทางไกลหลักสูตร ประกาศนียบัตรบัณฑิต การสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ ตามหลักการบริหารรายวิชาที่มีความเบ็ดเสร็จในตัวเอง

ก. เนื้อหาและการจัดการเรียนการสอน

เนื้อหาจากรายวิชาต่าง ๆ ที่เป็นรายวิชาหลัก คือ ภาศ 501 (หลักการสอนและการเรียนภาษา, ภาศ 502 (การวางแผนรายวิชาและการวางแผนการสอน), ภาศ 503 (กลวิธีและกระบวนการเรียนการสอน), ภาศ 504 (การปฏิบัติการสอน) และ ภาศ 561 (การสัมมนาการสอนภาษา) ที่มีการแยกเป็นรายวิชาย่อยในหลักสูตรปัจจุบันจะนำมารวมและจัดแบ่งตามหัวข้อ โดยยึดทักษะทางภาษา คือ ฟัง พูด อ่าน เขียน เป็นหลัก ส่วนรายวิชาอื่น ๆ มีการจัดการตามธรรมชาติของเฉพาะวิชา การบริหารรายวิชาดังกล่าวจะอยู่ในรูปของหน่วยการเรียนการสอน โดยแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะดังนี้

1. หน่วยการเรียนการสอนที่มีภาคทฤษฎีเป็นหลัก
2. หน่วยการเรียนการสอนที่มีภาคทฤษฎีควบคู่กับภาคปฏิบัติ
3. หน่วยการเรียนการสอนที่มีภาคปฏิบัติเป็นหลัก

โดยมีรายละเอียดของหน่วยการเรียนในแต่ละกลุ่มดังต่อไปนี้

1. ลักษณะหน่วยการเรียนที่มีภาคทฤษฎีเป็นหลัก หน่วยการเรียนการสอนในกลุ่มนี้ผู้เรียนจะเรียนด้วยตนเองจากเอกสาร ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาวิชา และกิจกรรมที่กำหนดในรูปแบบของงานและมอบหมายให้ผู้เรียนทำ หรือทดลองนำไปประยุกต์ในการเรียนการสอนจริงเพื่อประเมินผลตนเอง โดยมีการส่งงานให้ผู้สอนเป็นระยะตามที่กำหนดไว้ (ดูรายละเอียดของรายวิชาในกลุ่มนี้ในตารางที่ 3.2)

2. ลักษณะหน่วยการเรียนรู้ที่มีภาคทฤษฎีควบคู่กับภาคปฏิบัติ หน่วยการเรียนการสอนในกลุ่มนี้ประกอบด้วย ส่วนของทฤษฎีที่เป็นเนื้อหารายวิชาโดยมีการสาธิตและอภิปรายประกอบการบรรยาย เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจหลักการ ปัญหา และแนวทางปฏิบัติ และส่วนของภาคปฏิบัติที่เน้นการฝึกปฏิบัติจริงในห้องเรียน (ดูรายละเอียดของรายวิชาในกลุ่มนี้ในตารางที่ 3.2)

การจัดการเรียนการสอนรายวิชาในกลุ่มนี้แบ่งเป็น 2 ช่วง ในช่วงแรกกำหนดเป็นช่วงระยะสั้น ๆ ประมาณ 1 สัปดาห์ สำหรับการสอนส่วนภาคทฤษฎี การฝึกปฏิบัติในระหว่างเรียนในรูป Micro-teaching และ การให้ข้อมูลย้อนกลับ (feed back) ในช่วงที่สองผู้เรียนทดลองปฏิบัติจริง ณ โรงเรียนที่ประจำการ ทั้งนี้โดยมีการกำหนดงานส่งให้ผู้สอน (assignment) เพื่อตรวจสอบความสามารถในการประยุกต์สิ่งที่เรียนไปใช้ในการปฏิบัติการสอน ณ โรงเรียนประจำการ

3. ลักษณะของหน่วยการเรียนรู้ที่มีภาคปฏิบัติเป็นหลัก หน่วยการเรียนการสอนในกลุ่มนี้ผู้เรียนปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนปกติ โดยทำแผนการสอนเพื่อทดลองใช้ และเขียนบันทึกสะท้อนผลการปฏิบัติของตนเอง (self-reflection) จากข้อมูลที่รวบรวมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การอรรถาธิบายบทเรียน การใช้เครื่องมือสังเกต (observation tool) ฯลฯ

ทั้งนี้โดยผู้เรียนจะให้ข้อมูลผลการปฏิบัติ ให้ผู้สอนรับทราบเป็นระยะตามที่กำหนด เพื่อประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียนเองหลังจากการทดลองปฏิบัติการสอนเสร็จเรียบร้อยแล้วจะมีการประเมินผลขั้นสุดท้ายในรูปของการสัมภาษณ์แบบปากเปล่า (Oral Interview) จากการดำเนินการสอนตามบทเรียนในรายวิชาตามทักษะต่าง ๆ ที่ผู้เรียนคัดเลือกเป็นชิ้นงานประกอบการสัมภาษณ์ดังกล่าว

ตารางที่ 3.2 : การจัดหน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต การสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ ในรูปแบบการสอนทางไกล

	หน่วยการเรียนการสอนที่	ชื่อ	หมายเหตุ
หน่วยการเรียนการสอนที่มีภาคทฤษฎีควบคู่กับภาคปฏิบัติ	1. 2. 3. 4. 5. 6.	การสอนศัพท์ การสอนไวยากรณ์ การสอนทักษะการพูด การสอนทักษะการอ่าน การสอนทักษะการฟัง การสอนทักษะการเขียน	หน่วยการเรียนการสอนที่ 1-6 ประกอบด้วยเนื้อหาที่เป็นส่วนของทฤษฎีหลักการ (WHY?) กิจกรรมการเรียนการสอน (WHAT?) กลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอน (HOW?) และการวัดประเมินผล

	7. 8.	การปฏิบัติการสอน สัมมนาการสอนภาษา	ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาในรายวิชา กต 501 (หลักการสอนและการเรียน ภาษา) กต 502 (การวางแผนราย วิชา และการวางแผนการสอน) และ กต 503 (กลวิธีและกระบวนการ เรียนการสอน) หน่วยการเรียนการ สอนที่ 7-8 ครอบคลุมรายละเอียด เนื้อหาภายในรายวิชา กต 504 (การ ปฏิบัติการสอน) และ กต 561 (สัมมนาการสอนภาษา) ในหลัก สูตรเดิม
หน่วยการเรียน การสอนที่มีภาค ปฏิบัติเป็นหลัก	9.	กต 571 (โครงการงานสอนใน โรงเรียน)	ใช้ตามที่ปรากฏในหลักสูตรเดิม
หน่วยการเรียน การสอนที่มีภาค ทฤษฎีเป็นหลัก	10. 11-12	กต 505 (การทดสอบและ ประเมินผลทางภาษา) รายวิชาเลือก 2 รายวิชา จากราย วิชาต่าง ๆ ต่อไปนี้ กต 541 (ภาษาและวัฒนธรรม) กต 506 (ปัญหาและอุปสรรค ในการเรียนการสอนภาษา) กต 581 (เทคโนโลยีในการ สอนภาษาอังกฤษ) กต 582 (การสร้างกิจกรรม และอุปกรณ์เสริมการเรียน)	ใช้ตามที่ปรากฏในรายละเอียด เนื้อหาวิชาในหลักสูตรเดิม

การจัดเนื้อหาวิชาและการเรียนการสอนตามหลักสูตรปัจจุบันในข้อ 3.4.1.1 และที่ยึด
หลักการบริหารรายวิชาที่มีความเบ็ดเสร็จในตัวเอง เพื่อใช้ในการสอนแบบทางไกลในข้อ 3.4.1.2
สามารถเปรียบเทียบได้ตามตารางที่ 3.3 และ 3.4 ข้างล่าง

ตารางที่ 3.3 : รูปแบบการจัดเนื้อหารายวิชาและการเรียนการสอนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต การสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ

ภาคทฤษฎี	ภาคทฤษฎีและปฏิบัติ	ภาคปฏิบัติ
กต 501 3 (3-0) 8 ชั่วโมง	กต 502 3 (2-2) 64 ชั่วโมง	กต 504 2 (0-4) 64 ชั่วโมง
กต 505 3 (3-0) 8 ชั่วโมง	กต 503 3 (2-2) 64 ชั่วโมง	กต 571 4 (0-8) 128 ชั่วโมง
กต 561 2 (2-0) 32 ชั่วโมง		
กต 581 2 (2-0) 32 ชั่วโมง		
กต 582 2 (2-0) 32 ชั่วโมง		
12 หน่วยกิต	6 หน่วยกิต	6 หน่วยกิต

ตารางที่ 3.4 : รูปแบบการจัดเนื้อหารายวิชาและการเรียนการสอนที่ยึดหลักการบริหารรายวิชาที่มีความเบ็ดเสร็จในตัวเองเพื่อใช้ในการสอนแบบทางไกล

เรียนทางไปรษณีย์	สอนนอกวิทยาเขต	ปฏิบัติด้วยตนเอง
กต 505 3 (3-0) กลุ่มวิชาเลือก 2 รายวิชา	กต 501 3 (3-0) 48 ชั่วโมง กต 502 3 (2-2) 64 ชั่วโมง กต 503 3 (2-2) 64 ชั่วโมง รวม 9 หน่วยกิต 176 ชั่วโมง แบ่งเป็น 6 Modules ดังนี้ Module One : How to teach vocabulary 1 หน่วยกิต 19 ชั่วโมง = 3 วัน Module Two : How to teach grammar. 2 หน่วยกิต 43 ชั่วโมง = 6 วัน Module Three : flow to teach speaking 2 หน่วยกิต 43 ชั่วโมง = 6 วัน Module Four : How to teach reading 2 หน่วยกิต 43 ชั่วโมง = 6 วัน Module Five : How to teach listening 1 หน่วยกิต 19 ชั่วโมง = 3 วัน Module Six : How to teach writing 1 หน่วยกิต 19 ชั่วโมง = 3 วัน	กต 504 การปฏิบัติการสอน 2 (0-4) กต 571 โครงการงานสอนในโรงเรียน 4 (0-8)

ข. รูปแบบการดำเนินการและแนวบริหารหลักสูตร

จากข้อจำกัดที่พบว่า ทางเลือกที่หนึ่ง คือการจัด Out-reach Program ณ จังหวัดที่ไม่ใช่แหล่งที่ตั้งของมหาวิทยาลัย มิสามารถกระทำได้เนื่องจากไม่สอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัย (ในปี 2539-40) และส่วนทางเลือกที่สอง คือรูปแบบการสอนทางไปรษณีย์ โดยการส่งเอกสารให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเองนั้น ไม่เหมาะกับครูไทยที่ยังต้องการเรียนที่มีครูเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ คณะผู้วิจัยจึงปรับปรุงแบบการจัดเนื้อหารายวิชาให้มีความเบ็ดเสร็จในตัวเอง ดังปรากฏในตารางที่ 3.4 และเสนอแนวทางการดำเนินการบริหารหลักสูตร ซึ่งจะเป็นการผสมผสานของสองแนวทางข้างต้น คือ

1. หน่วยการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถอ่านและทำความเข้าใจได้ง่าย จะใช้วิธีการส่งเอกสารการสอนให้ศึกษาด้วยตนเอง และสื่อสารกับผู้เรียนด้วยวิธีทางโทรศัพท์ หรือไปรษณีย์ หรืออี-เมล เช่น หน่วยการเรียนรู้ต่าง ๆ ในรายวิชา กศ 505 และหมวดรายวิชาเลือก
 2. หน่วยการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยเนื้อหาทางทฤษฎี การสาธิตและอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ในการปฏิบัติจริงได้ จะจัดเป็นกรอบระยะสั้นในลักษณะ Out-reach Program โดยคณะผู้สอนไปสอน ณ จังหวัดที่มีครูเข้าอบรมด้วยความร่วมมือของฝ่ายการศึกษาของจังหวัดในการจัดหาสถานที่การอบรม รายวิชาเหล่านี้ได้แก่ รายวิชาหลักที่ได้กล่าวมาแล้ว
 3. หน่วยการเรียนรู้ที่เป็นการประยุกต์สิ่งที่เรียนมาใช้ในสภาพการณ์จริง ณ โรงเรียนที่ประจำการ ผู้เรียนจะเป็นผู้เขียนโครงการและปฏิบัติการด้วยตนเอง และดำเนินการสะท้อนผลการปฏิบัติ (reflection) ตามหัวข้อ / รูปแบบที่กำหนด โดยสื่อสารกับผู้สอนทางไปรษณีย์
- รูปแบบการดำเนินการในการบริหารหลักสูตรดังกล่าวเป็นไปในลักษณะตามที่ปรากฏในตารางที่ 3.5

- สำหรับครูอังกฤษ

OUTREACH/ทางไกล

Professional
Development at
your door step.

OUTREACH
SWU Dip in TEFL

- **BLOCK 1 A:** March 1 week English for communication (Pre-requisite)
- 1 week How to teach VOCABULARY
- 2 WEEKS How to teach GRAMMAR (Out-reach Program)

BLOCK 1 B: June

- 1 week How to teach SPEAKING
- 1 week How to teach READING
- 1 week How to teach LISTENING
- 1 week How to teach WRITING (Out-reach Program)

- **BLOCK 2:** July-Sept Practical Teaching at your own school
- August 1 week LANGUAGE TESTING (Self-Instruction)

- **BLOCK 3:** Nov - Feb. **PROJECT**
(At your own school)

Block 4 : March
2 Elective courses
(Self-Instruction)

- น. ศรีนรินทร์วิโรต(มศว)
- ภาควิชาภาษาศาสตร์

3.4.2 ลักษณะของสื่อการสอน

จากการศึกษาเอกสารทางไกลของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ พบว่า การผสมผสานรูปแบบของสื่อการสอนของมหาวิทยาลัย Birmingham และ RELC, Singapore จะมีความเหมาะสม เพราะ

1. มีการสรุปเอกสารที่ผู้เรียนจะต้องอ่านไว้เป็นภาษาอังกฤษในบางหน่วยการเรียนการสอนพร้อมรายชื่อหนังสืออ้างอิงประกอบ ทั้งนี้เพื่อช่วยผู้เรียนที่อยู่ต่างจังหวัด ซึ่งอาจมีปัญหาในการจัดหาหนังสือเหล่านี้

2. มีการกำหนดกิจกรรมในรูปของงาน (Task) ที่เปิดเสรีในตัวเอง และตรงตามวัตถุประสงค์การสอนที่วางไว้

3. มีการตั้งคำถามให้ผู้เรียนศึกษาคำตอบด้วยตนเอง หรือสามารถอ้างอิงจากความคิดเห็นของครู แทนการให้คำตอบไว้เพียงคำตอบเดียว

จากหลักการข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงทดลองสร้างสื่อการสอนเพื่อสนองรูปแบบการสอนทางไกลที่ได้เสนอแนะไว้ในข้อ 3.4.1.2 โดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะดังต่อไปนี้

ก. สื่อการสอนสำหรับการสอนนอกวิทยาเขต (Out-reach Program)

ข. สื่อการสอนสำหรับการสอนทางไปรษณีย์

ทั้งนี้โดยสื่อการสอนแต่ละชุดจะมีองค์ประกอบดังนี้

1. บทนำ (Introduction)
2. เนื้อหารายวิชา (Content)
3. หนังสืออ้างอิง (Reference)

สื่อการสอน 2 แบบข้างต้น มีรายละเอียดในองค์ประกอบตามลักษณะของการดำเนินการดังรายละเอียดต่อไปนี้

ก. สื่อการสอนสำหรับการสอนนอกวิทยาเขต

สื่อการสอนชุดนี้จัดทำในลักษณะหน่วยการสอน เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้สอนในการดำเนินการ เป้าหมายของสื่อการสอนชุดนี้ คือ การฝึกให้ผู้เรียนเป็นครูที่รู้จักวิเคราะห์การสอน และสะท้อนผลการปฏิบัติของตนเอง (self-reflective teachers) ผ่านทางกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นส่วนประกอบของสื่อในรูปของแบบประเมินตนเอง เนื้อหารายวิชาเน้นทฤษฎีควบคู่กับการปฏิบัติ และการให้ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) โดยเป็นการนำเสนอหลักการในรูปของกิจกรรมให้ผู้เรียนฝึกวิเคราะห์ทฤษฎี หลักการ ผ่านกระบวนการลงมือปฏิบัติในกลุ่มย่อย และอภิปรายร่วมกับผู้สอน เพื่อได้ข้อสรุปแนวทางการจัดการเรียนการสอน ปัญหาที่เกิดขึ้น การประยุกต์หลักการในการปฏิบัติ การสอน และการวัดประเมินผลตามเนื้อหารายวิชานั้น ๆ เพื่อผู้เรียนจะได้นำวิธีการไปทดลอง

ปฏิบัติจริงในการเรียนการสอน ณ โรงเรียนประจำการ และรายงานผลการปฏิบัติงานในช่วงที่สอง เพื่อรับข้อมูลย้อนกลับเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาตัวเองต่อไป

สื่อการสอนสำหรับการสอนนอกวิทยาเขตประกอบด้วย รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. บทนำ ซึ่งประกอบด้วย ความโดยย่อ จุดมุ่งหมาย เอกสารอ่านประกอบ และการวัดประเมินผล เพื่อให้ได้ภาพรวมของหน่วยการสอน และแนวทางการวัดประเมินผลที่ใช้ในแต่ละบทเรียน

2. แบบประเมินตนเองก่อนและหลังการศึกษอบรมตามโครงการ เฉพาะหน่วยการเรียนการสอนที่เป็นหน่วยการเรียนการสอนชุดแรก โดยให้ผู้เรียนประเมินตนเองก่อนเข้าโครงการเพื่อให้ ผู้เรียนวิเคราะห์ความจำเป็นและความต้องการตลอดจนถึงเป้าหมายในการเรียน และเมื่อหลังจากจบหลักสูตรแล้วจะมีการประเมินตนเอง โดยใช้แบบประเมินชุดนี้อีกครั้ง เพื่อจะได้นำผลมาเปรียบเทียบ ให้คำปรึกษา และข้อเสนอแนะแก่ผู้เรียน

แบบประเมินตนเองชุดนี้ประกอบด้วย การประเมินในหัวข้อต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน
(Learner's Involvement)
2. การจัดการเรียนการสอน (Lesson Management)
3. ภาษาที่ครูใช้ในการเรียนการสอน (Teacher Language)
4. การใช้สื่ออุปกรณ์การสอน (Use of Teaching Aids)
5. การทดสอบและประเมินผล (Testing and Evaluation)

ในแต่ละหัวข้อกำหนดให้ผู้เรียนระบุจุดเด่นจุดด้อยของตนเองเพื่อช่วยให้เห็นตนเองเด่นชัดขึ้น และเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองต่อไป

3. แบบประเมินตนเองก่อนและหลังการเรียน แบบประเมินตนเองชุดนี้มุ่งให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสามารถของตนเอง (self-awareness) โดยมีการประเมินก่อนการเรียน เพื่อผู้เรียนได้รู้จักตนเองว่ามีจุดดีจุดด้อยในเรื่องที่จะเรียนอย่างไร และมากน้อยเพียงใด และประเมินตนเองอีกครั้งหลังการเรียนเพื่อเป็นการตรวจสอบความเข้าใจในเรื่องที่เรียน และสำรวจความก้าวหน้าของตนเอง เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาตนเอง (self-development) ต่อไป

4. เนื้อหารายวิชา เนื้อหารายวิชาในหน่วยการสอนแต่ละชุดจะเป็นลักษณะกิจกรรมตามหัวข้อย่อยที่เป็นองค์ประกอบของเนื้อหาในรายวิชานั้น ๆ ในแต่ละกิจกรรมการสอนจะมีการเสนอรายละเอียดของจุดประสงค์ สื่อที่ใช้ ระยะเวลาประมาณการที่ใช้ในการทำกิจกรรมการสอน การเตรียมการ ขั้นตอนการสอน และงานที่มอบหมายให้ผู้เรียนไปทำเป็นการบ้าน ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้สอนได้ใช้เป็นแนวทางในการสอนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการฝึกให้ผู้เรียนเป็นผู้รู้จักคิด

วิเคราะห์และสะท้อนผลการเรียน การปฏิบัติงาน ทั้งนี้โดยอาศัยแนวทางและขั้นตอนการสอนที่คณะผู้วิจัยได้ใช้ในการสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต การสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ ที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และพบว่าได้ผลดีมีประสิทธิภาพตามเป้าหมาย

5. หนังสืออ้างอิง ในตอนท้ายบทจะมีรายการหนังสืออ้างอิงเพื่อผู้สอนจะได้ค้นคว้าเพิ่มเติม หรือแนะนำให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมนอกเหนือจากหนังสืออ่านประกอบที่แนะนำในแต่ละหัวข้อกิจกรรม

6. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้มีการประกันคุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยจึงกำหนดให้มีการใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอน โดยผู้เรียนเป็นผู้ทำแบบสอบถามหลังการเรียนในทุกหน่วยการเรียนการสอน

ข. สื่อการสอนสำหรับการสอนทางไปรษณีย์

สื่อการสอนชุดนี้เป็นสื่อที่ผู้เรียนต้องศึกษาด้วยตนเอง ประกอบด้วยเนื้อหาทางทฤษฎีที่มีการนำเสนอเพื่อเป้าหมายที่ไปสู่การนำไปใช้ สื่อการสอนสำหรับการสอนทางไปรษณีย์ประกอบด้วย

1. บทนำ เพื่อเป็นการสื่อสารระหว่างผู้เขียนและผู้เรียนถึงหลักการ จุดมุ่งหมายของสื่อชุดนี้
2. ประมวลเนื้อหาวิชา (สารบัญ) เพื่อให้ภาพรวมของเนื้อหาที่ปรากฏในหน่วยการเรียนการสอนทั้งหมด
3. เนื้อหาในแต่ละบทเรียน ในแต่ละบทเรียนจะประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ความโดยย่อ เป็นการสรุปเนื้อหาของบทเรียน

3.2 จุดมุ่งหมาย กำหนดจุดประสงค์ปลายทางที่มุ่งให้เกิดในตัวผู้เรียน

3.3 หนังสืออ่านประกอบ / อ้างอิง เป็นรายการหนังสือที่ผู้เรียนสามารถหาอ่านเพิ่มเติมประกอบการเรียนในแต่ละบท

3.4 การวัดประเมินผล เป็นการระบุกิจกรรมที่จะใช้เป็นงานสำหรับวัดประเมินผลของหน่วยการเรียนการสอนชุดนี้โดยมีการกำหนดค่าน้ำหนักคะแนน ทั้งนี้โดยผู้เรียนจะต้องทำกิจกรรมดังกล่าว และส่งให้ผู้สอนทางไปรษณีย์ตามกำหนดการที่จะมีให้

3.5 เนื้อหาและกิจกรรม ในแต่ละบทจะประกอบด้วยส่วนของเนื้อหาที่เป็นหลักการทฤษฎี เพื่อเป็นความรู้เบื้องต้นในรายวิชานั้น ๆ ให้แก่ผู้เรียนในการนำเสนอเนื้อหา โดยมีเอกสารประกอบ หรือตัวอย่างกิจกรรมจากการปฏิบัติจริงในห้องเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาและประยุกต์กับงานที่ปฏิบัติได้ดียิ่งขึ้น

ในส่วนของกิจกรรมจะอยู่ในรูปของงาน (task) ซึ่งอาจเป็นคำถาม หรือกิจกรรมที่มีความหลากหลายเพื่อตอบสนองผู้เรียนที่มีประสบการณ์การสอนต่างกันในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ประกอบการตัดสินใจ และไม่มีคำตอบที่ 'ถูก' หรือ 'ผิด' บังคับลงไปหากแต่เป็นคำตอบที่ได้ โดยยึดหลักการของการผนวกความรู้ ประสบการณ์ และทฤษฎีที่เรียน เพื่อเลือกสิ่งที่เหมาะสมที่สุดในการประยุกต์กับห้องเรียนของผู้เรียน

ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้จัดทำตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้การสอนตามหลักการข้างต้น 2 ชุด

ดังนี้

1. หน่วยการเรียนรู้การสอนที่มีภาคทฤษฎีควบคู่กับภาคปฏิบัติ โดยมีครูผู้สอนในระบบการสอนนอกวิทยาเขต (Out-reach Program) คือหน่วยการเรียนรู้การสอนชุด "การสอนและการทดสอบศัพท์" (คู่มือสารคำสอนหน่วยการเรียนรู้การสอนชุดที่ 1 : การสอนและการทดสอบศัพท์)
2. หน่วยการเรียนรู้การสอนที่ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเอง โดยมีเอกสารสื่อสารทางไปรษณีย์กับผู้สอน คือหน่วยการเรียนรู้การสอน กต 505 : การทดสอบและการประเมินผลทางภาษา" (คู่มือสารหน่วยการเรียนรู้การสอน กต 505 : การทดสอบและการประเมินผลทางภาษา)

3.5 การศึกษาความเป็นไปได้ของการสอนแบบทางไกล และการทดลองสื่อการสอนทางไกล

3.5.1 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

ผู้วิจัยและผู้ช่วยได้เดินทางไปเก็บข้อมูลและทดลองใช้สื่อการสอนที่สร้างขึ้น 2 ครั้ง ครั้งแรกระหว่างวันที่ 28 กรกฎาคม - 2 สิงหาคม 2541 ณ จังหวัดชัยนาท และครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 13 - 18 สิงหาคม 2541 ณ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีจุดประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อเผยแพร่โครงการเปิดการสอนทางไกลหลักสูตร ป.บัณฑิต การสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ และเก็บข้อมูลจากผู้บริหารการศึกษาระดับจังหวัด ว่ามีความสนใจและสนับสนุนโครงการดังกล่าวมากน้อยเพียงใด วิธีการเก็บข้อมูลใช้การสัมภาษณ์ การรวบรวมเอกสาร

2. เพื่อเผยแพร่โครงการในกลุ่มครูผู้สอนภาษาอังกฤษในบรรดากลุ่มเป้าหมาย คือครูสอนภาษาอังกฤษในระดับมัธยมและประถมศึกษา และเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามด้านความสนใจ ค่าใช้จ่าย วิธีดำเนินการ ปัญหา อุปสรรค เพื่อมาประกอบการตัดสินใจในการดำเนินการเปิดการสอนทางไกล

3. เพื่อทดสอบคุณภาพของหน่วยการเรียนการสอนที่สร้างขึ้น

3.5.2 ผลการเผยแพร่และการเก็บข้อมูลความเป็นไปได้ของโครงการ

ข้อมูลของจังหวัดชัยนาท

จังหวัดชัยนาทเป็นจังหวัดภาคกลางที่ไม่มีมหาวิทยาลัย และวิทยาลัยครู มีประชากร 351,200 คน และสมาชิกสภาผู้แทน 2 คน คือ ส.ส.มณเฑียร สมประชา และ ส.ส.เด็ดดวง คุ่มชนะ มีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา 15 โรงเรียน และโรงเรียนประถม 27 โรงเรียน โดยทั่วไปชาวบ้านมีฐานะดี อาชีพหลักคือการทำนาและประมง โดยมีนาเป็นของตนเอง มีโรงงานรองเท้า SCS อยู่ที่อำเภอสรรพยา ที่อำเภอสรรคบุรี และอุตสาหกรรมครัวเรือน คือการทำต้นไม้เทียม และการทำแชมพูสมุนไพร

นักเรียนส่วนใหญ่จะเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา โดย 2% จะเข้ามหาวิทยาลัย ส่วนที่เหลือ เด็กผู้ชายมักจะพยายามสอบเข้าโรงเรียนทหาร เด็กผู้หญิงจะสอบวิชาชีพพยาบาล

เมื่อขึ้นไปสำรวจข้อมูลนั้น ผู้บริหารส่วนใหญ่ติดราชการและไม่มีเวลาที่จะให้สัมภาษณ์ จึงเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

รายงานการสำรวจความต้องการของครูในจังหวัดชัยนาท ในการเข้ารับการศึกษา
Diploma in TEFL Out-reach Program ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

1. เพศ	ชาย	19	(27.94 %)
	หญิง	48	(70.58 %)
	รวม	67	

2. วุฒิการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	
	ปริญญาตรี	63	(92.64 %)
	ปริญญาโท	5	(7.35 %)
3. สถานภาพครอบครัว	โสด	15	(22.06 %)
	สมรส	50	(73.53 %)
	หม้าย/หย่า	3	(4.41 %)
4. รายได้ต่อเดือน	ต่ำกว่า 10,000	11	(16.17 %)
	10,001 - 20,000	53	(77.94 %)
	มากกว่า 20,000	4	(5.88 %)
5. ขนาดของ โรงเรียน (จำนวนนักเรียน)	เล็ก (น้อยกว่า 200)	10	(14.70 %)
	กลาง (201 - 500)	10	(14.70 %)
	ใหญ่ (501 - 1500)	20	(29.40 %)
	ใหญ่มาก (1501 - 2000)	18	(26.47 %)
	อื่น ๆ (มากกว่า 2000)	8	(11.76 %)
	ไม่ตอบคำถาม	2	(2.94 %)
6. จำนวนครูผู้สอน ภาษาอังกฤษ	ต่ำกว่า 3 คน	65	(95.59 %)
	ต่ำกว่า 5 คน	2	(2.94 %)
	ต่ำกว่า 10 คน	1	(1.47 %)
	ต่ำกว่า 20 คน	-	
7. ระดับที่สอน	ประถม	13	(19.12 %)
	มัธยม	38	(55.88 %)
	ทั้งประถมและมัธยม	7	(10.29 %)
	ไม่ตอบ	10	(14.71 %)
8. ความสนใจ	มาก	36	(52.94 %)
	ปานกลาง	27	(39.70 %)
	ไม่สนใจ	5	(7.35 %)
9. จำนวนผู้ที่มี อี-เมลใช้		0	(0 %)

ข้อมูลของจังหวัดกาฬสินธุ์

จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีประชากร 960,000 คน มีสมาชิกสภาผู้แทน 6 คน เป็นเด็กในวัยเรียนระดับมัธยมศึกษา 57,059 คน หรือ (5.93%) ของประชากร

ข้อมูลทางด้านการศึกษา จากข้อมูลทางด้านการศึกษาของจังหวัดกาฬสินธุ์ประจำปี 2540 พบว่า ในระดับมัธยมศึกษา มีโรงเรียนสังกัดกรมสามัญ 64 โรงเรียนขยายโอกาส 4 โรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่และกลางที่มีนักเรียนมากกว่า 500 คน 29 โรงเรียน (45.31%) และโรงเรียนขนาดเล็กน้อยกว่า 500 คน 35 โรงเรียน (54.7%) จำนวนอาจารย์ 2,232 คน จำนวนนักเรียน 57,059 คน

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้บริหาร 3 ท่าน คือ

1. ผู้อำนวยการโรงเรียนกาฬสินธุ์พิทยาสรรค์อันเป็นโรงเรียนประจำจังหวัด
2. ผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัด
3. ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัด

ซึ่งทั้ง 3 ท่าน ยินดีอย่างยิ่งหากจะมีการเปิดสอนทางไกล และเสนอว่าน่าจะทำการพัฒนาบุคลากรทั้งจังหวัด โดยเริ่มที่จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นจังหวัดแรก ทั้งสามท่านคิดว่าควรใช้โรงเรียนกาฬสินธุ์พิทยาสรรค์เป็นศูนย์กลางในการจัดการสอนนอกวิทยาเขต เนื่องจากการคมนาคมสะดวก

ผู้อำนวยการโรงเรียนกาฬสินธุ์พิทยาสรรค์ ระบุว่าโครงการดังกล่าวจะมีประโยชน์สูงมาก เพราะขณะนี้ครูมีปัญหาในการลาศึกษาต่อ โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนไม่ถึง 500 คน จะมีครูภาษาอังกฤษเพียง 0-2 คน ซึ่งจะไม่อนุมัติให้ครูลาศึกษาต่อ เพราะจะไม่มีคนสอนแทน ในระดับประถมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสจะมีความต้องการสูงมาก ทางศูนย์ภาษา อังกฤษ (ERIC) ได้เคยช่วยอบรมให้กับครูในโรงเรียนประถมศึกษา 20 วัน พบว่าเป็นที่ต้องการของครูมาก และทางโรงเรียนได้จัดหาทุนให้กับครูเหล่านี้มาช่วยเป็นค่าใช้จ่ายในการอบรม โครงการศึกษาในลักษณะเดียวกัน คือ โครงการภาคพิเศษของมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่ผู้เรียนต้องเดินทางไปศึกษาตอนเย็น หรือวันเสาร์-อาทิตย์ เป็นระยะทาง 72 กิโลเมตร

จากการสำรวจความต้องการของครูในจังหวัดกาฬสินธุ์ในการเข้ารับการศึกษอบรมตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตในลักษณะของ Outreach Program ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร โดยใช้แบบสอบถาม ปรากฏผลดังนี้

1. เพศ	ชาย	67	
	หญิง	143	
	รวม	210	
2. วุฒิกการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	4	(1.90 %)
	ปริญญาตรี	195	(92.86 %)
	ปริญญาโท	8	(3.81 %)
	ไม่ตอบคำถาม	3	(1.43 %)
3. สถานภาพครอบครัว	โสด	57	(27.14 %)
	สมรส	143	(68.09 %)
	หม้าย / หย่า	7	(3.33 %)
	ไม่ตอบคำถาม	3	(1.43 %)
4. รายได้ต่อเดือน	ต่ำกว่า 10,000	11	(16.17%)
	10,001-20,000	53	(77.94%)
	มากกว่า 20,000	4	(5.88%)
5. ขนาดของโรงเรียน (จำนวนนักเรียน)	เล็ก (น้อยกว่า 200)	19	(9.05 %)
	กลาง (201 - 500)	53	(25.24 %)
	ใหญ่ (501 - 1500)	63	(30.00 %)
	ใหญ่มาก (1501 - 2000)	36	(17.14 %)
	อื่น ๆ (มากกว่า 2000)	36	(17.14 %)
	ไม่ตอบคำถาม	3	(1.43 %)
6. จำนวนครูผู้สอนภาษาอังกฤษ	ต่ำกว่า 3	65	(30.95 %)
	ต่ำกว่า 5	43	(20.48 %)
	ต่ำกว่า 10	42	(20.00 %)
	ต่ำกว่า 20	53	(25.24 %)
	ไม่ตอบคำถาม	7	(3.33 %)

(นายบรรเทา วรรณราช)

ผู้อำนวยการ รร.สมเด็จ

แหล่งทุน

สหกรณ์ครู

สปช.

สถานที่ที่ใช้ในการเปิดศูนย์

ร.ร.ครูประชาสรรค์

ศูนย์ ERIC รร.สมเด็จ

ร.ร.ชัยนาทพิทยาคม

อ.สมเด็จ

รร.กาฬสินธุ์พิทยาสรรค์

อ.เมือง

จะเห็นได้ว่า จากการเก็บข้อมูลจากครูภาษาอังกฤษ 68 คน (22.36%) ของครูภาษาอังกฤษในจังหวัดชัยนาท พบว่ามีผู้สนใจจะสมัครเข้าเรียน 36 คน หรือ 52.44% ของจำนวนผู้กรอกแบบสอบถาม ส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้เก็บข้อมูลจากครูสอนภาษาอังกฤษ 210 คน (50.24%) ของครูภาษาอังกฤษในจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่ามีครูถึง 165 คน หรือ 78.57% ของผู้กรอกแบบสอบถามมีความประสงค์จะเข้าเรียนในโครงการสอนทางไกล จึงสรุปได้ว่าทั้งสองจังหวัดนี้ความพร้อมค่อนข้างสูงในการเข้าโครงการดังกล่าว

นอกจากนี้คณะผู้วิจัยยังได้สำรวจความจำเป็นและความต้องการการอบรมการสอนภาษาอังกฤษของครูในจังหวัดทั้งสอง ดังรายละเอียดข้างล่าง

ตารางที่ 3.5 แสดงความจำเป็นและความต้องการการอบรมการสอนภาษาอังกฤษของครูในจังหวัดชัยนาทและกาฬสินธุ์

ความจำเป็นและความต้องการ	จังหวัดชัยนาท (N = 68) ความถี่ %	จังหวัดกาฬสินธุ์ (N = 210) ความถี่ %	รวม N = 278 ความถี่ %
1. ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ (ทักษะฟัง พูด อ่าน เขียน แปล)	14 (20.59%)	40 (19.04%)	54 (39.63%)
2. การออกเสียงอย่างถูกต้อง	4 (5.88%)	17 (8.09%)	21 (13.97%)
3. เทคนิคการสอนภาษาอังกฤษ ทักษะ ฟัง พูด อ่าน เขียน	10 (14.71%)	32 (15.24%)	42 (29.95%)
4. เทคนิคการสอนโดยใช้เทคโนโลยี สมัยใหม่	7 (10.29%)	17 (8.09%)	24 (18.38%)

5. การจัดกิจกรรม เกม เพลง สอนให้ สนุก	12 (17.65%)	25 (11.90%)	37 (29.55%)
6. การสอนไวยากรณ์	4 (5.88%)	17 (8.09%)	21 (13.97%)
7. การวัดผล การออกข้อสอบ การ วิเคราะห์ข้อสอบ การสร้าง Authentic assesement, Profolio	9 (13.24%)	19 (9.05%)	28 (22.29%)
8. การผลิตสื่อการสอน	8 (11.65%)	20 (9.52%)	28 (22.29%)
9. อังกฤษธุรกิจ	-	11 (5.24%)	11 (5.24%)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ความจำเป็นและความต้องการสูงสุดของทั้ง 2 กลุ่ม คือ ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของครูในทักษะต่าง ๆ รองลงมาคือความสามารถในเทคนิควิธีการสอนภาษา ตามด้วยการจัดกิจกรรมการสอนให้สนุก และการผลิตสื่อการสอนและการวัดผล

3.5.3 ผลการทดลองใช้สื่อการสอนทางไกล

คณะผู้วิจัยได้สร้างสื่อการสอน 2 รูปแบบ ดังเอกสารที่แนบ คือ

1. หน่วยการสอนสำหรับรายวิชา กค 502 (การวางแผนรายวิชา และการวางแผนการสอน) คือ หน่วยการเรียนการสอนชุดที่ 1 การสอนและการทดสอบศัพท์ สำหรับการสอนนอกวิทยาเขต

2. หน่วยการสอนสำหรับรายวิชา กค 505 (การทดสอบและการประเมินผลทางภาษา) คือ หน่วยการเรียนการสอน กค 505 : การทดสอบและการประเมินผลทางภาษา (Language Teaching and Evaluation) สำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเองทางไปรษณีย์

และได้นำหน่วยการเรียนทั้ง 2 ชุด ทดสอบกับผู้เรียนในชั้นเรียนภาคปกติ และปรับปรุงแก้ไข หลังจากนั้นได้นำไปใช้ทดลองอบรมกับคณะครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ณ. จังหวัดชัยนาท และจังหวัดกาฬสินธุ์ ดังรายละเอียดข้างล่าง

3.5.3.1 การทดลองใช้สื่อการสอนสำหรับหน่วยการเรียนการสอนที่ 1 : การสอนและการทดสอบศัพท์

ผู้วิจัยได้เดินทางไปทดลองใช้สื่อการสอนหน่วยการเรียนการสอนชุดที่ 1 : การสอนและการทดสอบศัพท์ โดยใช้เวลา 20 ชั่วโมง หรือประมาณ 3 วัน

ณ.จังหวัดชัยนาท ระหว่างวันที่ 29 ก.ค. - 2 ส.ค.41 มีผู้เข้ารับการอบรม 16 คน

ณ.จังหวัดกาฬสินธุ์ ระหว่างวันที่ 13 - 18 ส.ค.41 มีผู้เข้ารับการอบรม 15 คน

โดยได้จัดฝึกอบรมเป็นบริการวิชาการแก่ครูภาษาอังกฤษที่สนใจ และให้ผู้เข้ารับการอบรมกรอกแบบสอบถามหลังการอบรมเสร็จสิ้น ได้ผลดังต่อไปนี้

จังหวัดชัยนาท (จำนวนผู้เข้ารับการอบรมจำนวน 16 คน)

ตารางที่ 3.6 ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เข้ารับการอบรม ณ จังหวัดชัยนาท

ท่านมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่อไปนี้เพียงใด					
รายการประเมิน	ระดับความเข้าใจ				
	เข้าใจเป็นอย่างดี			ไม่เข้าใจเลย	
	4	3	2	1	0
การสอนศัพท์ (Teaching Vocabulary)					
1. How to select words to teach	5	10	1	0	0
2. How to present new words	8	8	2	0	0
3. Guessing words from context steps in presenting words					
- using pictures	9	6	1	0	0
- explain simply	4	10	2	0	0
- mime and act.	4	10	2	0	0
- can you guess?	5	10	1	0	0
- translation	3	10	3	1	0
การทดสอบศัพท์ (Testing Vocabulary)					
4. เป้าหมายของหลักสูตร	5	6	4	1	0
5. ความแตกต่างระหว่าง Proficiency Test - Achievement Test - Classroom Test	5	8	2	1	0
6. ข้อสอบศัพท์ควรวัดอะไรบ้าง	8	4	3	0	0
รวม	56	82	21	2	0
X	5.6	8.2	2.1	.2	0
%	35	51.25	13.13	1.25	0

ซึ่งหมายความว่าในการทดลองสอนหน่วยการเรียนรู้การสอนชุดนี้ :-

- 35 % ของผู้เข้าอบรม ในจังหวัดชัยนาท มีความเข้าใจเป็นอย่างดี
- 51.25 % ของผู้เข้าอบรม ในจังหวัดชัยนาท มีความเข้าใจเป็นอย่างดี
- 15.88 % ของผู้เข้าอบรม ในจังหวัดชัยนาท มีความเข้าใจปานกลาง
- 1.23 % ของผู้เข้าอบรม ในจังหวัดชัยนาท ไม่ค่อยเข้าใจ

โดยได้มีผู้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติม ซึ่งได้นำมาเพียงบางส่วนดังนี้

“ได้รับความรู้เพิ่มเติมจากหัวข้อต่าง ๆ เพิ่มขึ้นมาก และอยากจะมาเรียนตามโครงการที่อาจารย์กำลังจะจัดขึ้นที่ศูนย์”

“ได้รับความรู้เพิ่มเติมเป็นอันมาก ได้เห็นแนวทางการสอนภาษาอังกฤษได้ชัดเจนขึ้น”

“อาจารย์ตั้งใจให้ความรู้ และเทคนิคที่เป็นประโยชน์แต่สับสนอย่างมาก ถ้าเป็นไปได้อยากจะให้มีการประชาสัมพันธ์จังหวัดใกล้เคียงถึงความปรารถนาดีอันนี้ให้กว้างขวาง เพื่อโอกาสของผู้ที่ต้องการพัฒนาตนเองต่อไป”

จังหวัดกาฬสินธุ์ (จำนวนผู้เข้าอบรม 15 คน)

ผลของการประเมินความรู้ความเข้าใจของครูผู้เข้าร่วมการอบรม ณ

จังหวัดกาฬสินธุ์ ปรากฏดังตารางที่ 3.7

ตารางที่ 3.7 ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เข้ารับการอบรม ณ. จังหวัดกาฬสินธุ์

ท่านมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่อไปนี้เพียงใด					
รายการประเมิน	ระดับความเข้าใจ				
	เข้าใจเป็นอย่างดี			ไม่เข้าใจเลย	
	4	3	2	1	0
การสอนศัพท์ (Teaching Vocabulary)					
1. How to select words to teach	7	7	1	0	0
2. How to present new words	6	9	0	0	0
3. Guessing words from context steps in presenting words					
- using pictures	8	7	0	0	0
- explain simply	7	6	2	0	0
- mime and act.	7	8	0	0	0
- can you guess?	7	8	0	0	0
- translation	6	8	1	0	0
การทดสอบศัพท์ (Testing Vocabulary)					
4. เป้าหมายของหลักสูตร	4	9	2	0	0
5. ความแตกต่างระหว่าง Proficiency Test - Achievement Test - Classroom Test	4	3	1	1	0
6. ข้อสอบศัพท์ควรวัดอะไรบ้าง	1	10	0	1	0
รวม	57	75	7	2	0
X	5.7	7.5	.7	.2	0
%	37.99	50.00	4.62	1.33	0

ซึ่งหมายความว่าในการทดลองใช้สื่อการสอนชุดนี้ :-

- 37.99 % ของผู้เข้ารับการอบรม ในจังหวัดกาฬสินธุ์ มีความเข้าใจเป็นอย่างดี
- 50.00 % ของผู้เข้ารับการอบรม ในจังหวัดกาฬสินธุ์ มีความเข้าใจเป็นอย่างดี
- 4.62 % ของผู้เข้ารับการอบรม ในจังหวัดกาฬสินธุ์ มีความเข้าใจปานกลาง
- 1.33 % ของผู้เข้ารับการอบรม ในจังหวัดกาฬสินธุ์ ไม่ค่อยเข้าใจ

ผลของการทดลองสอดคล้องกับผลของการทดลองสื่อในโรงเรียนในจังหวัดชัยนาท คืออยู่ในเกณฑ์ที่เป็นที่น่าพอใจมากถึงน่าพอใจอย่างยิ่ง

โดยผู้เข้าอบรมได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมดังนี้

“การนำเสนอของวิทยากรชัดเจน แต่มีเวลาน้อย”

“อยากได้เทคนิคเพิ่ม”

“ควรสรุปเป็นภาษาไทย”

3.5.3.2 การทดลองใช้สื่อหน่วยการเรียนรู้การสอนรายวิชา ภาต 505 การทดสอบและการประเมินผลทางภาษา (Language Testing and Evaluation)

สำหรับสื่อหน่วยการเรียนรู้การสอนชุด ภาต 505 นั้น ได้ทดลองใช้กับนิสิตที่เข้ามาเรียนในหลักสูตร ป.บัณฑิต การสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ ในปี 2541-2542 จำนวน 16 คน โดยดำเนินการดังนี้

1. มอบเอกสารการเรียนรู้การสอนและวิธีการใช้สื่อ
2. ให้นิสิตศึกษาด้วยตนเองโดยสื่อสารและส่งงานผ่านเลขานุการของภาควิชาฯ
3. มีการพบนิสิต 2 ครั้ง ๆ ละ 3 ชั่วโมง ครั้งแรกเมื่อศึกษาได้ 10 สัปดาห์ และครั้งที่ 2 เมื่อจบรายวิชา
4. ประเมินผลรายวิชา

ปรากฏผลตามตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 3.8 : ผลการประเมินการใช้เอกสารการเรียนการสอน ภาต 505 : การทดสอบและการประเมินผลทางภาษา

ท่านมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่อไปนี้เพียงใด					
รายการประเมิน	ระดับความเข้าใจ				
	เข้าใจเป็นอย่างดี			ไม่เข้าใจเลย	
	4	3	2	1	0
1. เจตนาในการวัดและแบบทดสอบประเภทต่าง ๆ					
1. เจตนาในการทดสอบภาษา	6	6	2	1	1
2. ลักษณะของแบบทดสอบที่มีคุณภาพ	8	4	3	1	0
2. ความสามารถในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนภาษาอังกฤษ					
3. การกำหนดเนื้อหา	6	7	2	1	0
4. การวางแผนการทดสอบ	4	8	3	1	0
5. การสร้างข้อสอบและกำหนดผังข้อสอบ	3	7	6	0	0
6. การตรวจและการวิเคราะห์ผลการสอบ	5	6	4	1	0
3. การทดสอบที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้					
7. กรอบทฤษฎี	5	5	3	1	1
8. แนวการวัดและประเมินผล	5	5	3	1	1
9. เนื้อหาและการวัด	6	7	3	0	0
10. การประเมินจากแฟ้มงานของนักเรียน	6	4	2	2	2
4. การให้คำปรึกษาแก่ผู้สอนเกี่ยวกับกระบวนการวัดและทดสอบทางภาษา	3	5	3	2	3
รวม	57	61	34	12	8
X	5.7	6.1	3.4	1.2	0.8
%	37.8	38.13	21.25	7.5	5.0

ซึ่งหมายความว่าสื่อการเรียนการสอนชุดนี้

37.80 % ของผู้ทดลองใช้ มีความเข้าใจ และความสามารถระดับดีมาก

38.13 % ของผู้ทดลองใช้ มีความเข้าใจ และความสามารถระดับดี

21.25 % ของผู้ทดลองใช้ มีความเข้าใจ และความสามารถระดับปานกลาง

7.50 % ของผู้ทดลองใช้ มีความเข้าใจ และความสามารถระดับไม่เข้าใจ

5.00 % ของผู้ทดลองใช้ มีความเข้าใจ และความสามารถระดับไม่เข้าใจเลย

และมีผู้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติม ซึ่งนำเสนอเพียงบางส่วนดังนี้

Student 1

We feel very confident now about testing after finishing this course. Before getting input from our tutor, we seemed to be only a person who can teach English. But now we know what the learning objectives are, when to use what skill, why to test, how to make good test, what the technical terms mean and so on. We have already known how to interpret the result of test analysis, test specification which is very useful for us to work out the outline of the test in 4 skills. We have also known how to weigh the balance of 4 skills in the course.

We are satisfied that we know about testing more than we did before. We can design our test correctly. We can random the test paper. We can discuss and find the particular points of the testing. We know how to build up our test directly to the objective and we cover our test into the content we teach the students. We know how to solve the problems by discussing in our group. We learn more about the process of testing and we also know the importance of the test that should be analyzed into validity, reliability, practicality and how to mark paper. We're learned how to turn a bad test paper into a good and better one, and when we must improve the test paper again.

We were led the most important point of our occupation which we hope to be better teachers. That is designing 4 skill test. We were asked to do the first draft then we took them into the class for discussion and we improve it according to the agreement of the class with the tutor's support. We took the second draft back to the class again for another discussion and that would be the final one. So we all felt very happy with our experience and we are very sure to be the teachers with better testing skill.

Student 2

This course is useful for us because we explore how to make perfect test. We know that the test should cover content we have taught. We found that we should not give students the difficult test which they have never learned before. It is not fair to the students. Second, due to bias, we have to discuss the criteria for marking, so that it will be fair for the students such as writing test. We have to separate the quality of their writing. We check at least 2-3 times to make sure that the score is reliable. Finally, we check that the test formats used one to one to students and that we have used them in class.

Student 3

This course is very useful due to the fact that most teachers tend to be biased in the way of marking the paper unfairly. The test bias has many different meanings and aspects. It is very important for teachers to understand the concepts with test bias.

The teachers should know that bias usually is associated with a test, and may be associated with any features of the testing situation such as the instruction, the examiner, or the examinees' attitude.

The criteria for marking score should be fixed by teacher in order to be fair to all students.

The teachers should be concerned with testing in subjects and skills areas. Basically, the concept of test fairness infers that students should be tested on what is taught in their class. So teachers must make certain that the tests they give cover the context they have taught.

The teachers need considerable practice if they are to apply it consistently and, if more than one teacher are involved, they should discuss what each of the categories mean and what and what levels they are setting, preferably with samples of the scripts before they start marking.

The teachers know how to select a standardized achievement test for final exam, it is the teachers' responsibility to provide enough information to parents and others about factors from example test reliability and validity. The teacher must be able to support and defend their choice.

The teachers who understand educational measurement realize that measurement is imperfect. The measurement error exists in any testing and must be acknowledged so it does not affect the use of the test results.

Student 4

This course is very useful for dividing the students in Class X should be in Class X-1 while some should be in X+1 by using the placement test at Winituksa School. This test is designed to sort new students into teaching groups, so they can start a course at almost the same level as the other students in the class. This kind of test is concerned with the student's present standing, and it relates to general ability rather than specific points of learning. The results of this test are needed very quickly in order to begin the class. A variety of the tests is necessary because a range of different activities is more likely to give an accurate overall picture of a student's level than a single assessment. The teacher has a chance to see each student individually if only for 2-3 minutes by asking or interviewing with each one of them before the final class allocation is made.

It helps teachers to complete the assessment for each individual student by closing factors that are not revealed by the written tests.

It establishes each student right from the start of his/her course as an individual.

The interview can sort out minor problems related to application forms and registration procedures. It provides the purpose for the use of the spoken language.

There will be a good opportunity to assess both oral production and fluency at the same time for the students.

Student 5

The teachers know how to design an appropriate test, it is necessary to plan the test so it will provide the most useful information.

The teachers know how to plan the test by using a table of the test specification.

The teachers know what content to include in the test and what cognitive level is needed.

Most teachers become familiar with the use of objectives from curriculum courses and curriculum materials.

When teachers use specific instructional objectives, it becomes very clear what should be on the test.

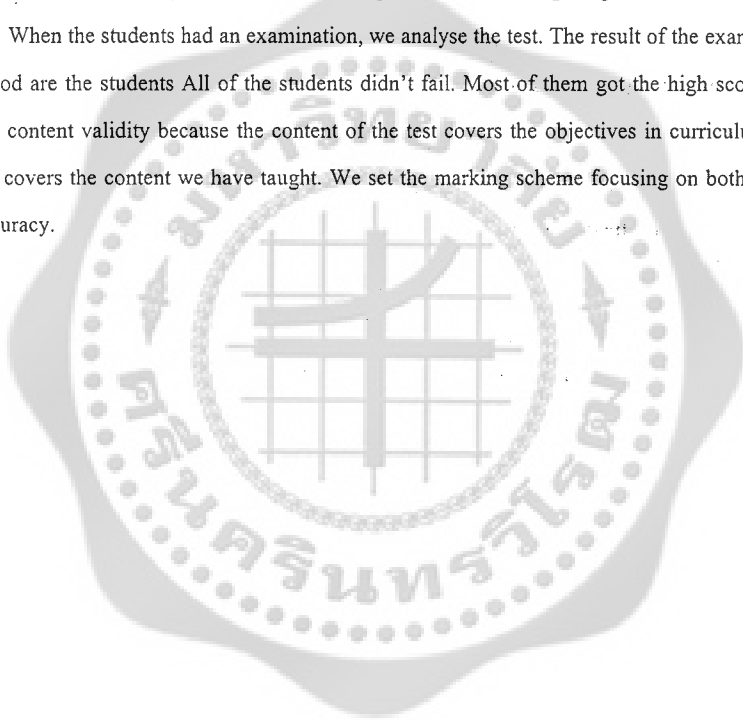
It will help teachers to design how much testing time is available, what item formats the students can handle, and the developmental level of the examinee.

Student 6

We planned in our group about the test and decided how to do the test. This course is very useful because we must use it when the students have an examination. We know how to do the test in intergrated skills : reading, writing, speaking and listening. We criticized every skill. We know how to weigh score for each skill.

When we did the test, we analyse the content first. We think that each content is the same as each learning objective. When we do the test, we must do the test specification to cover all four skills. We did the test many times, correct and improve it in order to get a good test.

When the students had an examination, we analyse the test. The result of the exam told us how good are the students All of the students didn't fail. Most of them got the high scores. The test has content validity because the content of the test covers the objectives in curriculum. And the test covers the content we have taught. We set the marking scheme focusing on both fluency and accuracy.

บทที่ 4

สรุป อภิปรายและเสนอแนะ

คณะผู้วิจัย ได้เดินทางไปเก็บข้อมูลและทดลองใช้สื่อการสอนที่สร้างขึ้น 2 ครั้ง ครั้งแรกระหว่างวันที่ 29 กรกฎาคม - 2 สิงหาคม 2541 ณ จังหวัดชัยนาท และครั้งที่สองระหว่างวันที่ 13-18 สิงหาคม 2541 ณ จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อเผยแพร่โครงการการเปิดสอน ป. บัณฑิต ในฐานะภาษาต่างประเทศในรูปแบบของการสอนทางไกล และเก็บข้อมูลที่เป็นเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาในการตัดสินใจทางด้านรูปแบบเนื้อหา และวิธีการดำเนินการในการเปิดสอนทางไกล และสรุปผลได้ดังต่อไปนี้

4.1 สรุปผลและอภิปรายผล

4.1.1 รูปแบบของโครงการการสอนทางไกล

จากการสำรวจความต้องการและความเป็นไปได้ของโครงการ ในการทดลองสื่อเอกสารคำสอน หน่วยการเรียนรู้การสอนชุดที่ 1 การสอนและการทดสอบศัพท์ กับครูในจังหวัดที่มีการสู่มตัวอย่าง 2 จังหวัด พบว่า มีผู้สนใจจะเรียนหลักสูตรนี้ในรูปแบบประสมระหว่างการสอนทางไกลทางไปรษณีย์หรือในรูปแบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในอนาคต ในภาคทฤษฎีและการเรียน ณ มหาวิทยาลัย ในช่วงภาคฤดูร้อนและการสอนนอกวิทยาเขตในรูปแบบของ Outreach program ดังนี้

จังหวัดชัยนาทจำนวน 36 คน หรือ 52.44% ของผู้ตอบแบบสอบถาม

จังหวัดกาฬสินธุ์จำนวน 165 คน หรือ 78.57% ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ทั้งนี้โดยให้เหตุผลว่าเป็นรูปแบบที่เหมาะสมเบื้องต้น

ได้พัฒนาความสามารถในการสอนของตนเองอยู่ ณ. โรงเรียนที่ตนประจำการ	87%
สามารถนำไปใช้ได้ทันทีในห้องเรียนที่สอนอยู่แล้ว	85%
ผู้บริหารให้การสนับสนุน	81%
ไม่ต้องการคณาจารย์ของกรุงเทพฯ	79%
ประหยัดค่าใช้จ่าย (ค่าหอพัก ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่ารถเมล์)	75%
ไม่ขาดสอนและสร้างภาระให้เพื่อนร่วมงาน	70%
ไม่ต้องจากสามี/ภรรยา (ลดปัญหาความแตกแยกของครอบครัว)	52%

อภิปรายผล

อย่างไรก็ตาม เมื่อนำข้อเสนอนี้ให้ผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง (คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย และรองอธิการฝ่ายวิชาการ) เมื่อเดือนตุลาคม 2541 ปรากฏว่า

1. มหาวิทยาลัยยังไม่มีโครงสร้างรองรับการสอนทางไปรษณีย์
2. การสอนแบบ Outreach program นั้น นโยบายของมหาวิทยาลัยไม่ต้องการให้เปิดสอนหลายจุด หากสนใจให้เปิดสอนที่ ก) วิทยาเขตของศรีรักษ์ จังหวัดนครนายก หรือ/และ ข) วิทยาเขตครุฑูรดิตต์ที่มีการเปิดสอน สาขาพลศึกษาอยู่แล้ว

การสำรวจความต้องการนั้นในโครงการวิจัยได้ตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะสำรวจในจังหวัดที่ไม่มีมหาวิทยาลัย หรือวิทยาลัยครูตั้งอยู่เพื่อโอกาสในการพัฒนาครูในท้องถิ่นที่ครูจะค่อยมีโอกาสดังกล่าว ผลของการสำรวจจึงใช้กับกลุ่มเป้าหมายของมหาวิทยาลัยไม่ได้ทั้งที่มหาวิทยาลัยมีนโยบายให้เพิ่มการผลิตในสาขาวิชาภาษา

ดังนั้นภาควิชาจึงได้เปิดรับภาคพิเศษอันเป็นโครงสร้างที่มหาวิทยาลัยมีรองรับโดยนักศึกษาจะเข้ามาเรียนในวันเสาร์-อาทิตย์ ซึ่งเป็นการช่วยให้โอกาสในการพัฒนาวิชาชีพของครูได้ในระดับหนึ่ง โดยมีผู้มาสมัครหลักสูตรการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศจำนวน 45 คน โดยใช้ข้อสอบฉบับเดียวกันทั้งภาคปกติและภาคพิเศษ เพื่อคงคุณภาพของหลักสูตร ปรากฏว่ามีผู้สอบผ่านการคัดเลือกในภาคพิเศษ 7 คน จึงได้ขึ้นทะเบียนไว้และทำการคัดเลือกอีกครั้งในเดือนตุลาคม 2541

4.1.2 การเตรียมการเพื่อเสนอโครงการการสอนนอกวิทยาเขต

หลังจากการจัดทำหน่วยการเรียนรู้การสอนชุดที่ 1 (การสอนและการทดสอบศัพท์) และหน่วยการเรียนรู้ชุดที่ 2 การทดสอบและการประเมินผลทางภาษา และสำรวจความจำเป็นและความต้องการของครูในจังหวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างกรณีศึกษา ได้นำผลของการสำรวจไปปรึกษากับอดีตคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย คือความต้องการของครูที่จะให้ไปเปิดสอนนอกวิทยาเขต และได้รับคำตอบว่ามหาวิทยาลัยมีนโยบายให้เปิดสอนนอกวิทยาเขตเพียง 2 แห่ง คือ จังหวัดอุตรดิตต์ และ จังหวัดนครนายก ที่มีศูนย์วิทยาการอยู่แล้ว แต่การสำรวจความจำเป็นและความต้องการในจังหวัดทั้งสองนั้นอยู่นอกจุดประสงค์ของโครงการเพราะจังหวัดนครนายกมีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และจังหวัดอุตรดิตต์มีสถาบันราชภัฏ วิจัยนี้จึงอยู่นอกกรอบนโยบายและไม่สามารถดำเนินการตามนโยบายของมหาวิทยาลัย คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยได้เสนอให้เปิดสอนในรูปแบบของการศึกษาพิเศษไปก่อน คือ เปิดสอนในช่วงเสาร์-อาทิตย์ สำหรับผู้ที่ทำงานแล้วและมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร ทางภาควิชาภาษาสาสตร์จึงได้มาเตรียมเปิดสอนหลักสูตรภาค

พิเศษ สำหรับบุคลากรที่มีงานทำอยู่แล้ว เพื่อที่จะได้ใช้ประโยชน์จากวัสดุประสงค์ข้อ 2 คือการพัฒนาหน่วยการเรียนการสอน และหลักสูตรได้รับอนุมัติให้เปิดสอนภาคพิเศษ และได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

2540 พุทธกิจยาน ประกาศรับสมัคร มีผู้เข้าสมัคร 45 คน

มีนาคม เข้าสอบข้อเขียน/และสอบสัมภาษณ์ โดยใช้ข้อสอบร่วมกับภาคปกติ
ผลปรากฏว่า

ภาคปกติ มีผู้สอบผ่าน 3 คน

ภาคพิเศษ มีผู้สอบผ่าน 7 คน

จำนวนผู้ผ่านการสอบคัดเลือกในภาคพิเศษไม่ครบตามจำนวนที่บัณฑิตวิทยาลัยต้องการ คือ 25 คน/ห้อง คณะกรรมการจึงได้อนุญาตให้ผู้สอบที่สอบได้ทั้ง 7 คน สามารถ

ก. เลือกเรียนภาคปกติ

ข. ขึ้นทะเบียนไว้ได้ 1 ปี

ตุลาคม 2541 รับนักศึกษาภาคพิเศษ รุ่นที่ 2 ปรากฏว่ามีผู้สมัครจำนวนน้อย

จึงไม่มีการเปิดสอนและคืนเงินค่าสมัครให้ผู้สมัคร

บัดนี้ ด้วยสาเหตุของการขึ้นค่าหน่วยกิต ปรากฏว่าโครงการต่าง ๆ ในระดับบัณฑิตมหาวิทยาลัยเริ่มมีผู้สมัครลดลงอย่างสังเกตได้ชัด บัณฑิตวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยควรได้ทบทวนรูปแบบของการเปิดสอนระดับบัณฑิตศึกษาให้มีลักษณะหลากหลายยิ่งขึ้น และรวมรูปแบบการสอนทางไกล โดยใช้รูปแบบประสมระหว่างการสอนทางไปรษณีย์ หรือระบบสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ และการสอนนอกวิทยาเขต

4.2 การทดลองใช้สื่อการสอนทางไกล

จากการศึกษาแบบเรียน เอกสารทางไกลของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ คณะผู้วิจัยได้ข้อสรุปแนวทางการจัดพัฒนาเอกสารทางไกลที่จะใช้ในงานวิจัย ดังนี้

1. มีการสรุปเอกสารที่ผู้เรียนจะต้องอ่านไว้เป็นภาษาอังกฤษในบางหน่วยการเรียนการสอน และให้รายชื่อหนังสืออ้างอิงประกอบด้วย เพราะผู้เรียนในต่างจังหวัดจะมีปัญหาในการหาหนังสือเหล่านี้
2. มีการให้งานทำแบบเบ็ดเสร็จตรงกับวัตถุประสงค์ของการสอน
3. ใช้วิธีการสอนแบบตั้งคำถามตรงให้ผู้เรียนศึกษาหาคำตอบด้วยตนเอง และหากต้องการก็จะมีอ้างอิงความคิดเห็นของครู แทนการให้คำตอบไว้เบ็ดเสร็จคำตอบเดียว

จากนั้นคณะผู้วิจัยได้ทดลองสร้างสื่อการสอน 2 รูปแบบ ตามเอกสารดังแนบคือ

1. สื่อการสอนทางไกลหน่วยการเรียนรู้การสอน ภค 502 หน่วยการเรียนรู้การสอน ชุดที่ 1 การสอนและการทดสอบศัพท์ ซึ่งใช้เป็นเอกสารคำสอนสำหรับการสอน นอกวิทยาเขต
2. สื่อการสอนทางไกลหน่วยการเรียนรู้การสอน ภค 505 การทดสอบและการประเมินผลทางภาษา (Language Testing and Evaluation) สำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเองทางไปรษณีย์

และได้นำสื่อการเรียนการสอนทั้ง 2 ชุด ทดสอบกับผู้เรียนภาคปกติ และกลุ่มครูผู้สอน ภาษาอังกฤษในจังหวัดชัยนาท และจังหวัดกาฬสินธุ์ปรากฏผลเป็นที่น่าพอใจ ดังรายละเอียดใน บทที่ 3

อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจจำนวนผู้มี อี-เมล (E-mail) ใช้ ปรากฏว่าทั้ง 2 จังหวัดข้างต้น ยังไม่มีโรงเรียนใดมีบริการในด้านดังกล่าว จึงสรุปว่าหากนำการสอนทางไกลในรูปแบบของการสอนทางไปรษณีย์ คงต้องอาศัยการใช้ระบบไปรษณีย์ไปก่อนจนกว่าจะมีการขยายผลการใช้ระบบสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ไปทั่วประเทศ

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์คณะผู้สอนหลังจากการทดลองสื่อการสอน คณะผู้สอนได้เสนอว่ามีเนื้อหาในหน่วยการสอนที่เป็นการสอนนอกวิทยาเขตที่สามารถจะนำมาสอนทางไกลได้ โดยวิธีพัฒนาเป็นวิดิทัศน์สำหรับการสอนหรือโยงกับการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ณ โรงเรียนวังไกลกังวลของมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมที่ทางมหาวิทยาลัยมีโครงการความร่วมมือ

4.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลของงานวิจัยดังกล่าว คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

4.3.1 ข้อเสนอแนะต่อระดับมหาวิทยาลัยและบัณฑิตวิทยาลัย

ก. มหาวิทยาลัยควรทบทวนรูปแบบของการเปิดสอนระดับมหาบัณฑิตศึกษาให้มีลักษณะหลากหลายยิ่งขึ้น โดยลดหรือยกเลิกกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ปิดกั้นมิให้มีการสอนทางไกล ในกรณีนี้หากคณะหรือภาควิชา สามารถหาผู้เข้าเรียนที่มีวุฒิและคุณสมบัติตามความสามารถที่ทางมหาวิทยาลัยระบุ โดยมีกระบวนการการประกันคุณภาพในสื่อการสอน คุณสมบัติและความสามารถของผู้สอน และคุณสมบัติของบัณฑิตที่จบจากโปรแกรมดังกล่าว

ข. บัณฑิตวิทยาลัยควรคำนึงถึงการเปิดหลักสูตรในลักษณะของหน่วยการเรียนรู้การสอนที่ผู้เรียนสามารถเก็บหน่วยกิตจากการฝึกอบรมที่ได้รับวุฒิบัตร (Certificate)

- จากการเรียนทางไกลและการเรียนนอกวิทยาเขตมารวมเป็นวุฒิ
ประกาศนียบัตรบัณฑิต ในสาขาต่าง ๆ อันจะช่วยให้ผู้ที่ทำงานอยู่สามารถติดตาม
ความก้าวหน้าในสาขาของตนได้อย่างต่อเนื่อง โดยมีดุษฎีหรือออกจากการงาน
- ค. บัณฑิตวิทยาลัยควรแยกความแตกต่างระหว่างมหาบัณฑิตแผน ข. ที่ผู้เรียนมี
ประสบการณ์ในสายงาน และต้องการมาศึกษาเพื่อนำกลับไปปรับปรุงงาน
ของตน หลักสูตรเช่นนี้อาจใช้เวลาเรียนเพียง 1 ปี และกลับไปทำโครงการที่
โรงเรียน ซึ่งแตกต่างจากหลักสูตรสาย ก. ที่ต้องการสร้างอาจารย์มหาวิทยาลัย
และนักวิจัยที่อาจจะต้องมีความเข้มข้นทางด้านทฤษฎีและการค้นคว้า ต้องสร้าง
องค์ความรู้ ซึ่งควรใช้ระยะเวลาที่ยาวนานกว่า
- ง. ควรเปิดสอนในระยะแรกเป็นการสอนทางไปรษณีย์ แล้วค่อยพัฒนาเป็นการ
สอนระบบสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) เมื่อมีความพร้อม

4.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับภาควิชา

- ก. ภาควิชาควรปรับหลักสูตรโดยใช้โครงสร้างหลักสูตรใหม่ตามที่เสนอไว้ใน
บทที่ 3 ในหัวข้อ 3.4.1
- ข. ภาควิชาควรสร้างประมวลรายวิชา เอกสารคำสอนของรายวิชาต่าง ๆ ใน
ลักษณะเดียวกันกับรูปแบบที่นำเสนอไว้สำหรับรายวิชา กศ 502 หน่วยการเรียน
การสอนและการทดสอบศัพท์ (Teaching and Testing Vocabulary) และรายวิชา
กศ 505 หน่วยการเรียนการสอน การทดสอบและการประเมินผลทางภาษา
(Language Testing and Evaluation)
- ค. ภาควิชาฯ ควรจัดให้มีการประเมินและติดตามผล หลังจากทำการสอนทุกหน่วย
การเรียนการสอนและติดตามบัณฑิตที่จบการศึกษาไปแล้ว โดยเปิดให้มีการฝึก
อบรมระยะสั้นให้แก่บัณฑิตเหล่านี้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถติดตามความ
ก้าวหน้าทางวิทยาการ
- ง. ภาควิชาควรสนับสนุนให้ศิษย์เก่าที่จบไปแล้วจัดตั้งชมรมหรือสมาคมในภาค
หรือจังหวัดของตน และประสานงานกันให้เกิดเครือข่ายทางวิชาการ โดยอาจ
จะสื่อสารผ่านทาง อี-เมล เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
- จ. ภาควิชาควรตั้งโครงการสร้างสื่อการสอนรายวิชาหลัก เช่น กศ 501, 502, 503
ในรูปของวิดีโอทัศน์
- ฉ. ภาควิชาควรตั้งโครงการการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม โดยใช้เครือข่ายการ
สอนทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนวังไกลกังวลที่ทางมหาวิทยาลัยมี
โครงการความร่วมมืออยู่แล้ว

บรรณานุกรม

- กองกาญจน์ อรุณรัตน์. (2530). *บทเรียนแบบโปรแกรมและเครื่องสอน*. ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม, มูลนิธิ. (2541). *การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม*. กรุงเทพฯ : ศูนย์ผลิตเอกสารและเผยแพร่ กรมประชาสัมพันธ์.
- การศึกษานอกโรงเรียน, กรม. (2531). *การจัดการศึกษานอกโรงเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน พ.ศ.2519-2529*. กรุงเทพฯ : องค์การส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. กิดานันท์ มลิทอง. (2536). *เทคโนโลยีการศึกษาร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ : เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์ จำกัด. กุลธน ธนาพงศธร. (2529 : 169-170). “การพัฒนาบุคลากร” เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารงานบุคคลหน่วยที่ 1-7. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เครือวัลย์ ล้อมภิชาติ. (2531). *หลักและเทคนิคการจัดการฝึกอบรมและการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : สยามศิลป์การพิมพ์.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2525). *การบริหารงานบุคคล*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- บุญชู โรจนเสถียร. (2538, เมษายน). “พัฒนาครู พัฒนาการศึกษา” *วิทยากร*. 93(4) : 7-8.
- บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2534). *หลักสูตรชั้นบัณฑิตศึกษา พ.ศ.2534*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย.
- เปรมวดี ฤทธิเดช. (2540). *การพัฒนาชุดฝึกอบรมเชิงประสบการณ์เพื่อพัฒนาการทำงานเป็นทีมสำหรับนักศึกษาพยาบาล*. ปริญญาพนธ์ กศศ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร
- เป็รื่อง กุมท. (2520). *เทคนิคการฝึกอบรม*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- _____ (2519). *เทคนิคการเขียนบทเรียนโปรแกรม*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา. (2524). *การสัมมนาเพื่อวางแผนดำเนินการพัฒนาคณาจารย์*. หน่วยพัฒนาอาจารย์ฝ่ายวิชาการ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประหัต จีระวรพงศ์. (2529). *เทคนิคการฝึกอบรมเทคโนโลยีทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ : อมรการพิมพ์.
- พนัส หันนาคินทร์. (2524). *หลักการบริหารโรงเรียน*. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- พัฒนา สุขประเสริฐ. (2540). *กลยุทธ์ในการฝึกอบรม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

กัญญา สาธิต. (2523). การบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศ.ศ. การพิมพ์.

_____ (2526). หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช.

_____ (2526). การบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

_____ (2518). หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

มหาวิทยาลัย, ทบวง. (2539). รายงานการประชุมคณะกรรมการการพัฒนาการผลิตบุคลากร
ทางด้านภาษา : โรงพิมพ์ทบวงมหาวิทยาลัย.

ยงค์ ชุมจิต. (2535). การพัฒนาครู. กรุงเทพฯ : โอ เอส พรินต์ติ้งเฮาส์.

เรังลักษณ์ โรจน์พันธ์. (2529). เทคนิคการฝึกอบรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.

วิจิตร ศรีสอาน. (2523). การศึกษาทางไกล. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.

_____ (2525). พื้นฐานการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายการพิมพ์ มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาราช.

_____ (2529). การศึกษาทางไกล. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.

วิชัย ดันลิริ. (2539). โฉมหน้าการศึกษาไทยในอนาคต : แนวคิดและบทวิเคราะห์. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2538). "แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาและประเมินโครงการฝึกอบรม".

ข่าวสารวิจัยการศึกษา : Educational Research Information. ปีที่ 18 ฉบับที่ 4 เม.ย.-พ.ค.

หน้า 3-14. ศูนย์สารสนเทศทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

ศึกษาริการ, กระทรวง. (2540). หลักสูตรภาษาอังกฤษ พุทธศักราช 2539. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์คุรุสภา

สมบุญรณ์ ดันยะ. (2524). การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอน
ของครูประจำการระดับประถมศึกษา. ปริญญานิพนธ์ กศ.ค. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร

สมพงษ์ เกษมสิน. (2521). การบริหาร. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

สมหวัง คุรุรัตน์. (2539). การฝึกอบรม : หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : ภาควิชาเทคโนโลยี
ทางการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

สมาน รังสิโยกฤษณ์. (2535). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ :
สวัสดิการสำนักงาน กพ.

สำราญ ถาวรยุศน์. (2518). "การพัฒนาบุคคล". วารสารข้าราชการ. กรุงเทพฯ.

สุดา อิงคนันท์. (2527). *การว่าจ้างและการพัฒนามนุษย์ : Employment and Development*.

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุนันท์ ปัทมาคม. (2521). *เอกสารประกอบวิชา "การสอนแบบโปรแกรม"*.

ภาควิชาโสตทัศนศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุโขทัยธรรมาราช, มหาวิทยาลัย. (2534). *การศึกษาทางไกล. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย*

สุโขทัยธรรมาราช.

อมร รัชกาลสัตย์. (2541). *รัฐธรรมนูญฉบับประชาชนพร้อมบทวิจารณ์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรพรรณ พรสิมา. (2530). *เทคนิคการฝึกอบรม*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

อวยชัย ชะบาและคนอื่นๆ. (2530). *การบริหารงานบุคคล*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วิวกดอร์

เพาเวอร์พอยต์.

อุทัย หิรัญโค. (2523). *หลักการบริหารบุคคล*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

อัศวิน พรหมโสภ. (2541, มกราคม-เมษายน). "จัดโครงการพัฒนามนุษย์ให้ประสบผลสำเร็จ

ได้อย่างไร" *วารสารวิจัยและการฝึกอบรมสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล*. 1(2) : 102-110.

Anwyl, J., Paules, M. & Patrick, K. (1987). *Who does external studies? Who should?*

Melbourne: University of Melbourne, Centre for Study of Higher Education.

Barlow, J.A. (1963). "Programmed Instruction in Perspective : Yesterday Today and Tomorrow.

Perspective in Programming. Edited by Robert T. Fillip. New York.

Burmfit, C.J. (1984). *Communicative Methodology in Language Teaching*. Cambridge :

Cambridge University Press.

Burge, E.V. and Frewin, C.C. (1985). "Self - Directed Indistance Learning" in Husen, Torstin.

The International Encyclopedia of Education. New York : Pergamon Press Inc.

Cameron, J., Dekkers, J., Davidson, G., Livingston, K., Hermann, A., Warner, L. & Wilkinson, J.

(1991). *On campus activities in the nationwide provision of distance education, Canberra:*

Department of Employment, Education and Training.

Chruden, H. J. and Arthur, W.S. (1968). "The Nature and Development of the Personnel Field"

Personel Management. Cincinnati Ohio : South-west.

Cookson, P. (1989). *Research on learners and learning in distance education: A review.*

The American Journal of Distance Education, 3, 2, 22-34.

- Doff, A. (1989). *Teach English : A Training Course for Teachers*. Glasgow : Cambridge University Press.
- Dutt, Benlach, C. (1961). *Instruction and Research in Education Administration*. Contral Institute of Education, Delhi University.
- Ellis, R. (1990). "Activities and Procedures for Teacher Training". In Richard Rossner & Rod Bolitho (Eds.). *Currents of Change in English Language Teaching*. pp.226-234. Hongkong : Oxford University Press.
- Garrison, D.R. (1989). *Understanding Distance Education*. London : Routledge.
- Gatz, R. (1985). *Personal, instructional and environmental factors associated with completion and attrition in correspondence study and distance education*. Ph.D. dissertation, Indiana University.
- Glynn, S., Britton, B. & Tillman, M. (1985). Typographical cues in text: Management of the reader's attention. In Jonassen, D., *Technology of Text II*, Englewood Cliffs, New Jersey: Educational Technology Publications.
- Harry K. (1982). "The open University, United Kingdom" in *the Distance Teaching Universities* Lodon : Croom item.
- Holmberg, Borge. (1981). *Status and Trends ov Distance Education : A Survey and Bibliography* London : Kogan Page Ltd.
- Marland, P. & Store, R. (1982). Some instructional strategies for improved learning from distance teaching materials. *Distance Education*, 3, 1, 72-106.
- Marland, P., Patching, W., Putt, I. & Store, R. (1980). Learning from distance teaching materials: A study of students' mediating responses. *Distance Education*, 5, 2, 215-236.
- Mathias, H. (1980). Science students' approaches to learning. *Higher Education*, 9, 1, 39-51.
- Morgan, A., Gibbs, G. & Taylor, E. (1980). *The work of the study methods group*. (Report No. 1.) Milton Keynes: The Open University, Institute of Educational Technology.
- Pask, G. (1980). Styles and strategies. *British Journal of Educational Psychology*, 46, 128-148.
- Page, G.T. and Thomas, J.B. (1977). *International Distionary of Education*. London : Kogan Page.

- Perry Walter. (1983). "The Growth of Distance Education". In Neil, Michael W. *Education of Adults at a Distance : A Teport of the Open University's Tenth Anniversary Interantional Conference*. London : Kogan Page.
- Ramani, E. (1990). "Theorizing from the Classroom". In Richard Rossner & Rod Bolotho (Eds.). *Currents of Change in English Language Teaching*. pp.196-208. Hongkong : Oxford University Press.
- Roe, E. (1981). *Academics, librarians, resource management and resource use, a preliminary stydy*. (British Library Research and Development Report No.5649) London: The British Lebrary.
- Roe, Peter and Richards Keith (Eds.). (1994). *Distance Learning in ELT*. London : Macmillan Publishers.
- Skinner, B.F. (1963). *The Science of Learning and Art of Teaching*. New York : Mc.Graw-Hill Book Company.
- Stoops, E. and Rafferty, Jr. (1961). *Practices and Trends in School Administration*. Boston: Gim Press.
- Taber, J. and Glaser, R. (1965). *Learning and Programmed Instruction*. Massachusette : Addison wesley Publishing Co. Inc.
- Tobin, H.M. and others. (1974). *The Process of Staff Development Component of Change*. Saint Louis : The C.V. Mosby Co.
- Wallace, M.J. (1998). *Achtion Research for Language Teachers*. Cambridge : Cambridge University Press.
- Woodward, T. (1992). *Ways of Training*. Harlow, England : Longman.
- Wright, Tony. (1990). "Understanding Classroom Role Relationships," in *Second Language Teacher Education*. Eduted by Rechards, J.C. and Nunan, D. P.82-85. New York : Cambridge Uneversity Press.

การพัฒนาสื่อการสอนทางไกลเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ

รศ.ดร. ลำอาน หิรัญบุรณะ

ผศ. เฉลียวศรี พิบูลชล

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “ การพัฒนาสื่อการสอนทางไกลเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ ” นี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาสื่อการสอนทางไกล ทางด้านการสอนภาษาอังกฤษที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและเป็นหลักสูตรที่มีการศึกษาภาคทฤษฎีควบคู่กับ ภาคปฏิบัติ
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาสื่อการสอนทางไกล ทางด้านการสอนภาษาอังกฤษที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และสนองตอบความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในจังหวัดต่างๆทั่วประเทศ
3. เพื่อเตรียมการกระจายโอกาสทางการศึกษาในสาขาวิชาการสอนภาษาอันเป็นสาขาขาดแคลนไปยังคนหนุ่มมากโดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการสื่อสาร

คณะผู้วิจัย ได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายคือจังหวัดที่ไม่มีมหาวิทยาลัยตั้งอยู่ หรือวิทยาลัยครูตั้งอยู่ เพื่อกระจายโอกาสในการพัฒนาครูในท้องถิ่นที่ครูด้วยโอกาส ในการศึกษาต่อโดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กที่ไม่สามารถศึกษาต่อได้ และได้สุ่มตัวอย่าง 2 จังหวัด คือจังหวัดชัยนาท จังหวัดกาฬสินธุ์ และได้เดินทางไปเก็บข้อมูลทางด้านรูปแบบของโครงการการสอนทางไกลที่เป็นไปได้ เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการเตรียมการเพื่อเสนอโครงการการสอนนอกระบบและเพื่อทดลองใช้สื่อการสอนทางไกลที่สร้างขึ้น 2 ครั้ง ระหว่างวันที่ 29 กรกฎาคม - 2 สิงหาคม 2541 และเก็บข้อมูลที่จำเป็นเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาในการตัดสินใจทางด้านรูปแบบเนื้อหา และวิธีการดำเนินการในการเปิดสอนทางไกล และครั้งที่สองเพื่อทดลองใช้สื่อการสอนทางไกลที่สร้างระหว่างวันที่ 13-18 สิงหาคม 2542 เพื่อทดลองใช้สื่อการสอนทางไกลที่สร้างขึ้นและเพื่อเผยแพร่โครงการการเปิดสอน ป. บัณฑิต ในฐานะภาษาต่างประเทศในรูปแบบของการสอนทางไกล และสรุปผลได้ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบของโครงการการสอนทางไกล

จากการสำรวจความต้องการและความเป็นไปได้ของโครงการ ในการทดลองสื่อเอกสารคำสอน หน่วยการเรียนรู้การสอนชุดที่ 1 การสอนและการทดสอบศัพท์ กับครูในจังหวัดที่มีการสุ่มตัวอย่าง 2 จังหวัด พบว่า มีผู้สนใจจะเรียนหลักสูตรนี้ในรูปแบบประสมระหว่างการสอนทางไกลทางไปรษณีย์หรือในรูปแบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในอนาคต ในภาคทฤษฎีและการเรียน ณ มหาวิทยาลัย ในช่วงภาคฤดูร้อนและการสอนนอกระบบในรูปแบบของ Outreach program ในจังหวัดชัยนาท 36 คน หรือ 52.44% ของผู้ตอบแบบสอบถาม และจังหวัดกาฬสินธุ์จำนวน 165 คน หรือ 78.57% ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยให้เหตุผลว่า

เป็นรูปแบบที่เหมาะสมที่ตนจะพัฒนาความสามารถในการสอนของตนเองอยู่ ณ.

โรงเรียนที่ตนประจำการ 87%

สามารถนำไปใช้ได้ทันทีในห้องเรียนที่สอนอยู่แล้ว 85%

ผู้บริหารให้การสนับสนุน	81%
ไม่ต้องควมคว้นพิษของกรุงเทพฯ	79%
ประหยัดค่าใช้จ่าย (ค่าหอพัก ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่ารถเมล์)	75%
ไม่ขาดสอนและสร้างภาระให้เพื่อนร่วมงาน	70%
ไม่ต้องจากสามี/ภรรยา (ลดปัญหาความแตกแยกของครอบครัว)	52%

เมื่อนำข้อเสนอนี้ให้ผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง (คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยและรองอธิการฝ่ายวิชาการ) เมื่อเดือนตุลาคม 2541 ปรากฏว่าพบว่า

1. มหาวิทยาลัยยังไม่มีโครงสร้างรองรับการสอนทางไปรษณีย์
2. การสอนแบบ Outreach program นั้น นโยบายของมหาวิทยาลัยไม่ต้องการให้เปิดสอนหลายจุด หากสนใจให้เปิดสอนที่ ก) วิทยาเขตของศรีกรีฑ จังหวัดนครนายก หรือ/และ ข) วิทยาเขตครุฑุตรดิตถ์ที่มีการเปิดสอน สาขาพลศึกษาอยู่แล้ว

การสำรวจความต้องการนั้นในโครงการวิจัยได้ตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะสำรวจในจังหวัดที่ไม่มีมหาวิทยาลัย หรือวิทยาลัยครูตั้งอยู่เพื่อโอกาสในการพัฒนาครูในท้องถิ่นที่ครูจะได้อาศัยโอกาสดังกล่าว ผลของการสำรวจจึงใช้กับกลุ่มเป้าหมายของมหาวิทยาลัยไม่ได้ทั้งที่มหาวิทยาลัยมีนโยบายให้เพิ่มการผลิตในสาขาวิชาภาษา

2 การเตรียมการเพื่อเสนอโครงการการสอนทางไกล

หลังจากการจัดทำหน่วยการเรียนการสอนชุดที่ 1 (การสอนและการทดสอบศัพท์) และหน่วยการเรียนชุดที่ 2 การทดสอบและการประเมินผลทางภาษา และเนื่องจากงานวิจัยนี้อยู่นอกกรอบนโยบายและไม่สามารถดำเนินการตามนโยบายของมหาวิทยาลัยดังที่ได้กล่าวมาแล้ว คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยได้เสนอให้เปิดสอนในรูปแบบของการศึกษาพิเศษไปก่อน คือ เปิดสอนในช่วงเสาร์-อาทิตย์ สำหรับผู้ที่ทำงานแล้วและมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร ทางภาควิชาภาษาศาสตร์จึงได้มาเตรียมเปิดสอนหลักสูตรภาคพิเศษสำหรับบุคลากรที่มีงานทำอยู่แล้ว เพื่อที่จะได้ใช้ประโยชน์จากวัตถุประสงค์ข้อ 2 คือการพัฒนาหน่วยการเรียนการสอน และหลักสูตรได้รับอนุมัติให้เปิดสอนภาคพิเศษ และได้ ประกาศรับสมัครในปี 2540 ปรากฏว่า มีผู้เข้าสมัคร 45 คน ผลปรากฏว่าภาคปกติ มีผู้สอบผ่าน 3 คน และภาคพิเศษ มีผู้สอบผ่าน 7 คน และเนื่องจากจำนวนผู้ผ่านการสอบคัดเลือกในภาคพิเศษไม่ครบตามจำนวนที่บัณฑิตวิทยาลัยต้องการ คือ 25 คน/ห้อง คณะกรรมการจึงได้อนุญาตให้ผู้สอบที่สอบได้ทั้ง 7 คน สามารถ ก. เลือกเรียนภาคปกติ หรือ ข. ขึ้นทะเบียนไว้ได้ 1 ปี และในเดือนตุลาคม 2541 รับนักศึกษภาคพิเศษ รุ่นที่ 2 ปรากฏว่ามีผู้สมัครจำนวนน้อย จึงไม่มี การเปิดสอนและคืนเงินค่าสมัครให้ผู้สมัคร

บัดนี้ ด้วยสาเหตุของการขึ้นค่าหน่วยกิต ปรากฏว่าโครงการต่าง ๆ ในระดับบัณฑิตมหาวิทยาลัยเริ่มมีผู้สมัครลดลงอย่างสังเกตได้ชัด บัณฑิตวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยจึงสมควรได้ทบทวนและกฎระเบียบเกี่ยวกับ นโยบายและรูปแบบของการเปิดสอนระดับบัณฑิตศึกษาให้มีลักษณะหลากหลายยิ่งขึ้น และรวมรูปแบบการสอนทางไกล โดยใช้รูปแบบประสมระหว่างการสอนทางไปรษณีย์ หรือระบบสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ และ การสอนนอกวิทยาเขต

3. การสร้างและ การทดลองใช้สื่อการสอนทางไกล

จากการศึกษาแบบเรียน เอกสารทางไกลของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ คณะผู้วิจัยได้ข้อสรุปแนวทางการจัดพัฒนาเอกสารทางไกลที่นำมาสร้างสื่อการสอนที่จะใช้ในงานวิจัย อันมีลักษณะดังนี้

1) มีการสรุปเอกสารที่ผู้เรียนจะต้องอ่านไว้เป็นภาษาอังกฤษในบางหน่วยการเรียนการสอน และให้รายชื่อหนังสืออ้างอิงประกอบด้วย เพราะผู้เรียนในต่างจังหวัดจะมีปัญหาในการหาหนังสือเหล่านี้ 2) มีการให้งานทำแบบเปิดเสรีตรงกับวัตถุประสงค์ของการสอน และ 3) ใช้วิธีการสอนแบบตั้งคำถามตรงให้ผู้เรียนศึกษาหาคำตอบด้วยตนเอง และหากต้องการก็จะมีอ้างอิงความคิดเห็นของครู แทนการให้คำตอบไว้เปิดเสรีคำตอบเดียว เมื่อสร้างสื่อการสอน 2 รูปแบบคือ 1) สื่อการสอนทางไกลหน่วยการเรียนการสอน ภาค 502 หน่วยการเรียนการสอน ชุดที่ 1 การสอนและการทดสอบศัพท์ Teaching-Learning and Testing Vocabulary) ซึ่งใช้เป็นเอกสารคำสอนสำหรับการสอนนอกวิทยาเขต และ 2) สื่อการสอนทางไกลหน่วยการเรียนการสอน ภาค 505 การทดสอบและการประเมินผลทางภาษา (Language Testing and Evaluation) สำหรับการเรียนด้วยตนเองทางไปรษณีย์ คณะผู้วิจัยได้นำสื่อการเรียนการสอนทั้ง 2 ชุด ทดสอบกับผู้เรียนภาคปกติ และกลุ่มครูผู้สอนภาษาอังกฤษในจังหวัดชัยนาท และจังหวัดกาฬสินธุ์ปรากฏผลเป็นที่น่าพอใจ

อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจจำนวนผู้มี อี-เมล (E-mail) ใช้ ปรากฏว่าทั้ง 2 จังหวัดข้างต้นยังไม่มีโรงเรียนใดมีบริการในด้านดังกล่าว จึงสรุปว่าหากนำการสอนทางไกลในรูปแบบของการสอนทางไปรษณีย์ คงต้องอาศัยการใช้ระบบไปรษณีย์ไปก่อนจนกว่าจะมีการขยายผลการใช้ระบบสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ทั่วประเทศ

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์คณะผู้สอนหลังจากการทดลองสื่อการสอน คณะผู้สอนได้เสนอว่ามีเนื้อหาในหน่วยการสอนที่เป็นการสอนนอกวิทยาเขตที่สามารถจะนำมาสอนทางไกลได้ โดยวิธีพัฒนาเป็นวิดีโอสำหรับการสอนหรือโยงกับการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ณ โรงเรียนวังไกลกังวลของมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมที่ทางมหาวิทยาลัยมีโครงการความร่วมมืออยู่แล้ว

Distance Learning : Research and Development in Multi-Media for Dip. in TEFL

Dr. Samang Hiranburana

Asst Prof. Chaleosri Pibulchol

ABSTRACT

This research on Distance Learning : Research and Development in Multi-Media for Dip. in TEFL has been funded by the National Research Committee with the following objectives:

1. To develop a model for TEFL Distance Learning Multi Media Teaching mode with practical and theoretical components as an inset programme and a part of On The Job In-Service Training Programme which is suitable for rural and urban schools
2. To develop a sample set of Teaching Material which is efficient and respond to the rural and urban teacher's needs
3. To prepare a programme for the distribution of opportunity in Education to the majority of language Teachers through the use of modern technology in education

In order to achieve the objectives, the target groups was defined as teachers in provinces which have received a lower opportunity for in-service training namely those in provinces without a university or a teacher's Training College. Chainat and Kalasin were randomly chosen from the target group and the first data collection for relevant information on local teachers' and administrators' needs and a feasibility study for efficient mode of delivery during July- August 1997. Then the model was developed together with 2 sets of teaching media, one suitable for an outreach-program whereby the teachers will go and based for a few days/weeks in the province for consultation and supervision of the practical work and another set of teaching media which is suitable for delivery through the postal service to be developed for the use of e-mail when the provinces are equipped with the infrastructure. The second trip was made during August 1998 in order to try out the teaching materials and the delivery mode. This trip also served as a promotion for the programme.

1. Model for TEFL Distance Learning Multi Media Teaching mode

The needs analysis and programme feasibility study in two sample provinces, it was found that in Chianat, 52.44% of the teachers (36) and 78.57%(165) of the teachers in Kalasin preferred a programmed with two components - and outrach programme whereby the tutor spends a few days/weeks in the province to give consultation and supervise the practicum and a postal mode as in neither province , no e-mail service available to the teachers. The following reasons were given for the preference:

It is on the job training	87%
Immediate application to their own classroom teaching	85%
Receiving strong support from the boss	81%

No need to suffer Bangkok Or city pollution	79%
Very economic (low cost)	75%
No need to be absent and imposing burden on colleagues	70%
No need to be absent from family reducing cases of family breakdown	52%

However, it was found that Srinakharinwirot present regulation (October 1998) cannot offer the postal Degree programme and could only offered the outreach programmed at two provinces only namely Uttaradit (which has a Teacher Training College and at Nakhornayok (which is where Srinakharinwirot Science Campus is situated). Thus it was not possible to offer a real situation trial-out programme in the sample provinces so and in-service training programme was offered to the teachers in the two provinces instead.

2 Preparation of a Distance Learning Programme

In spite of the administrative problems mentioned, two sets of teaching materials one suitable for the outreach programme and one suitable for the postal delivery programme were prepared , through the dean of Graduate School's advice, a special weekend evening programme was offered at Prasarnmit campus in 1997-98 but response was very low .Only 45 application were received and 7 passed the screening test thus the programmed was not offered in 1997 due to cost- effectiveness. However, in 1998 the same programme was offered with again low applicant input. . All this pointed to the needs for reformation of Graduate Schools Regulation.

3. Teaching Material Development

A study of existing distance learning teaching material it was concluded that such materials must be a programme learning which is self directed with built-in evaluation. Two sets of materials were developed. One Module : Teaching-Learning and Testing Vocabulary as a proto-type for the outreach programme and the other Module (Language Testing and Evaluation) as the prototype for the postal delivery programme. The two sets was tried out and evaluated accordingly with the suitable target groups. However, as the two provinces were not equipped with the e-mail service, it has not been possible to offer the programme in the email mode. At present ,the university has an agreement with the Royal Project for distant learning Programme through the satellite at Klai Kangwon School and the department is now developing a video tape which can be linked up with and expand the scope the distance covered by the distant learning programme even further.